

ÚJ

KÖZNEVELÉS

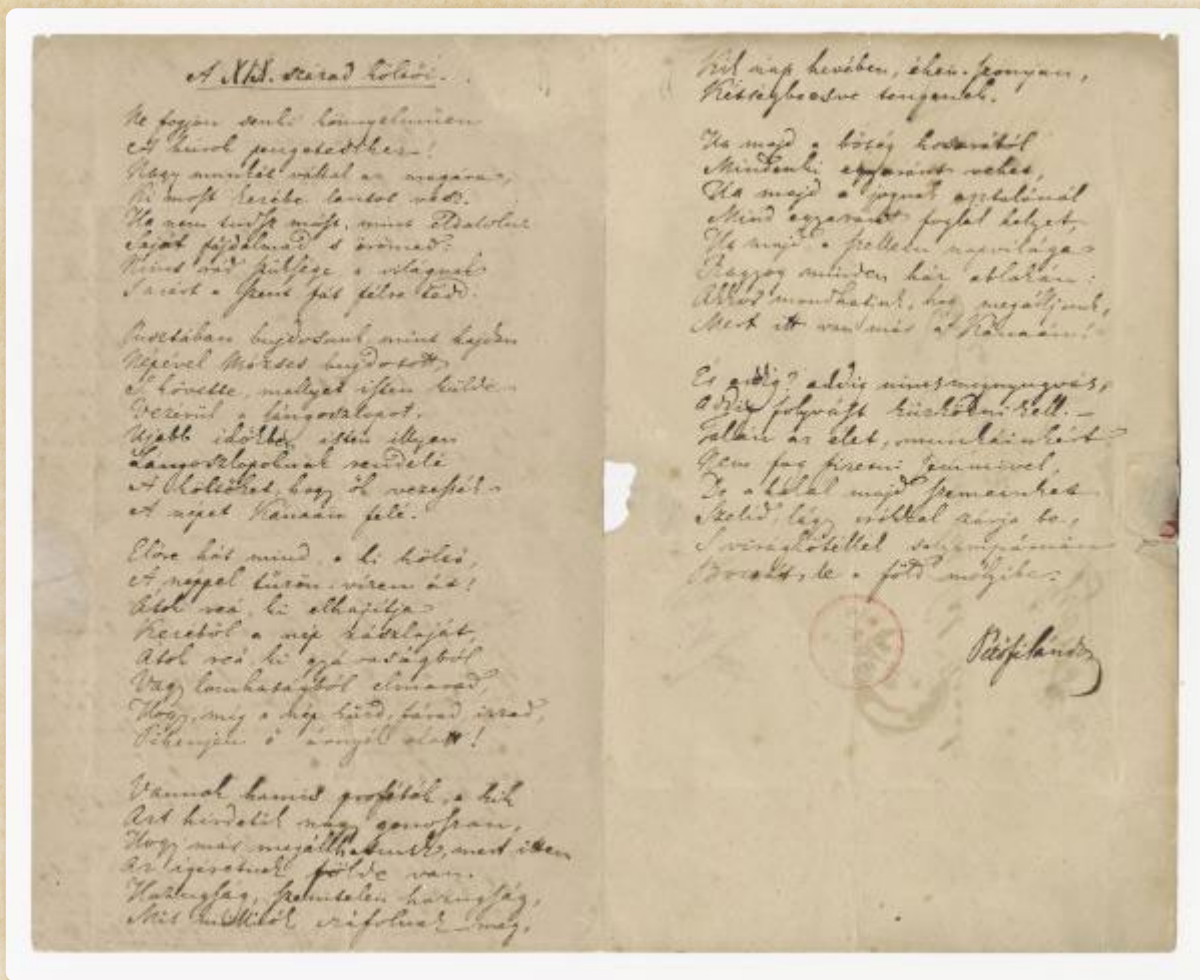
2023. MÁRCIUS | 79. ÉVF. 3. SZÁM

PETŐFI 200

OKTATÁSI
HIVATAL

A XIX. század költői című költemény kézirata (1847. február 20.)

Petőfi Sándor tintatartója

Petőfi Sándor atillája

Petőfi országa

Szöveg: **Indri Dániel Janisz** főszerkesztő | Fotó: Dömölky Dániel

*Szép vagy, alföld, legalább nekem szép!
Itt ringatták bölcsöm, itt születtem.
Itt borúljon rám a szemfödél, itt
Domborodjék a sír is fölöttem.*

Azt hiszem, egyik legismertebb és legelismertebb magyar költőnk *Az alföld* című költeményének ezen versszaka is kiválóan illusztrálja, hogy Petőfi hogyan tudott hatni az érzelmekre. Költeményei között mindenki találhat magának tetszőt; éppen ettől vált Petőfi azzá, aki.

E havi lapszámunkat a 200 éve született Petőfi Sándornak szenteljük, aki a 175 évvel ezelőtt, márciusban kitört forradalom és szabadságharcban is jelentős szerepet töltött be.

Egyik legnagyobb költőzszeninkről *Hermann Róbert* történészt, a Magyar Történelmi Társulat elnökét kérdeztük, aki Petőfi közéleti szerepléseiről, politikai csatározásairól, irodalmi jelentőségéről és mai megítéléséről mesélt lapunknak. A poeta költészetéről, Arannyal való barátságáról és Petőfi irodalomra gyakorolt hatásáról *Falusi Márton* költőt, irodalomtudóst kérdeztük. Érdekes azt is szemügyre venni, hogyan ismerteti meg a tanulókat az iskola Petőfi költeményeivel, hazafias szerepvállalásával. Mindezekről a tankönyvekért, illetve a Nemzeti Köznevelési Portálon fellelhető okostankönyvekért felelős szakemberek számolnak be; ez utóbbi felületen ugyanis számos további információ és feladat áll az érdeklődők rendelkezésére. Ajánlom válogatásunkat is, melyben írók és költők Petőfiről szóló idézeteit gyűjtöttük csokorba, illetve megismerhetik a költőhöz szorosan köthető települések nevezetességeit is. Belső borítónkat is érdemes tanulmányozni, ugyanis több, Petőfi életéhez és mindennapjaihoz kapcsolható használati tárgyat mutatunk be.

Érettségi változások rovatunkban a mozgóképkultúra- és médiaismeret tantárgy várható változásait vizsgáltuk, *Van új a NAT alatt* rovatunkban pedig a Sakkpalota programról olvashatnak. *Innovatív Pedagógia* című rovatunkban a Maglódi Hétszínvirág Művészeti Óvoda óvónői mesélnek az ingyenesen, heti rendszerességgel elérhető néptáncfoglalkozásokról, *Lélekbúvár* rovatunkban pedig *Dr. habil. Béres Judit* irodalomterapeutát kérdeztük a módszerről és arról, miként segíthetnek a foglalkozások.

Martin Jánosné magyar-történelem szakos tanár írásában arra keres megoldásokat, hogy miként lehet megszerettetni az olvasást a fiatalokkal, *Friedrich Klárát* pedig – aki több mint 30 éve foglalkozik a rovásírással – a rovásírás jelenéről és jövőjéről kérdeztük. *Spori!* című rovatunkban az ifjú, de annál tehetségesebb *Veres Laura* úszót ismerhetik meg, aki 17 éves korára már elmondhatja magáról, hogy bekerült az olimpiai keretbe.

Jó olvasást kívánok!

Jaschik Álmos: *Illusztráció a János vitézhez*
(forrás: Petőfi Irodalmi Múzeum)

Új Köznevelés magazin

Alapító:

Emberi Erőforrások Minisztériuma

Kiadó:

Oktatási Hivatal (OH)

Felelős kiadó:

Brassói Sándor, az Oktatási Hivatal elnöke

Felelős szerkesztő:

Kamp Alfréd fősztályvezető

Főszerkesztő:

Indri Dániel Janisz

Szerkesztő:

Karkó Ádám, Vágóné Ugró Szilvia

Szerkesztőbizottsági tagok:

Kaposi József, Ötvös Zoltán, Sipos Imre

Olvasószerkesztő:

Gyimesné Szekeres Ágnes

Tördelőszerkesztő:

Pattantyus Gergely

Hirdetés: kozneveles@oh.gov.hu

Cikkeket az alábbi e-mail-címre várunk:

kozneveles@oh.gov.hu

Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza. Meg nem rendelt cikkekért nem áll módunkban honoráriumot fizetni.

SZERKESZTŐSÉG:

Cím: 1074 Budapest, Rákóczi út 70-72.

E-mail: kozneveles@oh.gov.hu

Honlap: folyoiratok.oh.gov.hu/uj-kozneveles

Layout-tervek: Salt Communications Kft.

Fotók: Shutterstock.com

Címdatal: Barabás Miklós litográfiája
(forrás: Petőfi Irodalmi Múzeum)

HU ISSN 2939-6050 (Online)

HU ISSN 2064-0625 (Nyomtatott)
[megj.: 2013-2021]

Terjedelem: 3 ív

Tartalom

BEKÖSZÖNTŐ

- 1 Indri Dániel Janisz: Petőfi országa

AKTUÁLIS

- 3 Kutatás a Heves megyében sajátos nevelési igényűnek minősített, percepció alapján romának tekinthető iskolaköteles gyermekek számáról és arányáról (2022)

OKTATÁS-NEVELÉS

- 5 ÉRETTSÉGI VÁLTOZÁSOK > Mozgókép-kultúra- és médiaismeret
- 8 VAN ÚJ A NAT ALATT
Nem csak fekete és fehér mező létezik – interjú a Sakkpalota programról **Takács Tamásné** és **Ilyésné Haitzmann Éva** tanítókkal
- 10 INNOVATÍV PEDAGÓGIA
Néptánc mint innováció?
- 12 **Martin Jánosné:** Olvasóvá nevelés és Gyerekkönyvtár
- 18 Közösségünk kincse, a rovásírás – interjú **Friedrich Klára** kutatóval
- 20 LÉLEKBÚVÁR
Irodalomterápia – több, mint könyvklub vagy műelemzés – interjú **Dr. habil. Béres Judit** irodalomterapeutával

A HÓNAP TÉMÁJA: PETŐFI 200

- 24 A sokhúrú szépíró és a politikai aktivista – interjú **Hermann Róbert** történésszel
- 28 Írók, költők Petőfi Sándorról
- 30 Hány funkciója lehet egy költőnek? – interjú **Falusi Márton** költővel, irodalomtudóssal
- 33 Hogyan tanítható Petőfi költészete? – interjú **Miskolci Szilvia** tankönyvszerkesztővel, **Sándor Csilla** tankönyvszerkesztővel és **Dani-Pallósi Ágnes** témavezetővel
- 38 Látnivalók Petőfi nyomában

A MI VILÁGUNK

- 41 SPORI!
A medence szélétől a medence széléig – riportbeszélgetés **Veres Laura** úszóval
- 44 Kulturális ajánló
- 46 Iránytű
- 47 Évfordulók
- 48 Pályázatok

Kutatás a Heves megyében sajátos nevelési igényűnek minősített, percepció alapján romának tekinthető iskolaköteles gyermekek számáról és arányáról (2022)

Szöveg: **Nagy Gábor Dániel**, Belügyminisztérium, Köznevelési Államtitkárság

A Debreceni Ítéltábla Pf.I.20.214/2020/10. számú II. fokú ítéletével (I. fok az Egri Törvényszék 12.P.20.166/2014/96. számú ítélete) arra kötelezte az Emberi Erőforrások Minisztériumát, hogy

„2021. január 1. napjától kezdődően öt éven keresztül minden naptári évben vizsgálja meg a Heves megyében sajátos nevelési igényűnek minősített, percepció alapján cigánynak tekinthető iskolaköteles gyermekek számát, az adott naptári évben elvégzett vizsgálat eredményét és a jogsértés megszüntetése érdekében meghozott intézkedéseit pedig a következő naptári év március 31. napjáig tegye közzé a honlapján.”

E tekintetben az Emberi Erőforrások Minisztériumának jogutódja a Belügyminisztérium. Az adatok gyűjtése 2021-ben kezdődött meg, a 2021. év adatainak publikálása az Oktatási Hivatal honlapján az *Új Köznevelés 2022/3.* számában történt meg, *Kutatás a Heves megyében sajátos nevelési igényűnek minősített, percepció alapján romának tekinthető iskolaköteles gyermekek számáról és arányáról (2021)* címmel, mely cikk az alábbi elérhetőségen olvasható:

<https://folyoiratok.oh.gov.hu/uj-kozneveles/kutatas-a-heves-megyeben-sajatos-nevelesi-igenyunek-minositett-percepcio-alapjan>

A jelzett publikáció tartalmazza a történeti előzményeket, az adatgyűjtés módszertanát, a vonatkozó – a bíróság előtt felhívott – kutatásokat és azok összevetési alapjait, így azokat jelen közzétételben nem ismételjük meg, csak a 2022. évi adatokat és bírósági állításokra vonatkozó válaszainkat jelezzük.

A 2022. évi adatgyűjtés során az alábbiak voltak megállapíthatóak:

A fentiek alapján az alábbiak állapíthatóak meg (jelezve Debreceni Ítéltábla (D) ítéletében és az ítéletben is hivatkozott, az Emberi Jogok Európai Bírósága (EJEB) előtt folyt Horváth és Kiss kontra Magyarország per ítéletében elhangzott állításokat és az adatok alapján arra adott válaszainkat):

Állítás: „1993-ban a speciális oktatásban a gyermekeknek legalább a **42%-a** roma származású volt.” (D)

Válasz: Jelenleg a sajátos nevelési igényű tanulóknak **22%-a** roma származású (az 1974 sajátos nevelési igényű tanulóból becsülten 443 tanuló).

Állítás: „A Hazai Térségfejlesztő Rt. ... 2003 decemberében Stratégiai Programot készített a Heves megyei cigány társadalom fejlődéséért, amelyben kitért arra, hogy a jogszabályi rendelkezések ellenére olyan roma gyermekek is kiegészítő iskolákba, osztályokba kerültek, akikről szakmailag megnyugtató módon nem bizonyosodott be, hogy értelmi fogyatékosok. Emiatt a vizsgálatot érintett időszakban a megyében működő speciális iskolákban **80%**, a speciális osztályokban **98%** volt a romák aránya.” (D)

Válasz: Jelenleg az enyhe értelmi fogyatékos tanulók **43%-a** roma származású (az 578 enyhe értelmi fogyatékos tanulóból becsülten 251 tanuló)

Állítás: „Az Európa Tanács emberi jogi biztosa azonban 2006-ban megállapította, hogy a roma gyermekek **20%-át** továbbra is speciális osztályokba irányítják, ezzel szemben a többségi gyermekeknek mindössze **2%-át.**” (EJEB)

Válasz: Jelenleg a roma tanulók **6%-a**, a „többségi” tanulók **3%-a** sajátos nevelési igényű.

2022	Vizsgált sajátos nevelési igényű tanulók száma	Ebből percepció alapján romának tekinthető gyermekek, tanulók száma
Összes vizsgált sajátos nevelési igényű tanuló	566	127
Ebből:		
Enyhe értelmi fogyatékos	143	62
Középsúlyos értelmi fogyatékos	11	4
Hallási fogyatékos	2	0
Látási fogyatékos	4	1
Mozgásszervi fogyatékos	9	2
Beszéd fogyatékos	45	6
Autizmus spektrum zavarral küzd	43	3
Egyéb pszichés fejlődési zavarral küzd	297	44
Halmozottan vagy súlyos és halmozottan fogyatékos	12	5

Részletes adatok:

A	B	C	D	E	F	G	H	I
A sajátos nevelési igény típusa	A KIRSTAT adatai szerint sajátos nevelési igényű tanuló *	Közülük a 2022. évben vizsgált sajátos nevelési igényű tanuló	A 2022. évben vizsgált sajátos nevelési igényű tanuló közül percepció alapján nem roma nemzetiségű	A 2022. évben vizsgált sajátos nevelési igényű tanuló közül percepció alapján roma nemzetiségű	Az összes és a 2022. évben vizsgált sajátos nevelési igényű tanuló adatai alapján a nem roma nemzetiségűek becsült száma	Az összes és a 2022. évben vizsgált sajátos nevelési igényű tanuló adatai alapján a roma nemzetiségűek becsült száma	A nem roma nemzetiségű sajátos nevelési igényű tanuló becsült aránya a teljes 6-23 éves nem roma nemzetiségű népességhez viszonyítva **	A roma nemzetiségű sajátos nevelési igényű tanuló becsült aránya a teljes 6-23 éves roma nemzetiségű népességhez viszonyítva **
Enyhe értelmi fogyatékos	578	143	81	62	327	251	1	3
Középsúlyos értelmi fogyatékos	134	11	7	4	85	49	0	1
Hallási fogyatékos ***	94	2	2	0	94	0	0	0
Látási fogyatékos	14	4	3	1	11	4	0	0
Mozgásszervi fogyatékos	21	9	7	2	16	5	0	0
Beszéd-fogyatékos	144	45	39	6	125	19	0	0
Autizmus spektrum zavar	238	43	40	3	221	17	0	0
Egyéb pszichés fejlődési zavar	609	297	253	44	519	90	1	1
Halmazottan fogyatékos, illetve súlyos és halmazottan fogyatékos	142	12	7	5	83	59	0	1
Összesen:	1974	566	439	127	1531	443	3	6

* 2021. október 1-jei KIRSTAT statisztikai adatközlés.

** A jelzés: 0, ahol az arány kevesebb, mint 0,5. A nemzetiségi adatok forrása: népszámlálási adatok (2011).

*** Fejlődési zavar, az Egri Mlinckó István EGYMI és Kollégium nemcsak Heves megyei gyermekeket, tanulókat lát el.

Érettségi változások: MOZGÓKÉPKULTÚRA- ÉS MÉDIAISMERET

A közismereti érettségi vizsgatárgyak 2024. május-júniusi vizsgaidőszaktól érvényes vizsgakövetelményei

A felmenő rendszerben tanulók számára 2024-től kezdődően új, változó vizsgakövetelmények lépnek érvénybe. **Érettségi változások** című rovatunkban tantárgyanként vizsgáljuk meg a különböző, választható vizsgatárgyak jellemző változási szisztémáit, a jövőben érvényes strukturális ismereti eljárásait. E havi lapszámunkban a **mozgóképkultúra- és médiaismeret** tantárgy változásait nézzük meg.

Szöveg: **Karkó Ádám**

2020-ban a *Nemzeti alaptanterv* és *Kerettantervek* bevezetését követően elkészültek a hozzájuk illeszkedő részletes érettségi vizsgakövetelmények is. A követelmények alapján először a 2023/2024-es tanévben, a május-júniusi érettségik alkalmával adnak számot tudásukról a vizsgázók.

A megújuló érettségi vizsgakövetelmények – általánosan interpretálva, az összes érettségire vetítve – korszerű értékelési módszereket határoznak meg, amelyekkel az eddiginél szélesebb teret adnak a diákok önálló problémamegoldásának és kreativitásának. Továbbra is megmaradt az érettségi vizsga kétszintű rendszere, amelyben a kötelező vizsgatárgyak sem változtak meg, így a mozgóképkultúra- és médiaismeret egy nem kötelezően megszabott időpontra esik majd.

Objektíven látni, beszélni, hallgatni

Az érettségi követelményeit két szinten határozták meg:

- középszinten a vizsgázónak a mozgóképnyelvi kultúrájára, a filmműveltségére és a média társadalmi szerepét illető tájékozottságára vonatkozó követelményeknek kell megfelelnie, e szerint történik teljesítményének minősítése és értékelése. A vizsgázó teljesítménye mutatja, hogy milyen minőségű és mélységű tudással rendelkezik ezen a téren, továbbá azt is, hogy ismereteit milyen módon tudja önálló produktumok létrehozásával (projekt munka), valamint írásban megjeleníteni;
- emelt szinten részben a mű- és stílustörténeti ismeretanyag, a fogalmi tájékozottság, részben a mű- és műsorelemzési képesség, valamint a médiajelenségekre vonatkozó – társadalmi-gazdasági ismeretekre támaszkodó – mérlegelő képesség tekintetében

várható el mélyebb és alaposabb ismeretanyag.

A középszintű vizsgához képest a vizsgatartalmak árnyaltabb-személyesebb alkalmazása és magasabb színvonalú kifejtése elvárt.

A 2024-től érvényes érettségi rendszerben a mozgóképkultúra- és médiaismeret vizsgakövetelményei között a korábban már meghatározott kompetenciákat érthetjük:

- a vizsgázó mutassa be, hogy az alapszintű médiaismeretek birtokában van, illetve a mozgókép kultúrtörténetének és stílustörténetének, részben a mozgókép formanyelvének ismeretében;
- adott film, filmrészlet, televíziós műsor, műsorrészlet, digitális szöveg vagy internetes forrás felhasználásával legyen képes az alább felsoroltak szerint felkészültségét, megfelelő szintű kompetenciáját bizonyítani:
 - mutassa be, hogy a stílus és a megjelenítés formája hogyan utal a szerzőre, a tapasztalati valóság és a virtuális valóság kapcsolatára, a gyártási, illetve a társadalmi és kulturális körülményekre;
 - jellemezze valamely tömegfilmi műfajt a témaválasztásban, a motívumhasználatban és az elbeszélés-módban megfigyelhető hasonlóságok alapján, egy-egy arra alkalmas film segítségével;
 - ismertesse egy-egy jelentős alkotó életművét a szerző legfontosabb művei alapján;
 - tervezzon meg és valósítson meg néhány beállításból álló értelmes mozgóképi szövegrészletet vagy egyéb médiaszöveget;
 - rendelkezzen a tömegkommunikációs eszközök tudatos használatának képességével – bizonyítsa tájékozottságát a sajtóműfajok, az audiovizuális

A középszintű vizsga részai

Gyakorlati vizsga		Írásbeli vizsga		
Projekt		180 perc		
		Feladatsor		
A) feladat: Médiaszöveg és munkanapló elkészítése	B) feladat: Esszé elkészítése	Fogalom- és tárgyismeret	Mozgóképi szövegértés	Média szövegelemzés, illetve minieszé
25 pont	25 pont	10 pont	25 pont	15 pont
50 pont		50 pont		

műsортípusok, az internetes szöveg- és kommunikációs formák, a globális monitorokultúra világában;

- jellemezze azokat az érintkezési módokat, ahogyan a médiaintézmények kapcsolatba kerülnek a politikával, a társadalmi és kulturális eseményekkel, a mindennapi élettel;
- ismerje a médiaintézmények működésének gazdasági alapjait, valamint a gyártók és a közönség közötti kapcsolatrendszerét;
- legyen képes önálló ítéletet alkotni néhány ismert médiakritikai elmélet által megfogalmazott problematikáról és azok helytállóságáról;
- bizonyítsa, hogy rendelkezik az önálló gondolkodás, problématalátás képességével, lényegkiemelő és rendszerező képességgel;
- mutassa be kreativitását, mozgóképi kultúrájának egyéni sajátosságait, értékválasztásait.

„Mindig együtt üvölteni a tömeggel”

Mind a 2017-es, mind a 2024-es érettségi vizsgakövetelmények esetében az emelt szintű vizsga tartalmi követelményeibe beletartoztak és beletartoznak a középszintű vizsga tartalmi követelményei.

A 2020-as Nat-hoz igazodó új érettségi követelményrendszerben a mozgóképkultúra- és médiaismeret tantárgy tematikai része megváltozott. Ezeknek a változásoknak a menetét, valamint a különlegesebb tartalmi változásokat közöljük. A sorszámok az új követelményrendszer tematikai sorszámozásához igazodnak. Az első témakörön kívül különféle témaösszevonások történtek, ezért a témakörön belül megjelenő témák listáját soroljuk fel.

1. A mozgóképi közlés mód és kifejező eszközök (korábban: A mozgóképnyelv alapjai, a filmpoétika fogalmai): *A képrögzítés és mozgásábrázolás alapjai és jellemzői, a technikai képalpalkotás és a mozgóképi történetmesélés előtörténete* téma középszintű elvárásai között szerepel az új vizsgakövetelményben az *okostelefon* kezelői szintű ismerete. Emelt

szintről kikerült a *mozgóképi előtti mozgásábrázolási-történetalkotási törekvések azonosítása* követelmény. A látvány mozgóképi megszervezése témán belül, emelt szinten egyszerűsítették a követelmény megfogalmazását: *a látvány mozgóképi megszervezése alapeszközeinek felismerése és magyarázata a mozgóképi szövegek értelmezésében.*

A *Montázs* témában komolyabb változásokat figyelhetünk meg, ugyanis a *mozgóképi hanghatások fajtáinak elkülönítése, kombinációik és képekkel történő összekapcsolásuk alapvető megoldásainak (szinkronitás-aszinkronitás, időérzet, hangulat-teremtés) leírása és magyarázata a szövegelemzés során* az emelt szintű követelmények sorából középszintre került át, szintén ez történt a *kép és hang montázsviszonyának értelmezése* című részmával, azonban a *lineáris/narratív, az asszociatív/expreszszív, a szeriális és a belső montázs, illetve a hosszú beállítás felismerése és a montázshatás értelmezése adott montázmegoldások elemzésében* középszinten rögzített, a korábbi közép- és emelt szintű tételek alapján.

A *Mozgóképi elbeszélés* témán belül emelt szinten megjelent a *narráció tudatosságának (pl. önreflexív jellegének) felismerése*. Azonban az új követelményrendszerben újabb kiegészítések érkeztek a témakörön belül, ezek a következők: *a mozgóképi alkotások rendszerezése; a valóság ábrázolásához való viszony; cselekményelemzés; a mozgóképi szövegek jelentése; egyszerű mozgóképi vagy médiaszövegek megszerkesztése.*)

2. Mozgóképi kultúra és tömegkultúra: *A filmkultúra kettőssége; Műfaji jellemzők; Intertextualitás, sorozatelv; A sztár; A befogadást befolyásoló tényezők a tömegkultúrában; Reklám; Show-műsorok; Televíziós filmsorozatok; Számítógépes játékok*

3. A magyar filmtörténet és a filmművészet: *Korstílusok; A filmtörténet kezdetei, az ősfilm; A némafilmművészet; A hangosfilmművészet kialakulása. A magyar film a második világháború előtt; A modern film; Az új magyar film a második világháborútól a rendszerváltásig; A kortárs magyar film; A film helye a nemzeti kultúrában*

Az emelt szintű vizsga részei

Gyakorlati vizsga			Írásbeli vizsga			Szóbeli vizsga	
Projekt			180 perc			20 perc	
			Feladatsor			Tételkifejtés	
A) feladat: Médiaszöveg és munkanapló elkészítése	B) feladat: Esszé elkészítése	C) feladat: Szöveges feladat elkészítése	Fogalom- és tárgyismeret	Mozgóképi szövegértés	Média minieszé	Mozgóképaltertélisor	Média altételisor
20 pont	20 pont	20 pont	15 pont	30 pont	15 pont	15 pont	15 pont
60 pont			60 pont			30 pont	

4. Médiaismeret – alapfogalmak; a média társadalmi szerepe, használata; intézmények és szabályozás:

A média fogalma és társadalmi szerepe; Mediatizált információforrások használata; A társadalmi nyilvánosság; A valóság sztereotip és torzított megjelenítése a médiában; A média és az életmód; A médiaszöveg mint termék; Intertextualitás, sorozatelv

5. Tudatos médiahasználat: Új médiatechnológiák; Online média használata; A befogadást befolyásoló tényezők

6. Médiaintézmények és mediaszabályozás:

Hírműsorok; A médiaipar intézményei; A médiaipar ellenőrzése

Az írásbeli vizsgán a vizsgázóknak egy központi feladatsort kell megoldaniuk. A feladatsor minden esetben tartalmaz egy vagy két rögzített, néhány (5–15) perc hosszúságú filmrészletet vagy televíziós műsorrészletet, illetve online médiaszöveget. Az írásbeli vizsga során először a feladatlaphoz tartozó film- vagy műsorrészletet kell a vizsgázóknak megtekinteniük, majd a feladatlapon szétosztását követően a vizsgázók három percet kapnak a filmrészlettel kapcsolatos kérdések tanulmányozására. Ezt követően a vizsgázók másodszor is megnézik a részletet, majd megkezdik a munkát. Abban az esetben, ha a médiaesszéhez is tartozik megnézendő (1–4) perces anyag, azt az írásbeli vizsga 100. percétől kell kétszer egymást követően levetíteni. A részlet megtekintésére még egy alkalommal (a beadást megelőző utolsó fél óra kezdetén) harmadszor is lehetőséget kell biztosítani a vizsgázóknak, amennyiben azt bárki közülük igényli. Vizsgacsoportonként szükséges eszköz a videóanyag lejátszására alkalmas eszköz és televízió, monitor vagy kivetítő, ezeket a vizsgaszervező intézmény biztosítja. A vizsgázók a feladatlapon levő információkon kívül semmilyen segédeszközt nem használhatnak.

Az írásbeli vizsgán a vizsgázóknak egy központi feladatsort kell megoldaniuk. A feladatsor minden esetben tartalmaz egy vagy két rögzített, néhány (5–15) perc hosszúságú filmrészletet vagy televíziós műsorrészletet, illetve online médiaszöveget. Az írásbeli vizsga során először a feladatlaphoz tartozó film- vagy mű-

sorrészletet kell a vizsgázóknak megtekinteniük, majd a feladatlapon szétosztását követően a vizsgázók három percet kapnak a filmrészlettel kapcsolatos kérdések tanulmányozására. Ezt követően a vizsgázók másodszor is megnézik a részletet, majd megkezdik a munkát. Abban az esetben, ha a médiaesszéhez is tartozik megnézendő (1–4) perces anyag, azt az írásbeli vizsga 100. percétől kell kétszer egymást követően levetíteni. A részlet megtekintésére még egy alkalommal (a beadást megelőző utolsó fél óra kezdetén) harmadszor is lehetőséget kell biztosítani a vizsgázóknak, amennyiben azt bárki közülük igényli. Vizsgacsoportonként szükséges eszköz a videóanyag lejátszására alkalmas eszköz és televízió, monitor vagy kivetítő, ezeket a vizsgaszervező intézmény biztosítja. A vizsgázók a feladatlapon levő információkon kívül semmilyen segédeszközt nem használhatnak.

Részletek:

https://www.oktatas.hu/koznevelas/erettsegi/kozismereti_vizsgatargyak_2024tol

Részletes érettségi vizsgakövetelmények a 2012-es Nat alapján:

https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/kozoktatas/erettsegi/vizsgakovetelmenyek2017/mozgokepkultura_es_mediaismeret_vk.pdf

Részletes érettségi vizsgakövetelmények a 2020-as Nat alapján:

https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/kozoktatas/erettsegi/vizsgakovetelmenyek2024/mozg_mediaism_2024_e.pdf

Nem csak fekete és fehér mező létezik

Az általános iskolák alsó tagozatán 2013-tól érhető el a képességfejlesztő sakk mint választható tantárgy. Számos módszer, lehetőség közül talán az egyik leghatékonyabb és legpraktikusabb képesség- és készségfejlesztő program ez, amely többek között az általános képességfejlesztésre vagy a logikus és kreatív gondolkodás elősegítésére tanítja meg a gyerekeket. A Sakkpalota Komplex Képességfejlesztő Programról és annak gyakorlati megvalósításáról az Alsóerdősori Bárdos Lajos Általános Iskola és Gimnázium tanítóival, **Takács Tamásnéval** és **Ilyésné Haizmann Évával** beszélgettünk, akik iskolájuk első „sakkos” osztályát nevelik.

Szöveg: **Karkó Ádám** | Fotó: Kaposi József

Mióta dolgoznak együtt? Hogyan talákoztak a Sakkpalota programmal?

Takács Tamásné (T. T.): Az idei tanévben már a harmadik közös osztályunkkal kezdtük meg a munkánkat, tehát kilencedik éve dolgozunk együtt, és szerencsésnek érezzük magunkat, mert ilyen hosszan tartó kapcsolat még alig-alig fordult elő tanítópárosokkal. Egyébként szerintem kifejezetten fontos, hogy az adott pár mindig jól együttműködjön, mert akkor igazán nagyszerű dolgokat lehet megtenni az intézményi keretek között és azokon túl is.

A Sakkpalota programmal körülbelül másfél éve találkoztunk először. Az intézményvezetőnk küldött egy e-mailt a kollégáknak egy képzéshívással kapcsolatban. Akkortájt eleve gondolkodtunk azon, hogy mihez kezdjünk a jövőben, szerettünk volna megújulni. Utánajártunk, miről is szól a Sakkpalota program pontosan. Nagyon csábító volt mindenféle tájékoztatás, amit felleltünk róla, így jelentkeztünk is a 30 órás képzésre, amit közösen végeztünk el. A képzés elvégzése után

pedig kommunikáltuk is a szülőknek, hogy iskolánkban indul egy sakkpalotás osztály, ami egy nagyon jó hívószónak bizonyult, mert nekik is megtetszett.

Ilyésné Haizmann Éva (I. H. É.): Tényleg szerencsésnek mondhatjuk magunkat, hiszen kilenc év alatt megannyi tapasztalatot gyűjtöttünk össze közösen. Szerintem azért sikerült ilyen sokáig – és remélem még nagyon sokáig – együtt maradnunk, mert hasonló a felfogásunk, a szakmai elképzelésünk, és nem mellesleg a világnézetünk is. Mindketten részt veszünk újításokban, nem zárkozunk el az elől, hogy valamilyen új programot kipróbáljunk.

Miért hasznos részt venni a programban? Önök hogyan integrálják a program nyújtotta lehetőségeket a tanóráikba?

I. H. É.: A programnak van egy óvodai előzménye, ami *Sakkjátásztóter* néven fut némely óvodában. A sakkot – ahogyan már az óvodában – mi is tanítási eszközként használjuk fel a tanórákon, hiszen képességfejlesztő lehetőségeket ad. A személyiségfejlesztést emelném ki leginkább, mert a sakk – társasjáték lévén – türelemre, önbizalomra, a kudarc elviselésére neveli a gyerekeket. Nagyon fontos a kreatív gondolkodás fejlesztése, hiszen különféle stratégiákat kell kidolgoznia a játékosoknak a játék során. Mivel a tantervbe beépült tantárgyról beszélünk, így heti rendszerességgel, órarendi keretek között tudunk ezzel foglalkozni. Minden egyes program két tanóra van tervezve – hetente –, viszont nekünk csak egy van. Ez lehetne nehézség is, de szerencsére megoldottuk, mert például a délutáni foglalkozások során, a napköziben be tudjuk fejezni a munkafüzet feladatokat. De rajz- vagy technikaórán tudunk eszközöket készíteni, amit mellesleg a gyerekek készítenek maguknak, amelyek szükségesek a sakktanórákhoz. A matematika- és magyarórákba könnyedén beépíthető a tantárgy, hiszen minden sakkbábunak külön története van, és ezzel együtt számban kifejezhető értékük is.

Milyenek a visszajelzések a képességfejlesztésekről? Hatékonyak bizonyult a program?

T. T.: A sakkosztályba – a visszajelzések és tapasztalatok alapján – szívesebben írta a szülő a gyereket. Sajnos válogatnunk kellett, de így is 31 főre duzzadt az osztály létszáma, ami egyébként korábban a 20 főt közelítette meg. Viszont még így is kerültek át másik osztályokba olyanok, akik inkább a sakkosztályba jártak volna.

I. H. É.: Úgy tűnik, a sakkosztály jó hívószónak bizonyult. Annak idején megannyi szülő hozta el az óvodás gyermekét a nyílt órákra, ahol örömmel fogadták a sakkosztály hírét. Azért azt megemlíteném, hogy az ide jelentkező gyerekek nagy része már ismerte a sakkot, otthonról hozta a tudását, és nemhogy a sakkot, más egyéb társasjátékot is ismernek már, és tudnak is velük játszani. Sakkozni is kiválóan tudnak, olykor még bennünket is kihívnak a gyerekek, és őszintén szólva, nem sok esélyünk van ellenük.

Beszélgettek már olyan pedagóguskollégával, aki szintén részt vesz ebben a programban?

T. T.: Egyrészt azt gondoljuk, hogy ennek a programnak akkor van igazán hatékony ereje – és persze értelme –, ha egy adott tagozatból évfolyamonként lesz egy „sakkos” osztály. Úgy lehetőségünk volna kialakítani egy kisebb közösséget, ahol megbeszélhetjük a tanulságokat. Ennek apropóján pedig iskolánk elhatározta, hogy felmenő rendszerben indít „sakkos” tagozatot. Mivel az elmúlt időszakban számos bemutatóórát tartottunk kollégáknak, akik lelkesen jöttek, hogy megtekintsék, mire is kell számítaniuk, már sokan olyan visszajelzést adtak nekünk, hogy ők is kedvet kaptak a programhoz, és az adott kolléga – ha még nem végezte el, mert akad olyan is, aki már elvégezte a tanfolyamot –, úgy jelentkezik a képzésre, és szívesen csatlakozik a „sakkos” csapathoz.

Más programokkal is megismerkedtek már az évek során?

I. H. É.: Az elmúlt majd’ egy évtized során több programba belefogtunk, de sajnos azt tapasztaltuk, hogy bár hangzatos hívószavakkal odacsábítottak bennünket egy-egy tanfolyamra, mégsem volt olyan jól kidolgozott a program koncepciója, mint ahogyan azt hirdették.

Sok esetben sem tankönyvek, sem tanítói kézikönyvek, sem eszközrendszer nincs a program repertoárjában, vagyis szinte használhatatlan az adott formájában a program.

Ezzel szemben a Sakkpalota program tökéletesen kidolgozott, és nem csupán egy koncepcióra épülő programtervezet van előttünk, hanem egy komplex, nagyszerű és hasznos oktatási lehetőség, amelyet a saját képünkre tudunk szabni azontúl, hogy mindenben segít a tankönyv, a tanítói kézikönyv és a munkafüzet, meg persze a sok digitális tananyag is.

A Polgár Judit Módszer lassan egy évtizede része a magyarországi oktatásnak, a Nemzeti Alaptantervben – az általános iskolák alsó tagozatában – 2013-tól választható tantárgyként szereplő, a Sakkpalota Programra épülő *képességfejlesztő sakk* a játék alapszabályait és eszközrendszerét használva épül be az általános tanterv alaptantárgyaiba. A képességfejlesztő sakk támogatja a különböző tantárgyak elsajátítását, a digitális társadalomban az adatok feldolgozáshoz elengedhetetlen képességek és kompetenciák elsajátítását és a sikeres tanítási-tanulási folyamatot. A Sakkpalota Komplex Képességfejlesztő Program az általános iskola 1–4. osztályaiban nyújt lehetőséget az általános képességfejlesztésre, a logikus és kreatív gondolkodás elősegítésére, a digitális korban szükséges algoritmikus gondolkodás erősítésére és a problémamegoldó képesség fejlesztésére.

A program keretei között a sakk pusztán eszköz. A Sakkpalota Program célja, hogy minél több gyermek ismerje meg és alkalmazza a mindennapokban a sakk dialektikus, stratégiai és ok-okozati, szekvenciális gondolkodásra gyakorolt hatását. Ennek a világszerte népszerű, ősi játéknak a segítségével a jövő kihívásaira készíthetjük fel a gyermekeket támogató és kreatív módon. A multidiszciplináris, jelentős szakmai háttérrel rendelkező metódus jelenleg évente közel 40 000 gyermek fejlődéséhez járul hozzá. A Sakkpalota Komplex Képességfejlesztő Programot és annak gyakorlati alkalmazását immár nyolckötetes könyvcsalád segíti. A program hatékony elsajátítását színes és kreatív eszközök, pedagógusképzések, applikációk, YouTube-csatorna és online játékok támogatják.

Néptánc mint innováció?

Innovatív Pedagógia rovatunk következő helyszíne a Maglódi Hétszínvirág Művészeti Óvoda. Ebben az intézményben már évek óta szakképzett óvónők ingyenesen, heti rendszerességgel, munkaidőben tartanak néptáncfoglalkozásokat a nagycsoportosoknak. Emellett pedig számos olyan sajátos innovatív módszere is van az intézménynek, mely szintén példaként szolgálhat. **Szabó Istvánné** óvodavezetővel és **Polyákné Turcsik Gabriella** óvodapedagógussal beszélgettünk a néptáncról és az intézmény sajátosságairól.

Szöveg: Vágóné Ugró Szilvia

„Alapvető emberi jog, hogy minden gyermek megtanulhassa édesanyjának beszédnyelvét. Ugyanez a jog a játék és a tánc esetében is meg kell illesse gyermekeinket.” Ez a *Timár Sándor*-idézet az alapja a Maglódi Hétszínvirág Művészeti Óvoda néptánc-tehetségműhelyének, mely immáron 14 éve heti rendszerességgel működik az óvodában. A foglalkozás története ott kezdődött, hogy az óvoda 2002-ben csatlakozott *Nagy Jenőné Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel* programjához. Ennek okát az óvodavezető így fogalmazta meg: „A korábbi programban a nevelőtestület nem találta meg a helyét, ezért kerestünk egy olyan programot, amely a mi szellemiségünknek megfelelt, amiben azóta is nagyon jól érezzük magunkat, hiszen a számunkra fontos nevelési elveket ez a program tükrözi a leginkább.”

Akkoriban még nem volt náluk ingyenes a néptánc. Ingyenessé 2009-ben vált, amikor *Polyákné Turcsik Gabriella* elvégezte az *Apor Vilmos Katolikus Főiskola tánc- és drámapedagógiai* képzését. Arra a kérdésre, hogy miért épp a néptáncot választotta, így fogalmazta:

zott: „Éreztem, hogy ezt szívesen csinálnám, nagyon szeretek táncolni. Már gyerekként lakodalmakban, bálokban táncoltunk, ebben nőttem fel, szívügyemmé vált a hagyományörzés.” Azóta is ugyanakkora lelkesedéssel és elhivatottsággal vezeti ezeket a műhelyeket, mint az elején. Különbség talán abban van a kezdetekhez képest, hogy már nem egyedül, hanem *Kovácsné Tabányi Krisztina* óvónővel tartják ezeket a műhelyeket, aki szintén elvégzett egy képzést, mégpedig az *Alba Tánc Nonprofit Kft. Játék és tánc gyermekeknek* című képzését. Később pedig mindketten részt vettek az *Így tedd rá!* néptáncmódszertani programon is. Kettőjük munkáját és szakmaiságát *Szabó Istvánné* intézményvezető így jellemezte: „Gabikáék azt tanítják a gyerekeknek, ami az életkori sajátosságaiknak megfelelő, és olyan módon tanítják, ahogyan ők is tanulták.”

Csütörtökönként délelőtt a tehetséges nagycsoportosok részt vesznek az *Eszterlánc – Néptánc, népi játékok Tehetséggondozó Műhelyen*. Az érintett csoportok óvónői minden év elején javaslatot tesznek arra, hogy

Szabó Istvánné
(fotó: Bodáné Szabó Veronika)

Polyákné Turcsik Gabriella
(fotó: Polyák Csaba)

Népi játék az óvoda megnyitóján
(fotó: Dr. Móczár István)

melyik gyerek járjon valamilyen tehetségműhelyre, mert nemcsak Eszterlanc, hanem Fürkész, Zeneovi és Fabrika műhely is van az ovisban. Ellentétben sok más intézménnyel, itt nem tehetséggondozó pályázatokból valósítják meg a műhelyeket, hanem alapítványi forrásból, valamint az óvoda éves költségvetéséből is mindig jut a szakköröknek is.

A pedagógusok munkaidejükben tartják a műhelyeket, külön erre a célra kialakított csoportszobában – melynek közepén nem mellesleg egy égetőkemence is áll. Ezzel együtt felmerült az a kérdés is, hogy mennyire jelent ez plusz munkát, plusz óraszámot az óvónőknek. Gabi óvó néni erre nemes egyszerűséggel ezt felelte: „Amikor ingyenessé vált, beépítettük a délelőttiünkbe, hogy minden gyerek, aki szeretne, részt tudjon venni rajta. Ez soha nem jelentett gondot.”

Az Eszterlanc éves tervét a pedagógusok – sok más feladatuk mellett is – minden év elején elkészítik, ennek alapján dolgoznak egész évben. A foglalkozások felépítése kötött. Táncos, zenés bemelegítéssel kezdenek, majd megjelennek a tanítandó néptáncmotívumok elemei, ezt ritmusgyakorlatok és mondókák, dalnulás és dalos játékok követik. A foglalkozást pedig mindig valamilyen ügyességi játékkal zárják. Arra a kérdésre, hogy hány perces egy foglalkozás, Polyákné Gabriella mosolyogva azt felelte: „Elméletileg 45 perc, amit én gyakran nem tudok betartani, mert mindig nagyon jól érzik magukat a gyerekek is és mi is Krisztivel. Ezek az alkalmak rendszerint minket is feltöltenek.” A foglalkozások anyagát pedig az óvónők több éves gyűjtőmunkája mellett az Így tedd rá képzésen tanultakkal egészítik ki, valamint a mai napig használják *Foltin Jolán* és *Tarján T. Katalin Játék és Tánc az óvodában* többkötetes könyveit és a hozzájuk tartozó hanganyagokat. Arra is lehetőséget biztosít az intézmény, hogy a szülők és a maglódi közösség is láthassa, mit tanultak az ovisok; rendszeresen fellépnek városi rendezvényeken, majálison, Mindenki Karácsonyán és pedagógusnapon.

Bár maga a néptánc mint heti rendszerességgel, szakképzett pedagógusok által, ingyenesen tartott foglalkozás is újításnak számít mostanság, az óvoda emellett még számos innovatív módszert alkalmaz. Ilyen követendő példa az, hogy a tehetségműhelyekre intézményen belüli dokumentációt alakítottak ki és vezetnek is a kollégák. Sajátos programelem emellett a *Táncos, mozgásos foglalkozás* is heti két alkalommal. A legmeglepőbb, leginnovatívabb módszer pedig, melyet a Maglódi Hétszínvirág Művészeti Óvoda alkalmaz, a mikrocsoportos ének foglalkozás. A legtöbb óvodával ellentétben az ének-zenei foglalkozások itt 6 fős csoportokban zajlanak, egymás után többször – 24 fős csoport esetében ez 4 csoportot jelent – tartja meg ugyanazt a foglalkozást az óvónő. Ezzel az a céljuk, hogy minden gyerek kezét meg tudják fogni a ritmusfejlesztéskor, hogy minden gyerek hangját hallják és mindenkit meg tudjanak dicsérni a foglalkozás végén. Közben pedig a többi gyerek körülöttük játszik. Ez nem könnyű feladat egy pedagógusnak, hiszen egyszerre kell figyelnie a 6, körben ülő gyerekekre és a csoportban játszó többi gyerekekre is. Ezt azért tudják megvalósítani az óvónők, mert már kiscsoporttól tudatosan így csinálják, a gyerekek is így szokták meg; miközben a körben ülők énekelnek, a többiek csendesebben játszanak.

A Maglódi Hétszínvirág Művészeti Óvoda tehát nemcsak a néptánc vagy a sajátos módszerei miatt követendő példa, hanem azért is, ahogyan a helyi közösségekhez kapcsolódnak, hiszen kapcsolatban állnak az ottani művészeti iskolával, a helyi Kacamajka néptáncsoporttal, sőt a maglódi Nőklubbal is, akiktől helyi népviseleti gyerekruhákat kaptak. A pedagógusok összehangoltan dolgoznak a gyerekekért, azért, hogy megőrizzék a gyökereiket. Nem sajnálnak időt és energiát arra, hogy az óvodások megismerjék a múltat, a múlt mozdulatait.

Fejlesztő foglalkozás
(fotó: Polyákné Turcsik Gabriella)

Fellépés városi rendezvényen
(fotó: Hajdúné Tabányi Mária)

Olvasóvá nevelés és Gyerekkönyvtár

Szöveg: **Martin Jánosné**, magyar-történelem szakos tanár

Sokakat foglalkoztató probléma, hogy a mai fiatalok miért nem olvasnak, miért változott a korábbi nemzedékekhez képest az ún. digitális nemzedék olvasási szokása, szabadidő-eltöltése. Tanulmányok, felmérések sora mutatja be, hogy milyen komoly hátrányos következményei vannak és lesznek az emberek mentális, érzelmi kultúráját alapvetően befolyásolni, fejleszteni tudó könyveknek a hatása nélkül. Az olvasásnak nélkülözhetetlen szerepe van a tudás és a műveltség megszerzésében, a személyiségfejlődésben, a szociális érzékenység kifejlődésében, sőt az életminőség javításában is szerepe van a könyveknek.

Az olvasóvá nevelést nagyon korán kell elkezdni.

A meseolvasás az alap; a gyermeket és a szülőt közel hozza a rendszeres meseolvasás. A gyerekek fantáziája, személyisége sokat fejlődik, közben gyarapodik a szókinccsük, fejlődik a szövegértésük, s a problémamegoldó képességük is. A mesehősök problémái nagyon hasonlatosak a valóságos helyzetekhez, s mivel a hősöknek a saját sorsuk alakításában dönteniük és cselekedniük kell, sokat lehet ebből tanulni. Az érzelmi intelligencia is a főhősökkel való szimpátia során fejlődik. A sorozatos problémamegoldás és a változtatás képessége példa-

értékű. A szülő megbeszélheti a tanulságokat gyermekével, akinek hasznára válik a mesehős sorsából – vagy akár a kárán – tanulni.

A szülői minta a következő lépcső. Ha otthon a gyermek azt látja, hogy a szülei rendszeresen és örömmel olvasnak, akkor ő is kedvet kap hozzá, hisz a gyerek a szüleit utánozza elsősorban. Szoktatni kell a gyermeket a könyvhöz, a könyvtárhoz. Már akkor el kell menni közösen a könyvesboltba, könyvtárba, amikor még nem is ismeri a betűket. Válasszanak a gyerek érdeklődésének megfelelő könyvet, s lapozgassák, beszéljenek róla!

Sajnos a mai családok többsége nem mutat példát az olvasásra, ezért ez a feladat is az **iskolára hárul**. De ott sincs minden rendben. A gyerekeknek nincs kedvük az olvasáshoz:

- Nem tudnak jól olvasni, ezért csak az egyes szavak elolvasására koncentrálnak, így a szöveget sokszor nem is értik.
- Túl gyors az írás-olvasás tanítás, emiatt nehezebben tanulnak meg olvasni.
- Egy-egy szöveget tízszer, hússzor olvastatnak el velük, így unalmassá válik.
- A kötelező olvasmányok többsége nagyon vontatott, és sokszor nem is gyerekeknek való.

Sokat kell gyakorolni, hogy az olvasás ne kínszenvedés legyen, s a gyermek megértse azt, amit olvas. Olyan könyvön folytassuk a gyakorlást, ami érdeklí, nem túl vastag, s a betűk is elég nagyok. Aztán ha rájön, hogy az olvasás milyen szórakoztató, és hogy ezáltal mennyi mindent megtanulhat, hogy a történetek által megtudhatja, hogyan oldhatja meg a saját konfliktusait, akkor nyitott és boldog emberré válhat. Az olvasás napi feltöltődést jelent majd számára.

A pedagógusok szándéka nyilvánvaló, sokat tesznek a cél érdekében. De megfelelőek-e a módszereik? Nagyon sok kutatás, tanulmány foglalkozik azzal a kérdéssel, hogy miért nem olvasnak a mai fiatal generáció tagjai.

A kutatók azt tanácsolják, hogy ha eredményt akarnak elérni a pedagógusok, ismerniük kell az **új korosztályi sajátosságokat**, s aszerint fejleszteni. A digitális generáció ingerküszöbe más, állandóan új ingerekre vágyanak, nehezen tudnak számukra monoton előadást, frontális munkát elviselni. Az online közösségi oldalakon szocializálódott fiatalok az informális tanulást részesítik előnyben. Az iskoláknak a kompetenciafejlesztésre, az attitűdformálásra, az önálló ismeretszerzésre, az önművelés fontosságára kell felkészíteniük a tanítványokat. Az internet természetesen nagyon jó lehetőség a felfedező, tevékenységre alapuló tanulásra, csak ezekből a kommunikációs formákból hiányoznak

azok a lehetőségek, amiket a szépirodalom tud nyújtani. Így nem lesznek képesek elsajátítani a gyerekek a társas létben való együttélési szabályokat, s a konfliktusok megoldásának módjait nem élik meg. Fontos azzal is számolni, amit egy kaliforniai kutatás mutatott ki, hogy a gyerekek figyelmi koncentrációja mindössze 7 perc, az egyetemistáké is csak 20 perc. Hogyan lehetünk hát képesek megfogni a figyelmüket, hatni rájuk?

S még mindig van digitális szakadék!

Szabó Éva tanulmányában¹ arról ír, hogy feszültséget okoz pedagógus és diák között az a tény, hogy a digitális technika alkalmazásában a tanulók még mindig nagyobb hozzáértést mutatnak, mint tanáraik. A pedagógus különben sem a tudás forrása ma már, hiszen az interneten megtalálható a felhalmozódott hatalmas tudásanyag. Az információdömpingben való eligazodás, az összefüggések megértése és az ismeretek ellenőrzése viszont hiányzik. Ilyen kompetenciák kialakításában kellene a tanároknak segítséget nyújtani. Az élményszerű, cselekedtető tanulás tapasztalatokhoz juttatja a tanulókat, s ez olyan tudás, amit az életben hasznosítani tudnak, beépül az ismeretek hálójába, nem bemagolt tudásanyag. Gyakorlattá kell tenni, hogy az internet nemcsak az e-mailezés, a játék, a szótárhasználat, a közösségi oldalak, a csetelés világa, hanem igazi kincsesháza a tudás gyarapításához.

Mi érdekli a fiatalokat? A kutatók szerint a kérdőíves felmérés alapján az együttlét a barátokkal, a zenehallgatás, a számítógépezés és a sportolás tartozik a kedvelt tevékenységek közé. A válaszokban persze szerepel az ismeretközlő irodalom, sőt a szépirodalom olvasása is. A fiatalok saját bevallásuk szerint évente elolvasnak egy könyvet, ez 86%, de 14% évi egy könyvet sem olvas el. Arrafelé kellene őket irányítani, hogy olvassanak.

Az olvasáshoz, könyvekhez való viszonyulásról az derült ki, hogy a könyvektől szórakozást, kikapcsolódást várnak. Milyen könyvek a népszerűek azok körében, akik egyáltalán könyvet is olvasnak? A fantasztikus regények térnyerése szembetűnő (43,8%), melyeket a mesék vagy meseregények (39,6%) és a szerelmes, romantikus regények követnek (39,6%). A történelmi regények népszerűsége 33% körül mozog, a vámpiros könyveké 28%. A lányok a szerelmes, romantikus regények és a mese, meseregények rajongói, míg a fantasztikus regényeket inkább a fiúk olvassák, ugyanúgy, mint a történelmi regényeket. A vámpiros könyveket mind a fiatal fiúk, mind pedig a lányok kedvelik. A korábbi adatokhoz képest meglepően nagy a meseregények térnyerése a lányok körében, illetve jelentősen csökkent a különbség a fantasztikus regények terén a lányok és a fiúk olvasási szokásait illetően.

Az olvasási szokásokról kérdőíves felmérés készült,² s ez alapján az derült ki, hogy kevesebb idő jut az olvasásra, főként hosszabb könyvek elolvasására. Inkább kedvtelésből, s leginkább az interneten olvasnak.

Az információs olvasást természetesen nem azonosíthatjuk a szépirodalom olvasásával. Az olvasás hiánya pedig a lelkekben mutatkozik. A könyvek a személyiségformálásban, az érzelmi gazdagodásban, az emberi kapcsolatok formálásában felbecsülhetetlen hatású-

ak. A regényeket olvasó ember beleéli magát mások lelkivilágába, átéli cselekedeteik indítékait, mások iránt megértőbbé válik, sokkal empatikusabb lesz, derül ki a *Science* folyóiratban közölt 2013-as kutatásból.³ A könyvolvasástól fejlődnek a szociális készségek, könnyebben szót értünk másokkal, mert megértjük, átérezzük mások örömét, bánatát. Az emberi kapcsolatok építésében nagy segítséget jelent. Milyen módon tehetjük olvasóvá ezt a nemzedéket? **Mai kortárs írók véleményét** érdemes megfontolni. *Krencz Nóra* fantasyregényeket ír, s a sikerét abban látja, hogy arra törekszik, hogy minden oldalon történjen valami. A pörgős cselekmény, a fordulatok kalandok fogják meg a fiatalokat, s izgalmasnak tartják műveit.

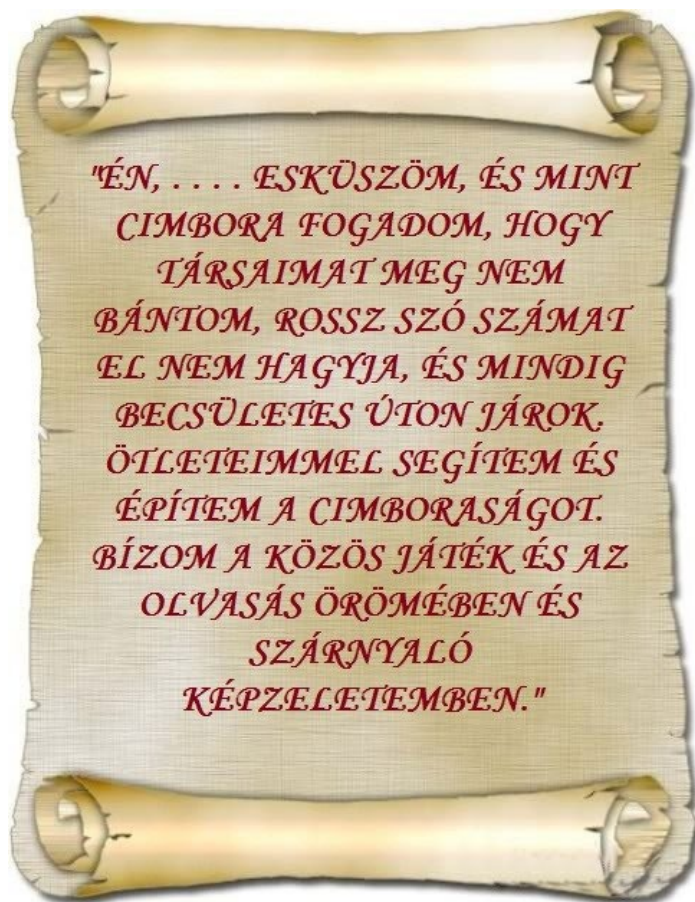
A fiatalok olvasási szokásairól *Tomcsik Nóra* szintén ezt gondolja, a fiatalokat szerinte is az köti le, ha eseménydúsabb, tempósabb a történet. Fontos az is, hogy azonosulni lehessen a szereplőkkel, akik olyan problémákkal küzdenek, olyan álmaik vannak, mint a könyvet olvasó fiatalnak.

A kortárs író, *Lang Tünde* (T. C. Lang) saját könyvét, *A lámpás nyomában* címűt is pörgős történetekkel kívánta megkedveltetni. Véleménye szerint az olvasók ingerküszöbét manapság csak a gyorsabb, kalandosabb cselekményekkel lehet megérinteni, akkor nem unatkoznak.

Tehát vannak, akik tudnak megoldást a problémára, de senki nem mondaná azt, hogy a klasszikus, értékes irodalmat félre kellene tenni. Programok születnek azért, hogy a pedagógusok, könyvtárosok módszereket, eszközöket ismerjenek meg, jártasságot szerezzenek

„Hidd el, jó úton jársz, ha a könyv a legjobb cimborád.”

A Cimboraság büszke dokumentuma

különböző, eredményes olvasáspedagógiai gyakorlatok alkalmazásában, s legyenek képesek ezek alkalmazására, akár gyerekekről, akár idősebbekről legyen szó.⁴

A könyvtárhasználati szokásokról készült felmérésből⁵ kiemelem a Békés vármegyében végzett kutatás eredményét. Összegezve az derült ki, hogy a fiatalok több mint a fele egyáltalán nem olvas irodalmat. A hátrányos helyzetű területeken még rosszabb a kép: alacsonyabb a könyvtárhasználat, az olvasási kedv minimális. De azt is kimutatták, hogy ahol jól működő könyvtári szolgáltatások vannak, szinte minden területen jobb eredményeket kaptak. Sajnálatos tény, hogy csökkent a legalább havonta egy könyvet olvasók aránya is, ez a szám ma már tíz százalék alatt van. Azt is megnézték, hogy van-e összefüggés a gyakori internethasználat és az olvasási kedv között. Azoknak a fiataloknak, akik saját bevallásuk szerint folyamatosan online vannak, és legalább negyedóránként ránéznek a telefonjukra, közel hatvan százaléka soha nem olvas könyvet. Akik olvasnak, azok körében stílusban a romantikus, a történelmi, és a fantasztikus mellett a krimi iránt van a legnagyobb igény. A magyar szerzők közül *Bán Mór*, *Fábián Janika*, *GreCsó Krisztián* a leginkább keresett, az idegen nyelvűeknél pedig *Agatha Christie*, *Ken Follett*, *Nora Roberts* az első három helyezett.

A fiatalok tisztában vannak azzal, hogy az olvasás nagyon hiányzik az életükből, de azzal magyarázzák, hogy az olvasástól más szabadidős tevékenységek veszik el az időt: főleg az internetezés, de a sportolást, a televíziózást, a tanulást és a szabadban végezhető tevékenységeket is említik. Az olvasási szokásokat felmérők szerint olvasási élményt kell nyújtani az iskolai irodalomórákon. Akár azzal, hogy a kortárs kultúrát be kell vinni az órákra, de a régi klasszikus olvasmányok közül is azokat ajánlani, amik valós olvasmányélményt nyújtanak számukra. Fontos, hogy valódi papíralapú könyveket vegyenek a kezükbe, s ne csak blogokat, sms-eket, közösségi oldalak bejegyzéseit olvassák. A tanároknak és a könyvtáraknak a gyerekek érdeklődését figyelembe véve kellene az olvasáshoz vonzani a fiatalokat.

Hogyan teszi mindezt **Dunaújváros gyermekkönyvtárának vezetője, Törökné Antal Mária**, a gyerekek Marcsi nénije? Olyan szinten és lelkesedéssel dolgozik, hogy a lakóhelyi környezet is érzi és elismeri munkájának eredményességét. Törökné Antal Mária 2019. január 22-én, a Magyar Kultúra Napján kitüntetést kapott, a Pro Cultura Intercisae díjat adták át neki a város vezetői. Ezt az elismerést azok kapják, akik a város kultúrájáért maradandót alkottak. A gyermekkönyvtár vezetője, aki a Magyar Könyvtáros Egyesület Gyermekkönyvtáros Szekciójának is vezetőségi tagja már 15 éve, legfontosabb feladatának az olvasóvá nevelést tartja. Kedves, megnyerő személyiségével bizalmat ébreszt, s a kis olvasók bátran, jó érzéssel lépnek be a gyermekkönyvtárba. A gyermekek életkorának, érdeklődésének megfelelő művek ajánlásával segíti a gyermekeket eligazodni a könyvek világában.

A **Cimborá Klub** alapítása is az ő nevéhez fűződik. 15 évvel ezelőtt indította el ezt a nagyszerű kezdeményezést, s a kis cimborák egyre többen váltak a könyvek barátaivá. Büszkék a kis „cimborák” és szüleik Marcsi

nénire, aki szeretettel és büszkén említi, hogy társával, *Pokorny Orsolyával* teljes mértékben azonosak a céljaik, s fiatal munkatársa lelkesen dolgozik együtt vele minden kidolgozott program megvalósításán. Munkájukban a gyerekek érdeklődésére, mentalitására, aktivitására, élményanyagára építenek, s sokoldalú tevékenységgel vonzzák őket a könyvek környezetébe.

A Cimbora Klubba tartozni jó dolog, s csak a feltételek teljesítése után lesz tag a kisgyermek. Tag lehet az, aki könyvet kölcsönöz, olvas, s havonta ott van a Cimbora napon. Akik év közben könyvajánlásokat, szép rajzokat készítenek, segítenek a hirdetőtábla elkészítésében, szorgalmasan részt vesznek a foglalkozásokon, tallérokot és dínárokat gyűjtenek, amit az év végi Cimbora vásáron könyvekre, apró kincsekre válthatnak be. Az érdekes felolvasások, játékok, író-olvasó találkozók, vetélkedők, sőt kirándulások (Szépirodalmi Múzeum, Csodák Palotája, Planetárium stb.) érdekes, gazdag programot jelentenek, s egyre nő a cimborák tábora. Marcsi néni szerint a gyermekkönyvtár kinevelte azokat a szülőket, akik hozzák a gyermekeiket. Jelentős tényező az is, hogy elég sok a hátrányos helyzetű gyermek, akik a szabadidejüket a könyvtárban töltik; ott foglalkoznak velük, s a könyvek közelsége inspiráló számukra. A könyvélményről rajzot készíthetnek, s a Könyvet termő fára mintegy könyvajánlásként kikerülnek a kis rajzok. A bábsarokban jeleneteket adnak elő, a titkos Kincsesládában jelmezek állnak rendelkezésükre. A Cimbora klub születésnapja mindig ünnep, hol fát ültetnek, hol táblát helyeznek el a klub szlogenjével, sőt sikerült térköves utat is építtetni a könyvtár bejáratához. Az lett a Cimbora ösvény.

Több Cimbora klub együttes programsorozata volt a **Cimborák irodalmi szemináriuma**, ami a kortárs gyermekirodalom képviselőivel ismertette meg a gyermekeket, s a foglalkozásokon az irodalom aktív megélése vált lehetővé. Foglalkoztak költészettel, prózával, drámával, s ily módon volt versfaragás, meseírás, dramatizálás, színjátás, s persze illusztráció. Ezek az alkalmak fejlesztették a társas és egyéni kompetenciákat, s eredményezhetik, hogy a részt vevő gyerekek irodalmat értő, befogadó és szerető felnőttekké legyenek. Vendég volt *Molnár Krisztina Rita* (író, költő), *Kálnay Adél* (prózaíró), *Várnai Gyula* (képzőművész), *Erdős Virág* (költő), *Polgár Lilla* (színművésznő), *Gasparik Gábor* (színművész), *Berg Judit* (író), *Dóka Péter* (író) és *Lackfi János* (költő).

Hogyan kapcsolódik a Gyerekkönyvtár munkája az iskolák olvasóvá nevelési programjához?

Úgy, hogy már az óvodásokkal is foglalkoznak.

Évszakokkal, ünnepekkel kapcsolatos mesés-játékos könyvtári órák vannak, valamint világnapokhoz, természeti jelenségekhez kapcsolódó könyveket nézegethetnek, verset, mesét hallgathatnak, játékosan ismerhetik meg a témát, s hogy mit nyújtanak a könyvek.

Az iskolák számára készítettek egy reprezentációs anyagot, amit az iskolák a munkájukba illesztenek. Délelőttként tematikus **olvasmánynépszerűsítő órákat** tartanak az alsós osztályoknak, felkeltik a gyerekek érdeklődését, valamint interaktív munkára

ösztönzik őket. Az alsósok ezeken az órákon játékos formában ismerhetik meg az érdekességeket személyekről s különböző jelenségekről. Az ajánlati lista bővíülhet az iskola igénye szerint:

- Mátyás király és kora
- A magyar költészet napja
- Dunaújvárosi szobrok
- Meseóra
- Tavasz és húsvét
- Madarak és Fák napja
- Gárdonyi Géza
- Janikovszky Éva
- Lázár Ervin

A felsősöket is igyekeznek bevonni. **Az erkölcsstan-órákhoz szépirodalmat** rendeltek, mely a terv szerinti rendszerességgel működik. Ezek az olvasmányok különböző élethelyzetekre irányíthatják rá a figyelmet, s több nézőpontból is átélhetők.

Például az 5.-es osztályok témakörei:

1. Önértékelés, énkép
2. Fogyatékoság
3. Ép testben ép lélek?
4. Nyelv és gondolkodás
5. Kapcsolatteremtés, közösség
6. Előítélet, elfogadás, beilleszkedés

A foglalkozások témáinak kiválasztása az erkölcsstan-kerettanterv alapján történt. Vetítések, önismereti és dramatikus játékok színesítik a beszélgetéseket. Nagyszerű ötlet egy-egy ifjúsági író úgy megismertetni, hogy a hagyatékából **vándorkiállítást** nézhetnek meg a kis olvasók. Erre a Móra Könyvkiadóval kötött szerződés ad lehetőséget, s nagy sikere van. A könyvkiadó gondozásában rendelkezésre álló kiállítási anyagot Marcsi néni elhozza az előző helyszínről, s a kiállított tárgyak személyes kötődést alakíthatnak ki azokkal a nagy alkotókkal, akikkel eddig még ilyen módon nem foglalkoztak. *Janikovszky Éva*, *Lázár Ervin*, *Bálint Ágnes* hagyatéki anyaga után már várták a *Szabó Magdával* való ismerkedést. Három hétig volt lehetőség a kiállított emlékeket megtekinteni, s ezt a gyermekek mellett a felnőttek is örömmel kihasználták. Egy-egy ilyen alkalom után megnő a szerzők művei iránt az érdeklődés. Elindult az **OlvasóPróba olvasópályázat** is a 2–8. osztályosok számára.

Ízelítő a könyvajánló listából:

7-8. osztály

1.	Applegate, Katherine	Zoey görbe utakon (Szívűrök-sorozat)	3 pont
2.	Archer, Lily	Mérgezett almák	3 pont
3.	Armstrong, Kelley	Loki farkasai	3 pont
4.	Balla Zsuzsanna	Fauntallasia	5 pont
5.	Barker, Clive	Abarat 1-3.	3 pont
6.	Bertagna, Julie	Exodus 2100	5 pont
7.	Bökös Borbála	Szmirkó	5 pont
8.	Buglyó Gergely	Oni 1-3.	3 pont
9.	De Mari, Silvana	Az utolsó tünde	5 pont
10.	Ende, Michael	A végtelen történet	5 pont
11.	Ferrara, Antonio	Rossz voltam	3 pont
12.	Fombelle, Timothée de	Ágrólszakadt Tóbiás 1-2.	5 pont
13.	Funke, Cornelia	Tintaszív	5 pont
14.	Gévai Csilla	Lídia 16, Lídia 17	3 pont
15.	Jekel, Diederik	Szabotázs a hátizsákban – és más mesék fizikából	5 pont

A gyerekek feladatlapot tölthetnek ki az elolvasott könyvről:

- *Ki volt a kedvenc szereplőd, és miért?*
- *Melyik rész tetszett legjobban?*
- *Kinek ajánlanád a könyvet?*
- *Rajzold le a kedvenc jelenetedet!*

5-6. osztály

1.	Adler, Irene	Sherlock, Lupin és én	3 pont
2.	Baccalario, Pierdomenico	Century 1-4.	3 pont
3.	Balázs Ágnes	Lufi-könyvek	3 pont
4.	Berg Judit	Alma	5 pont
5.	Bödker, Cecil	A szelleMLEOPÁRD	5 pont
6.	Böszörményi Gyula	Gergő-sorozat	5 pont
7.	Bradley, Alan	De mi került a pitébe? (Flavia de Luce rejtélyei 1-4.)	3 pont
8.	Broach, Elise	Marvin, a bogár	3 pont
9.	Cassidy, Cathy	Csajok és csokik 1-3.	3 pont
10.	Clements, Andrew	Sherry Clutch, a siker kovácsa	3 pont
11.	Crossley-Holland, Kevin	Arthur király 1-2.	5 pont
12.	Csukás István	Keménykalap és Krumpliorr	3 pont
13.	d'Lacey, Chris	Tűzkönny-sorozat	3 pont
14.	Darvasi László	Trapiti 1-2.	5 pont
15.	Deary, Terry	A Tudor-ház krónikája-sorozat	5 pont

„A könyvtárat egy sárkány tartja rettegésben, akinek az ereje a könyvekben lakozik... Győzd le a sárkányt, olvasd el minél több könyvet, hogy megszerezd az erejét! Legyél Te a Könyvtár Hőse vagy Hősnője!”

Az ajánlati listák csak támpontul szolgálnak, a gyerekek a könyvtáros segítségével szabadon válogathatnak a korosztályuknak megfelelő irodalomból.

A Gyermekkönyvtár ez évi programja még az alábbiakat is tartalmazza:

- Farsang
- Mazsolapercek a kicsiknek
- Petőfi 200-rajzpályázat
- Cimborá foglalkozás: közös Petőfi-verstanulás
- Családi délután a víz világnapján
- Húsvéti kreatív kézműveskedés
- Cimborá Ösvényfestés
- Cimborá 20 születésnap gála
- Cimborá kirándulás az Operába

Míndez persze csak válogatás, hiszen olyan gazdag a programkínálat. A dunaujvárosi Gyerekkönyvtár honlapján (www.gyerek.jakd.hu) minden ajánlást, programot megtalálják azok a pedagógusok, iskolai és települési könyvtárosok, akik néhány ötletet, módszert szívesen kipróbálnának.

A könyvtárosok sokat tehetnek tehát az olvasás megszerettetéséért, s annak nyomán gyermekeink érzelmi, erkölcsi gazdagodásáért, az emberi kapcsolatokért. A dunaujvárosi Gyermekkönyvtár bemutatását azért tartottam mindannyiunk számára hasznosnak, mert a lelkes, áldozatos tevékenységből érdemes ötleteket, módszereket meríteni, hogy a könyv gyakrabban legyen a gyermekek kezében.

Remélhetjük, hogy a könyvtárba járó gyerekek olyan szülőkké válnak, akik gyermekeiket olvasást élvező emberekké nevelik!

Gondolatébresztő:

gyerekek.blog.hu

e-book.reblog.hu/miert-nem-olvasnak-a-fiatalok

<https://www.feol.hu/helyi-kultura/2018/03/olvasasi-szokasok-ezek-konyvek-erdeklik-mai-fiatalisagot>

¹ Szabó Éva (2015): *A digitális szakadékon innen és túl.* <https://publicatio.bibl.u-szeged.hu/14726/>

² Ábrahám Mónika (2006): 12–14 éves gyerekek olvasási, könyv- és könyvtárhasználati szokásai. *Új Pedagógiai Szemle*, 2006/1., <https://folyoiratok.oh.gov.hu/uj-pedagogiai-szemle/lapszamok/2006-1>

³ Magyar Olvasástársaság (2019): *Az olvasás olyan készségeidet is fejleszt, amikről talán nem is tudsz* <http://www.hunra.hu/hirek/1715-az-olvasas-olyan-keszsegeidet-is-fejleszt-amikrol-talan-nem-is-tudsz>

⁴ Steklács János (2009): *Az olvasástanításról jövőidőben, feltételes módban.* http://epa.oszk.hu/01200/01245/00043/pdf/sj_0903.pdf

⁵ A Békés Megyei Könyvtár 2017. évi beszámolója. <https://konyvtar.bmk.hu/documents/10180/16415/7206/55908b42-1659-4349-b5bd-aa376171dd88>

Közösségünk kincse, a rovásírás

Az országot járva sok helyen találkozunk rovásírásos helységnévtáblákkal, a tankönyvekben leginkább a történelem vagy a hon- és népismeret tantárgyhoz kapcsolódva, a székhely hagyományai között olvashatunk a rovásírásos ábécéről. Mindenképpen nagy fába vágja a fejszét, aki szeretné a magyarság kultúrkincsének ezt a jellegzetes elemét továbbadni a következő generációk számára. **Friedrich Klára** immáron több mint 30 éve foglalkozik a rovásírás megismerésével és megismertetésével, tankönyvek, módszertani kiadványok fűződnek nevéhez. Vele beszélgettünk a rovásírás jelenéről és jövőjéről, arról, van-e, lehet-e helye a digitális korban ennek az ősi székhely írásnak.

Szöveg: **Pompör Zoltán**

Milyen személyes kapcsolat fűzi a rovásíráshoz? Kiktől tanult, kik voltak a mesterei, példaképei?

A rovásírásos ábécét édesapámtól tanultam a Sió partján a Tolna vármegyei Ozorán, tízéves lehettem akkor. Horgászás közben próbálták összeszedgetni a betűket emlékezetük morzsáiból a falusi tanítóval, *Pintér Endrével*, ágakat törtek le és a parti homokba írták, otthon aztán papírra is leírtuk az ábécét. Az édesapámtól tanult jeleket először titkosírásnak használtam, hosszú évekkel később kezdett el érdekelni az írás története. A kerületi könyvtárban nem volt róla anyag, így a Széchényi Könyvtárban kerestem adatokat. Ezt persze még nem lehetett kutatásnak nevezni, de később nagyon sokat tanultam az akkor elolvasott könyvekből.

Fischer Károly Antal, Csallány Dezső, Magyar Adorján, Sebestyén Gyula könyvei voltak az első olvasmányaim, majd *Forrai Sándor* művei, akinek volt egy 125 nagy méretű táblából álló vándorkiállítás. Az idén 110 éve született rovásírás-kutató életműve és önzetlen tudományszolgálata miatt vált példaképemmé. De meg kell említenem *Torma Zsófia* erdélyi történész-régészt is, akinek munkássága ugyancsak lenyűgöző. Mindezek mellett sokat tanultam még a régi rovóktól is. Férjemmel, *Szakács Gábor* újságíróval, rovásírás-versenyszervezővel bejártuk az egész Kárpát-medencét, hogy felkeressük a még látható rovás emlékeket, így sikerült a szakirodalomban még le nem írt rováskarcolatokat is találni, például a székhelyudvarhelyi Jézus szíve kápolna belső és külső falán. Ezek a helyszínek is tanítanak. Sokat tanultunk egymástól a versenyekre felkészítő oktatókkal is, akik az egész Kárpát-medencéből érkeztek.

Milyen ma Magyarországon a rovásírás megítélése?

Rendkívül bonyolult és sokrétű: a rajongástól a primitív firkának minősítésig minden előfordul. A 25 évvel ezelőttinél talán egy kicsit jobb már a helyzet; akkoriban, ha elmentünk előadást tartani, a hallgatóságból legfeljebb egy ember hallott valamit a rovásírásról. Viszont az előadás után egyhangúan azt kérdezték: miért nem tanultunk erről az iskolában? Sajnos még napjainkban is ez a fő kérdés a rovásírással kapcsolatban...

Miért lehet fontos, hogy minden gyermek – akár iskolai keretek között, akár a nonformális tanulás során – megismerkedjen a rovásírással?

Elősorban azért, mert a magyar művelődéstörténet legfontosabb elemei közé tartozik, ennek ellenére a mai napig nem sorolják a nyelvelmékek közé a rovás-emlékeket. Amikor korai irodalmunk gyöngyszemeivel megismertetjük a tanulókat, a rovás-emlékeket is fontos lenne bemutatni. Például a 13. századi, 200 szavas gyergyószárhegyi rovás botnaptárt, amelynek 17. századi másolatát kincsként őrzik a Bolognai Egyetemen.

Fotó: Csernus András

Friedrich Klára:
Útmutató a rovásírás tanításához

Fotó: Víg Sándor

Mikor érdemes elkezdni megismerkedni a rovásírással?

Játékos szinten, a hangértékek megismertetése nélkül, formaegyeztetéssel már óvodáskorban lehet. Két évtizedes rovásírás-oktatói tapasztalatom alapján azonban azt ajánlom, hogy legkorábban az általános iskola negyedik osztályától kezdjük taníttatni a gyerekeknek a rovásírást, hiszen az első három tanévben alakul ki a latin betűs olvasás-írás-helyesírás készségszintű, alapos elsajátítása. Elsősorban nem a rovásírás sajátosságai (például a jobbról-balra írás) miatt kell megvárjunk a harmadik osztály utáni időszakot, hanem a tanulók terhelhetősége, érettsége, figyelmének még nem elégséges megoszthatósága miatt.

Mitől jó egy pedagógiai megközelítés a témához?

Főként attól, hogy a tanítók, tanárok ismerik a gyermekek életkori sajátosságait, hogy milyen fogalmakat képesek megérteni a különböző életkorokban. Így tudnak olyan gyakorlószövegeket adni rovásírásból, ami az életkoruknak megfelel. Az is szerencsés, ha hozzá tudják kapcsolni a magyar nyelv és irodalom, a történelem vagy éppen a földrajz tananyagához. Ezen ismeretek nélkül még az sem érthető számukra, mit jelent, hogy „Székelyföldön maradt fenn a legtöbb rovásemlék...”

A digitális kor gyermekei számára el tud-e képzelni egy applikációt? Vagy a rovásírás erősen kötődik a manuális tevékenységhez (faragás, írás)?

Ezt nem ellenzem, csak fontos, hogy a hiteles rovásemlékek betűit használják fel hozzá. Szeretném azonban ezt a fejlesztést fiatal tanároknak, rovásírás-oktatóknak bízni. Az életem jelentős részét úgy éltem le, hogy nem volt személyi számítógépe senkinek. Magam is 50 éves korom után tanultam meg használni a számítógépet, és nagyon megszerettem.

A billentyűk nyomogatása, még ha rovásbetűk vannak is a billentyűkön, nem írás, hanem gépelés. Ez a latin betűs írásra is vonatkozik. A kézirás fejleszti a finommozgást, a szem-kéz együttműködést, jobban elősegíti a maradandó bevésődést az agyba, mint a gépelés. Nem

Püspökszilágy (fotó: Rottenhoffer István)

rögződik annyira, amit gépen olvasunk, mint amit papírkönyvben. Világszinten hatalmas szellemi veszteség lesz, ha eltűnik a kézirás és a papírkönyvolvasás.

Milyen eszközökkel lehet a rovásírást megőrizni a következő nemzedékek számára?

A cserkészmozgalom, a szakköri mozgalom, a versenyek, hagyományörző mozgalmak és a táborkok, a családon és a baráti körön belüli továbbadás fenntarthatják, megőrizhetik a rovásírás széles körben való jelenlétét, de a biztos megoldás az lenne, ha 5. osztályban a tantervbe építve és nevesítve a magyar nyelv és irodalom tantárgyon belül legalább 10–12 órában oktatnák.

Gazdag módszertani munkásságából melyik könyvet ajánlaná annak a pedagógusnak, aki szeretné megismertetni osztályával a rovásírást, de nem tudja, hogyan kezdjen hozzá?

A *Módszertani útmutatót*, mert hiába írtam 20 éve egy tankönyv-munkafüzetet, sok tanár, tanító nem mer belevágni a rovásírás tanításába egy részletes módszertan nélkül. Ebben az útmutatóban nemcsak a betűtanítás lépéseit ismertetem, hanem kitérek a rövidítéses rovásírássra, számrovásra és a sajátos nevelési igényű gyermekek rovásírás-tanítására is.

Közelebb a rovásíráshoz

Az Oktatási Hivatal az EFOP-3.2.15-VEKOP-17-2017-00001 projekt keretében a Csodaszarvas Programhoz kapcsolódóan fejlesztett, *Közelebb a rovásíráshoz* című kiadványa elérhető a Hivatal honlapjáról. A módszertani kiadvány egészének kulcsa a motíválás, az élményalapú ismeretszerzés és ismeretátadás. Cél, hogy a kiadvány segítségével a diákok és tanáraik lelkesen vágjanak bele egy új világ felfedezésébe, magyar őseink írásos kommunikációjának a megismerésébe.

Irodalomterápia – több, mint könyvklub vagy műelemzés

Bár Magyarországon már a hetvenes évektől létezik az irodalomterápia, mégis sokan gondolják, hogy ez csak egy könyvklub, pedig a művészetterápia ezen formája számos helyzetben segíthet az óvodásoknak, kamaszoknak, szülőknek és akár még a pedagógusoknak is nemcsak szépirodalmi művekkel, hanem dalszövegekkel is. Az irodalomterápia módszeréről, a foglalkozások felépítéséről, témáiról **Dr. habil. Béres Judit** személyközpontú irodalomterapeutával, a Magyar Irodalomterápiás Társaság elnökével beszélgettünk.

Szöveg: **Vágóné Ugró Szilvia** | Fotó: Csontos Szabolcs

Milyen céllal jött létre a Magyar Irodalomterápiás Társaság?

A Magyar Irodalomterápiás Társaság 2010 szeptemberében alakult és elsősorban az irodalomterápiával dolgozó szakembereket fogja össze, illetve képviseli, biztosítva számukra olyan alapvető dolgokat a munkájuk végzéséhez, mint a szupervízió. Az egyesület ezen kívül népszerűsíti az irodalomterápiás módszert, például igyekszik eljuttatni az irodalomterápiás események, csoportok hírét az érdeklődő közönséghez. Tevékenységeink követésére javasolt a Facebook-oldalunk (www.facebook.com/MagyarIrodalomterapiasTarsasag), valamint a honlapunk (www.irodalomterapia.hu).

Mit jelent az irodalomterápia, és hogyan segít?

Az irodalomterápia (vagy régebbi nevén biblioterápia) egy művészetterápiás módszer. Általában, amikor művészetterápiáról beszélnek, a képzőművészetre, zenére, mozgásra gondolnak, pedig az irodalomterápia is művészetterápia, ami szövegekkel dolgozik, a szövegeket, az olvasást és az írást mentálhigiénés eszközként használja fel. A szövegek nagyon sokfélék lehetnek, de többnyire szépirodalmi műveket használunk a terápiás folyamatban; verseket, novellákat, regényeket. Van olyan is, hogy az irodalomterapeuta dalszövegeket, filozófiai szövegeket, önéletrajzi írásokat használ, mert ezek is alkalmasak az önismereti munkához. A terápiás írás különböző modalitásai is részei a munkánknak. A foglalkozásvezető a résztvevők életkorához, élethelyzeteihez igazodva választ szöveget azzal a céllal, hogy a résztvevők személyesen tudjanak kapcsolódni az adott szöveghez, és ezáltal a saját élményeikhez, életük kihívásaihoz is máshogyan kezdenek el kapcsolódni, ezért több ez, mint egy könyvklub.

Mely korosztályoknak, milyen élethelyzetben lévőknek nyújtanak segítséget?

A célcsoport nagyon változó. Már óvodás kortól lehet használni olyan gyerekirodalmat, amely a gyerekek életében fontos kérdésekről, élethelyzetekről szól, mint például a család, a barátság, a közösségbe kerülés, a szorongás, a harag, az elmúlás. Kedvelem *Shona Innes* könyveit, ezeket is kiválóan lehet használni irodalomterápiás céllal. Ha egy gyerekcsoporttal dolgozunk, ott is megnézzük, hogy a csoport

adott életkori szakaszában mi az az életforduló, fejlődési feladat, ami nehéz lehet, a terapeuta ehhez keres szöveget. Ugyanígy a felnőtt csoportoknál is átgondoljuk, hogy az adott kliensek milyen élethelyzetben vannak, milyen elakadások lehetnek az életükben. Ha kisgyermekes szülőknak tartunk csoportot, tudjuk, hogy ők mivel küzdenek; de teljesen más szövegeket igényel, ha épp gyermekvállalásra készülnek a csoporttagok vagy ha párkapcsolati problémákkal küzdenek. Felnőtt csoportokban rendszerint témáink a nagy életfordulók és az egzisztenciális pszichológiai kérdések is. Ez utóbbi az elmúlt években nagyon előtérbe került, ami nem is csoda, hiszen sok dolog történt körülöttünk, ami efelé hatott. Fontos megemlíteni azt is, hogy kifejezetten pedagógusoknak is rendszeresen indulnak irodalomterápiás csoportok kiegészítő és szupervíziós céllal.

Milyen témában indulnak a gyerekeknek csoportok? Hány éves gyerekek mehetnek irodalomterápiára?

Az irodalomterápiát attól kezdve lehet alkalmazni gyerekeknél, amikor már odáig terjed a figyelmük, hogy képesek végighallgatni egy metaforikus történetet és képesek arra és önmagukra reflektálni. Ez a gyerekek környezetétől és fejlődési ritmusától is függ, de általában az óvodáskorra tehető. A számukra aktuális témák a már említetteken túl a közösségbe kerülés, egymás elfogadása vagy az, hogy hogyan kell egymással megosztani dolgokat. Sok gyerekkönyv foglalkozik azzal, hogyan lehet a gyerekeket empátiára, toleranciára nevelni, ami nagyon fontos téma. Ehhez illő gyerekirodalomként említeném például a Csikota Kiadó toleranciasorozatát. Sajnos veszteség is gyakori élménye a gyerekeknek, például a válasz feldolgozása. A már említett Shona Innes *Az élet olyan, mint a szél* című könyve a gyerekek szintjén tárgyalja a veszteségeket és azt, hogy az élet mulandó. Ez a kérdés a gyerekekben is felmerül, tapasztalhatjuk, hogy ők is felteszik a kérdést: „Én is el fogok múlni?” Minden gyerek életében jelen van ez a téma, és nem mindegy, hogyan közelítünk hozzá.

További jelentős téma még a testvérkapcsolatok, hiszen ott is vannak konfliktusok. Iskoláskorban a szorongáskeltő helyzetekkel is foglalkozunk, hiszen a teljesítményhelyzettől sok gyerek szorong, és jó lenne, ha segítséget kapnának ebben. Téma lehet iskoláskorúaknál az is, hogy felső tagozatosok lesznek, ami nagy váltás, vagy kamaszodnak, megváltozik az énképük, s már a családdal sem olyan szívesen osztják meg a problémáikat. Az irodalomterápiás csoport viszont egy olyan közösség, ahol mindenki megoszthatja, hogy mivel küzd, téma lehet a kamaszlét és annak kihívásai. Ezekhez nagyon jók olyan kiadók könyvei, mint a Scholar, a Pagony.

Ahogy nőnek a gyerekek, megjelenik a pályaválasztás is mint problémakör. Én szoktam foglalkozni egyetemistákkal is, akik munkavállalás előtt állnak, ennek az önismereti háttéréről is nagyon fontos beszélni. Ezeken a foglalkozásokon a bontakozó felnőttkorban lévő fiatal választ kaphat olyan kérdésekre, hogy kicsoda ő és például pályára lépő szakemberként, mondjuk pedagógusként mit vár a szakmától és milyen emberként mentén kíván dolgozni. Fontos hangsúlyozni, hogy mivel az irodalomterápiás foglalkozás egy bensőséges hangulatú közösséget is teremt, sok olyan személyes dologról beszélnek ott a csoporttagok, amit máshol másokkal nem feltétlenül osztanak meg, így csökken az elszigeteltség érzése is. Többé már nem idegenek egymásnak azok, akik odajárnak, illetve sok olyasmit is megtudnak egymásról, amiről az iskolában amúgy nem beszélgetnek, ezáltal mélyebben meg tudják ismerni egymást és persze önmagukat is.

A gyakorlatban hogyan valósulnak meg a foglalkozások? Vannak ismétlődő elemek?

Függetlenül attól, hogy gyerekek vagy felnőttek a résztvevők, egy foglalkozásnak hasonló a menete; a csoportnak választott szöveget általában a csoportvezető olvassa fel, majd elindulnak a szöveghez való személyes kapcsolódások, ami azt jelenti, hogy a csoporttagok elkezdnek szabadon asszociálni, hogy nekik mi jut eszükbe róla, milyen érzéseket generál bennük, milyen saját élményeiket mozgósítja. Nemcsak a szövegre, hanem egymás hozzászólására is reagálnak. Ilyenkor a csoporttagok egymástól is tanulnak, illetve megtapasztalják, hogy másnak is vannak olyan problémáik, mint nekik. A cél nem a műelemzés, hanem hogy a résztvevők találják meg saját életüket, saját kérdéseiket abban a szövegben, amivel foglalkozunk.

A szövegeken kívül használunk még olyan kiegészítő eszközöket is, mint a metaforikus asszociációs kártyák – Dixit, OH-kártyák, Maci kártyák, Anyatermészet kártyák – attól függően, hogy ki a célcsoport. A foglalkozás során gyakran alkotásra is hívjuk a résztvevőket. Ez lehet valamilyen strukturált írásos feladat, például be kell fejezni egy történetnek a végét vagy akár egy-egy mondatot; felnőtt csoportoknál pedig gyakran kérünk szabad írást vagy azt, hogy egy versben a kipontozott helyekre írják be a saját gondolataikat. Ezeknek az alkotásoknak mindig az a célja, hogy mélyebbre vigye és személyesebbé tegye, amivel foglalkozunk, nem az, hogy jó szöveget, jó verset írjon az illető. Azáltal, hogy szöveget alkot, az ember megtanulja kifejezni önmagát, szavakba önti az érzéseit, gondolatait.

Milyen hosszúságú egy foglalkozás, milyen rendszerességgel van, és hogyan lehet csatlakozni?

Az, hogy milyen hosszú egy foglalkozás, a célcsoporttól függ. Minél kisebbek a gyerekek, annál rövidebb, hiszen életkori sajátosságaik miatt nem tudnak hosszabban figyelni. Náluk sok kreatív tevékenységet is beépítünk a foglalkozásokba, próbáljuk játékosan foglalkoztatni őket a szöveg kapcsán. Ez lehet akár minden héten. A középiskolásoknál is általában hetente, kéthetente vannak a találkozók, mert ha havonta találkozoznánk, elfelejtődne, amire az előző foglalkozáson jutottunk. A felnőtt csoportoknál viszont gyakori, hogy ritkábban, például havonta találkozunk, mert a dolgozó emberek életébe nem biztos, hogy belefér a heti rendszeresség.

A felnőttek választhatnak, hogy nyitott vagy zárt csoportra jelentkeznek. A nyitott lényege, hogy bárki bármikor csatlakozhat, és egy foglalkozás önmagában alkot kerek egészet. Ha egy csoport zárt, akkor nem lehet már menet közben csatlakozni, mert egy folyamat zajlik. Ez lehet hosszabb, tíz vagy tizenkét alkalom is, eltarthat akár egy- másfél évig is. A foglalkozásokat az irodalomterapeuták általában a saját közösségi oldalakon és honlapjaikon hirdetik, így lehet csatlakozni. Ha valaki felmegy a Magyar Irodalomterápiás Társaság Facebook-oldalára, ott is folyamatosan nyomon követheti az aktuálisan induló csoportokat. Emellett olyan is előfordul, hogy az a könyvtár vagy művelődési ház, amely helyet ad a foglalkozásoknak, kiteszi a meghirdetett program plakátját, szórólapját az intézményben és online.

Ön milyen könyveket használ szívesen? Mondana esetleg néhány példát?

A gyerekeknél nagyon szeretem azokat, amelyek a gyerekirodalom szintjén fontos témákat tárgyalnak. A már említetteken túl szeretem *Molnár Krisztina Rita* és *Bosnyák Viktória* gyerekeknek szóló műveit, *Berg Judit* ifjúsági műveit, de jónak tartom az olyan trendi műfajokat is, mint a fantasy és a manga, utóbbiak a nyelvtudást is fejlesztik, mert sok nincs magyarra fordítva. Nagy kedvencem *Margit Auer Mágikus állatok iskolája* sorozata, ezt a fiammal is olvastuk otthon, ahogy a Scolar Kiadó *Idődetektívek*-sorozatát is.

Vannak az irodalomterápiának olyan elemei, melyeket akár a pedagógusok is alkalmazni tudnának a hétköznapiak során, ha érdeklődnek iránta?

Van a pedagógiában olyan módszer, amely nagyon közel áll az irodalomterápiához: a befogadó-központú irodalomtanítás, amely a befogadóban megjelenő személyes élményt, érzéseket, gondolatokat, indulatokat tartja fontosnak. Sok olyan magyartanár van, aki irodalomterápiához közeli módon tartja az óráit. Ha azonban az a célja, hogy ezt a módszert komolyabban használja, akkor érdemes részt vennie továbbképzésen, ahol ezt a módszert legalább bevezetésszintig meg tudja tanulni, majd be tudja vinni az óráira. Több magyar egyetem is hirdet továbbképzéseket pedagógusoknak, illetve el lehet végezni akár egy hosszabb biblioterápia szakot is. Az irodalomterápia számos olyan készséget fejleszt, amely beépíthető a tanórákba – ilyen az anyanyelvi készség, az érzelmi intelligencia, az empátia, a mentalizációs készség, az agressziómentes kommunikáció vagy a fogalmazás- és íráskészség fejlesztése –, ezért is jó, ha egy pedagógus irodalomterápiát tanul.

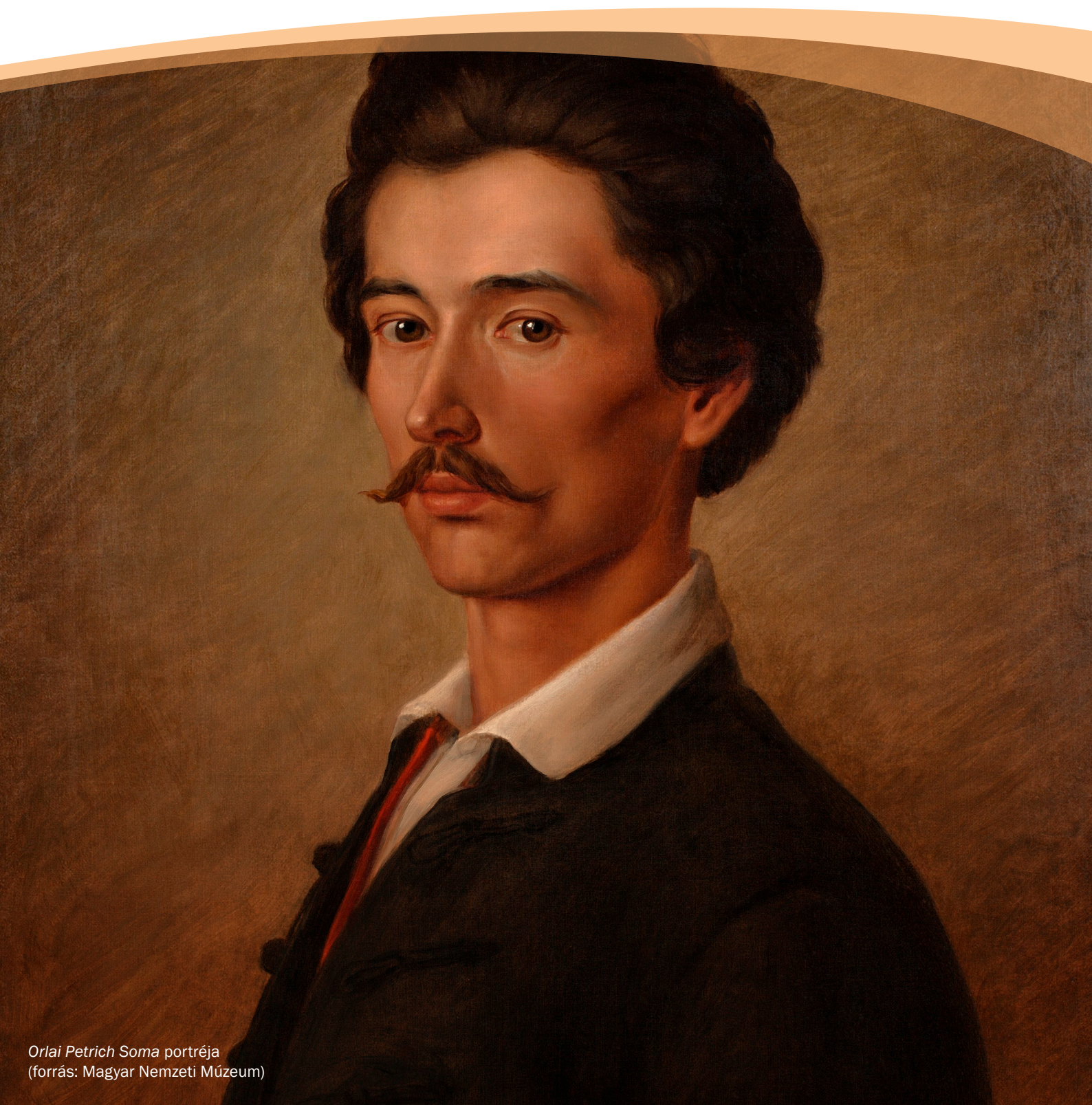
Fontosnak tartom *Molnár Krisztina Rita* és *Lackfi János* felvetését a *Titkos versműhely* című könyvükben, hogy jó, ha a diákok megtapasztalhatják azt, hogy személyes közük van az irodalomhoz, és az nem egy magasztos, tőlük távoli, halott dolog, hanem valami olyasmi, amit ők maguk is létre tudnak hozni például kreatív írással. Több olyan tantárgy is van, amelyhez az irodalomterápiát lehet társítani, például az osztályfőnöki óra, etikaóra, magyaróra, vagy a délutánonkénti foglalkozások. Ha valaki irodalomfakultációt vagy tábort tart, ahhoz is illik ez a módszer, mert olyan mély bevonódást igényel, ami egy magyaróra keretében nem mindig fér bele. Rengeteg módon lehet kapcsolni az irodalomterápiát a pedagógusok munkájához és az alapvető pedagógiai célok eléréséhez, de azt fontos megemlíteni, hogy a tanterem nem egy terápiás közeg. Sok olyan érzés, gondolat és probléma van, ami egy ponton túl az iskolai közegben nem megosztható, pusztán azért, mert az iskolának más céljai vannak, vagy mert más szakembert kíván.

Megosztana velünk néhány emlékezetes pillanatot, vagy kimagasló eredményt, melyet a munkája során tapasztalt?

Ez nagyon nehéz, mert tizenegy év alatt számos dolog történt. Számomra azok a legemlékezetesebb pillanatok, amikor azt láttam, hogy az irodalomterápia valakinek segített az élete egy problémájára megoldást találni; tudott beszélni és írni róla, s ezáltal máshogyan tudott ránézni az életére, meg tudta találni a saját megoldásait, válaszait.

A HÓNAP TÉMÁJA

Petőfi 200

Orlai Petrich Soma portréja
(forrás: Magyar Nemzeti Múzeum)

A sokhúrú szépíró és a politikai aktivista

Jan Styka: *Petőfi a nagyszéchenyi ütközetben* (forrás: Petőfi Irodalmi Múzeum)

Petőfi Sándor egyaránt irodalmi és történelmi személyiség. Ha költőként emlékezünk meg róla, úgy javában érezhető, hogy az irodalomtörténet egyik legjelentőségtebb alakja volt a maga korában, de napjainkban is kihagyhatatlan, irodalmár életműve mellett aligha lehet elmenni. Hasonlóképpen van ez közéleti jelentőségével. Manapság a nemzeti harcost látjuk benne, a demokrácia pártolóját, aki maga mögött hagyva családot és karriert, a nemzetet tette első helyre. Mindemellett az 1848–1849-es forradalom kiemelkedő alakja, akiről máig a forradalmár képe világlik föl előttünk. Közéleti szerepléseiről, politikai csatározásairól, irodalmi jelentőségéről és mai megítéléséről kérdeztük **Hermann Róbert** történészt, publicistát, a Magyar Történelmi Társulat elnökét.

Szöveg: Karkó Ádám

Hol és mikor találkozott először Petőfi Sándor nevével? Önre mint költő vagy mint politikai személyiség hatott jobban Petőfi?

Úgy találok vele, ahogyan a magyar lakosság legnagyobb százaléka: költőként ismertem meg gyerekkoromban. Az első élményem – ha jól emlékszem – a *János vitéz* volt. Egy olyan kiadványt találtam odahaza a polcon, amelyben illusztrációkkal tarkították a művet. Hamar beszippantott, nagyon jó élményként maradt meg bennem. A későbbiekben természetesen olvastam tőle mást is, de még javában gyerek voltam, amikor láttam *Jankovics Marcell János vitéz*-rajzfilmjét. Az iskolával mentünk megnézni az alkotást, ahol azzal fogadtak bennünket, hogy nyugodtan lehet írni a filmről egy kritikát. Így született meg az első „önálló írásom” Petőfi Sándorral kapcsolatban. Miután elkezdett nyiladozni az értelmem a történelem irányába, akkor természetesen már a politikailag aktív költővel és közéleti szereplővel is megismerkedtem.

A költő igen színes életet élt, bejárta az országot keresztül-kasul. Mennyiben járult hozzá ez a vándoréletmód ahhoz, hogy neve országSZerte ismertté váljon?

Biztos vagyok benne, hogy igen nagy mértékben hozzásegítette őt a népszerűséghez ez a fajta vándoréletmód. Ha megnézzük Petőfi kortársainak az életrajzát, a költőtársak vagy irodalmárok jobbra egy-két településhez voltak kötve. Tehát ha valaki befutott költő volt, az bizonyára csupán ünnepnapon tette ki a lábát a fővárosból. Viszont Erdély belső részein és a Határ-őrvidéken kívül szinte nem volt olyan hely az akkori Magyar Királyságban, ahol Petőfi ne fordult volna meg. Ez a vándoréletmód kapcsolati tőkét és kapcsolati hálót is jelentett számára. Amikor megjelentek Petőfi kötetei, az adott települések helyi véleményformálói – gimnáziumi tanárok, lelkészek, táblabírók, jegyzők – valamennyire már képből voltak Petőfi Sándorral kapcsolatban. Az 1840-es évekből, az *Úti levelek* című útleírásából is gyakran kitetszik, hogy Petőfi gyakran, sokféle megfordult az országban, így természetesen már 1848 márciusa előtt jelentős ismertségre tett szert a poéta.

Milyen családból származott Petőfi? A különböző társadalmi csoportok mennyire szimpatizáltak a költő politikai és forradalmi gondolataival?

Petőfi gyakran úgy jelenik meg, mint az egyszerű nép fia. Pedig voltaképpen egy meglehetősen átmeneti társadalmi kategóriából származott. Az apja, *Petrovics István*, akit az öreg kocsmárosként vagy mészárosként szoktak emlegetni, valójában egy korabeli középválalkozó volt a Kiskunság területén. Ebből következett, hogy a fiának egészen 1838-ig jó oktatást biztosított országSZerte különböző neves intézményekben, ezzel pedig a fiatal költő kiszakadhatott abból az aktuális társadalmi környezetből, amelybe beleszületett, s így korán kinyílt számára a világ.

1838-tól kezdve a család anyagilag egy lefelé tartó spirálba került, és az 1840-es évek második felétől kezdve maga Petőfi volt, aki segítette szüleit. Petőfi tehát nem

” Amikor megjelentek Petőfi kötetei, az adott települések helyi véleményformálói – gimnáziumi tanárok, lelkészek, táblabírók, jegyzők – valamennyire már képből voltak Petőfi Sándorral kapcsolatban. ”

a társadalom legelesettebb és legjogtalanabb rétegeiből emelkedett föl, ugyanakkor elég közel volt hozzájuk ahhoz, hogy átérezze a bajukat. Ilyenformán nem egy polgári vagy nemesi származású költőről beszélünk, aki tisztában van azzal – és elfogadja –, hogy az országban a jobbágyrendszer, a robot és a dézsma világa létezik, ám napi szinten mégsem találkozik ezzel a jelenséggel. Ebből kifolyólag nagyon jól szót tudott érteni – a magas arisztokráciát leszámítva – a köznemesektől a parasztgazdáig mindenkivel. Nyilván jelentős szerepe volt ebben a nyelvi készségeinek is, hiszen Petőfi költészete máig jól olvasható és könnyen értelmezhető, ellentétben például *Vörösmarty Mihály* különféle költeményeivel, amelyek sokszor némiképp emberpróbálóak egy mai felnőtt, művelt olvasó számára is. És akkor nem beszélünk az egy nemzedékkel korábbi költőkről – például *Kisfaludy Károly*ról –, akik még messzebb helyezkednek el a könnyen olvashatóság skáláján.

Mennyire volt jelentőségteljes Petőfi Sándor politikai szerepvállalása?

1848. március 15-én Petőfi kétségkívül jelentős politikai szereplővé vált. Ha nem is ő volt „a nagy nap” egyedüli vezére, de minden kétséget kizáróan ő volt az egyik legfontosabb vezetője, illetőleg a két „szent” szöveg közül – a 12 pont és a *Nemzeti Dal* – az egyiknek szerzője volt, amivel tulajdonképpen megalkotta – a *Himnusz* és a *Szózat* mellett – a harmadik legfontosabb költeményt a magyar politikai költészetben, amelyben inkább a nemzet felemelkedésével, mintsem annak halálával foglalkozott – szerencsére. Politikai szereplőként egészen 1848 március végéig a fővárosi mozgalmaknak igen fontos szereplője volt. Petőfi azt viszont nem vette figyelembe, hogy a Batthyány-kormány kinevezését és hatalomra jutását követően a társadalomnak – főleg a fővárosi közvéleménynek – jelentős része stabilitásra vágyott, nem pedig arra, hogy folytatódjon a forradalom.

Köztudott, hogy Arannyal nagyon szoros barátságot ápolt, de milyen volt a kapcsolata kortársaival?

Nagyon nehéz ezt megállapítani, mert a Petőfire vonatkozó ilyen jellegű feljegyzések többsége már a halála

Fotó: Indri Dániel Janisz

” Ne feledjük, hogy egy kifejezetten fiatal emberről beszélünk, aki aligha új szerepeket keresett, pláne akkor, amikor a forradalom előtti időkben a közéleti szerepvállalása nagyon erőssé vált a költeményeiben. ”

után keletkezett. Az tény, hogy a költő kifejezetten nehéz természetű volt; ezt maga *Jókai Mór* is megerősítette időskorában, amikor megkérdezték tőle, hogy milyen ember volt Petőfi Sándor, akkor azt válaszolta, hogy borzasztó. Gyakorlatilag a poéta mindenkivel összeveszett, egyedül talán *Bem apó* volt az, akivel jó viszonyt ápolt, elvégre ő is egészen kibírhatatlan embernek bizonyult. Petőfiben egyrészt nem volt semmiféle tekintélytiszteltet, ami megmagyarázza a konfliktusainak egy részét.

Másrészt a politikai elveihez időnként öngyilkos módon ragaszkodott, ami gyakran a személyes baráti viszonyait is fölülírta, mint amikor 1848 augusztusában nekitámadt Vörösmartynak, mert az megszavazta a kompromisszumos újoncosági törvényt a képviselőházban. Hasonló történt, amikor összeveszett Jókaival, mert az nem úgy nősült, ahogyan Petőfi azt elképzelte, holott Jókaival elég nehéz volt összeveszni, hiszen nem volt egy konfliktuskereső típus. *Tompa Mihály* pedig konkrétan megsemmisítette Petőfi hozzá írott leveleit, azon okból, mert a költő nyilvánosan hülyét csinált belőle, amikor leírta róla, hogy egy közös kirándulásuk alkalmával Tompa hogyan horkolt. Mégis kiemelném *Arany Jánost*, akinek valóban jó volt a viszonya Petőfivel, habár voltak jelei annak, hogy Petőfi a barátságon túlmenően kért szívességet Aranytól, például amikor hetekre otthagya a családját Aranyéknál. A politikusok közül *Kossuth Lajos* sem volt valami jó véleménnyel a költőről, bár költői nagyságát természetesen becsülte, sőt két alkalommal is kiségitette Petőfit a bajból, 1849 januárjában és februárjában.

Mennyire tekinthetőek Petőfi esetében az irodalmi szövegek történeti írásnak?

Ha a költeményekről van szó, akkor beszélhetünk arról a megszokott klasszikus irodalomtörténeti felfogásról, miszerint a költő több szerepben tetszeleghet, ezáltal nehéz megállapítani, hogy melyik írása kezelhető történeti jellegű forrásként. Ugyanakkor az 1848–1849-es Petőfi-költemények egy része összeköthető Petőfi politikai publicisztikáival, közéleti szerepvállalásának időszakával. Illetve ne feledjük, hogy egy kifejezetten fiatal emberről beszélünk, aki aligha új szerepeket keresett, pláne akkor, amikor a forradalom előtti időkben a közéleti szerepvállalása nagyon erőssé vált a költeményeiben. Persze egészen addig ő volt a népköltő, a bohém bordalíró, de nem gondolnám, hogy éppen a forradalmat megelőző és követő időszakban új szerepet keresett volna. Tehát szerintem 1848–1849-ben a költői és a közéleti szerep fedésben van egymással.

Nyilvánvaló tény az is, hogy a költő meghatározó alakja volt az 1848-as eseményeknek. Mennyiben volt ő hatással a forradalom kirobbanását megelőző idősakra? Minek hatására állt a forradalom élére?

Akkoriban rengeteg olvasóköri és különböző művelődési egyesület alapult országszerte. Ezek mindegyikében benne volt a politikai érdeklődés, és az ilyesfajta szerveződések már az 1830-as években felütötték a fejüket a Széchenyi-féle kaszinómozgalommal. Nehéz is lett

volna ezekből az intézményekből a közéleti témákat kizárni, annál is inkább, mert ezek a körök voltak a külföldi hírlapok olvasói, sőt már rendszeresen olvastak külföldi sajtóorgánumokat is, azt azonban nem állíthatjuk, hogy tudatosan készültek volna a forradalomra. Ha alaposan megvizsgáljuk a forrásokat, akkor kitűnik, hogy a március 15-ei forradalom valójában egy kiválóan sikerült rögtönzés volt, mert Petőfiék nem erre készültek; leginkább arra, hogy március 19-én reformlakomát ülnek a József-napi vásáron, ahol aláírásokat gyűjtöttek volna. De időközben, március 14-én megjött a bécsi forradalom híre, mire Petőfi és néhány társa eldöntötte, hogy másnap forradalmat csinálnak, és hogy, hogy nem, sikerült is. Ebből a szempontból nézve tehát látható, hogy a magyarországi forradalom kevésbé volt megtervezett vagy előkészített, mint a 1848-as európai forradalmak többsége.

A későbbi generációk hogyan ítélték meg Petőfi Sándor irodalmi és politikai megnyilvánulásait?

Mondhatnánk, hogy ahány ember, annyi vélemény, de valójában nagyon szélsőséges eltérések nem voltak sohasem. Hiszen az a tény, hogy a poéta hősi halált halt, már eleve megkövetelte, hogy valamelyest kegyelettel közeledjenek az emlékéhez. Miután az életpálya feltárása és a kultusz mindig is szervesen összetartozott, ebből kifolyólag a kritikai hangoknak hosszú időn keresztül nem volt tere.

Viszont az egyes rendszereknek nem volt könnyű dolguk. Ugyanis 1867 után az a *Ferenc József* (1867–1916) ült a magyar trónra, aki ellen Petőfi elég kemény verseket írt a forradalom és szabadságharc idején. Illetőleg *Horthy Miklós* (1920–1944) kormányzó sem kedvelte kifejezetten a forradalmi költőket, de Petőfinek olyan erős volt – mai szóval élve – a brandje, hogy még ezt is elviselték a politikai szereplők. A kommunisták pedig igyekeztek kisajátítani Petőfi figuráját, hiszen Petőfi verseiben olyan egyenlőségkultusz szólalt meg, hogy azt kényelmesen „rá lehetett húzni” a szocializmusra. Ebből adódik, hogy ők a saját elődjükként, afféle prekommunista költőként aposztrofálták.

A szocialista irodalomtörténet által kisajátított Petőfi-értelmezés mennyire nyomta rá a bélyegét a költő mai interpretálására?

Nagyon. Petőfinek nem is a költői, sokkal inkább a személyisége megítélésében figyelhető meg egyfajta fanyalgás konzervatív oldalról. Mert vannak olyanok, akik ugyanolyan jakobinusnak tekintik, mint *Maximilien de Robespierre*-t vagy *Louis Antoine de Saint-Just*-öt. Tehát Petőfi politikai megítélése manapság is igen sokrétű, és ezáltal kifejezetten nehéz.

Mennyire hiteles manapság a Petőfi-értelmezés?

Kis túlzással azt mondhatnánk, hogy mindenki olyat választ magának Petőfibről, amelyet akar. Vitathatatlanul máig a legnépszerűbb magyar költő, hiszen az ő nevével mindenki találkozik, s nem is hallottam még senkitől, hogy utálta volna például a *János vitézt*. A töb-

bi ismertebb magyar költő – mint például *Ady Endre* vagy *József Attila* – inkább rétegeköltő. Petőfi esetében viszont – az én meglátásom szerint – mindenki megtalálhatja a magának tetsző témát és értéket. Tehát ha valakinek *A négyökrös szekér* kell, az is van, ha *János vitéz*, az is, ha forradalmi költészet kell valakinek, az is, és ha szerelmi költészetet szeretnénk olvasni, nos, az is van.

A politikai megítélése talán szűkebb az irodalmihoz képest, jobban mondva, ambivalens az értékelése, ugyanis van egy nagyon erős neokonzervatív értelmezése az életműnek, ami még mindig az 1948–1990 közötti, félig-meddig hamis kultuszról táplálkozik, de végtére is, olyan dolgokat kérnek számon a költőn, amik nem számonkérhetőek, hiszen a politikai szövegek mindig időhöz és helyhez kötöttek; ám ettől függetlenül Petőfi közéleti témájú versei még ma is nagyon erősek.

Milyen friss kutatások jelentek meg napjainkban Petőfi Sándorral kapcsolatban?

Jó hír, hogy a *Kerényi Ferenc*-féle kritikai kiadás 6. kötete bizonyára elkészül, sőt megjelenik idén. Ez azért remek hír, mert éppen abban a kötetben lesznek olvashatóak az 1848–1849-es költemények. Abból a szempontból még érdekesebb a friss kiadás, hogy olyan szövegek is olvashatóak lesznek, amelyek a korábbi kiadásokban nem voltak benne. Érdekesség, hogy *Szilágyi Márton* irodalomtörténész, aki a *Kerényi Ferenc* halála miatt félbemaradt kötetet sajtó alá rendezte, az egyik versről kiderítette, hogy az valójában nem is Petőfi-vers. Ezenkívül nagy változásokat inkább a nézőpontok terén figyelhetünk majd meg, hiszen már nem csupán a nagy forradalmár költőt ismerhetjük fel személyében, hanem sokkal mélyebb rétegeiben is megfigyelhetjük a költő személyét, ami viszont nem biztos, hogy mindig a legszebb képet fogja mutatni róla.

Ettől függetlenül még bármikor bármi előkerülhet Petőfiről, s megjósolhatatlan, hogy esetleg mikor és hol bukkannak fel újabb Petőfi-szövegek a jövőben. Biztosan vannak olyan róla szóló magánlevelek vagy vidéki lapokban megjelent, Petőfiről szóló írások, amelyek eddig még nem kerültek be a nagy bibliográfiákba, ám a digitális keresési lehetőségek nagyban hozzájárulnak ahhoz, hogy az eddig fel nem kutatott szövegek a közeljövőben napvilágra kerüljenek.

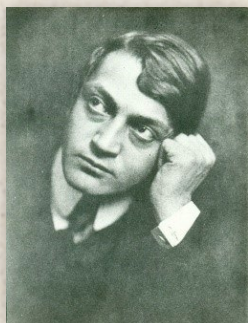

Vajon még ma is?

Írók, költők Petőfi Sándorról

„Mindenkinek azt ajánlom, hegy azt az időt, amelyet a Petőfiről írott versek elolvasására szánna, fordítsa inkább arra, hogy elolvas egy pár Petőfi-verset” – írja Schöpflin Aladár egy Petőfi Sándorról szóló esszéjében. Petőfi léte, megléte, eszménye merő öntudat. Magyar öntudat. Összeállításunkban költők és írók Petőfi Sándorról írt véleményét, élményét olvashatják.

Összeállította: **Karkó Ádám, Vágóné Ugró Szilvia**

Ady Endre
(1877–1919)
költő

„Valóban, a Petőfi Sándor élete nem lehetett más, mint amilyen volt s nagyszerű milyenségétől így, csakis így lehetett s lehet kápráznia ma is a szemünknek.”

Csoóri Sándor
(1930–2016)
Kossuth-díjas költő

„Népisége nem a népköltészet égigérő fája, mint ahogy sokan vallották, hanem — Illyést idézve — az a soha nem hallott hang, amelyen a nép nevében, a nép eszejárását követve megszólal.”

Szálinger Balázs
(1978–)
József Attila-díjas költő

„Elképesztő a játékosága, a humora, a gúnya, hogy mindent komolyan csinál, hihetetlenek a nézőpontváltásai, alakváltásai, [...] Minden korban lesz benne olyan, amitől a pályakezdő költők beharapják a szájuk szélét.”

Garai Gábor
(1929–1987)
Kossuth-díjas költő

„Petőfi mindent tudott, amit európai költőnek akkoriban mestersége avatott gyakorlásához tudnia kellett s lehetett.”

Csorba Győző

(1916–1995)

Kossuth-díjas költő,
műfordító

„Petőfi költészete szintén robbanóanyag volt, és robbantott is. Utána nem lehetett úgy folytatni a magyar lírát, ahogy előtte művelték.”

Szabó Magda

(1917–2017)

Kossuth-díjas író, költő

„Amit nevelésemben, lényem formálásában tulajdonképpen a vallásoktatásnak kellett volna elvégeznie, azt költészete oldotta meg.”

Jean-Luc Moreau

(1937–)

francia műfordító,
egyetemi tanár

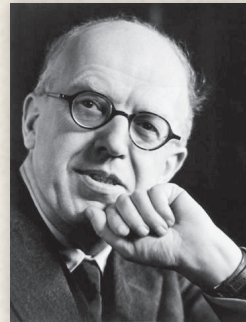

„Politikai elkötelezettsége nagylelkűsége okán, ihlete spontaneitása és őszintesége okán, a közvetlen összeomlás előtti bátorsága és hűsége okán egyaránt csak rokonszenv és csodálat övezheti.”

Charles Percy Snow

(1905–1980)

angol regényíró

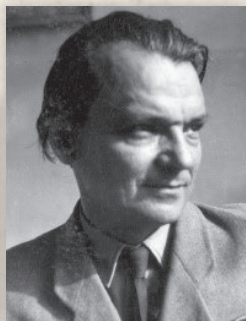

„Úgy vélem, az angolok közül leginkább Byronnal hasonlítható, de e hasonlítás teljesen Petőfi előnyére válik.”

Keresztury Dezső

(1904–1996)

Széchenyi-díjas író, költő,
irodalomtörténész

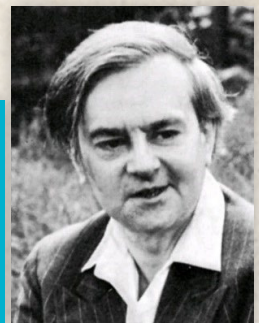

„[...] az egész nép – minden elnyomott nép! – érdekében az egész néphez – minden elnyomott néphez! – szólóan volt politikai költő.”

Weöres Sándor

(1913–1989)

Kossuth- és Baumgarten-
díjas költő

„Beszélni és dalolni tanít, még akkor is, ha nem tudunk róla. Hangja úgy szétoldódott a versben, prózában, zsurnalisztikában, közbeszédben, hogy ma már alig vesszük észre; általa lélegzünk magyarul.”

Hány funkciója lehet egy költőnek?

Interjú Falusi Márton költővel

Petőfi Sándor költészete minden költői életút kezdetén jelen van. Ha még a későbbiekben nem is lesz jelentős hatással egy-egy poéta stílusának kialakulásában, mégis mindünk megismerte már a 19. században úttörőnek bizonyult Petőfi-verseket. Manapság szívesen emlékezünk meg nevéről úgy is, mint a forradalmár vagy a haza hőse, aki életét adta a haza védelmében. Arról azonban ritkán hallunk, hogy kortárs költőink miként vélekednek Petőfi Sándor költészetéről és annak hatásáról. Erről és Petőfi Arany Jánossal való barátságáról kérdeztük **Falusi Márton** költőt, irodalomtudóst.

Szöveg: Karkó Ádám

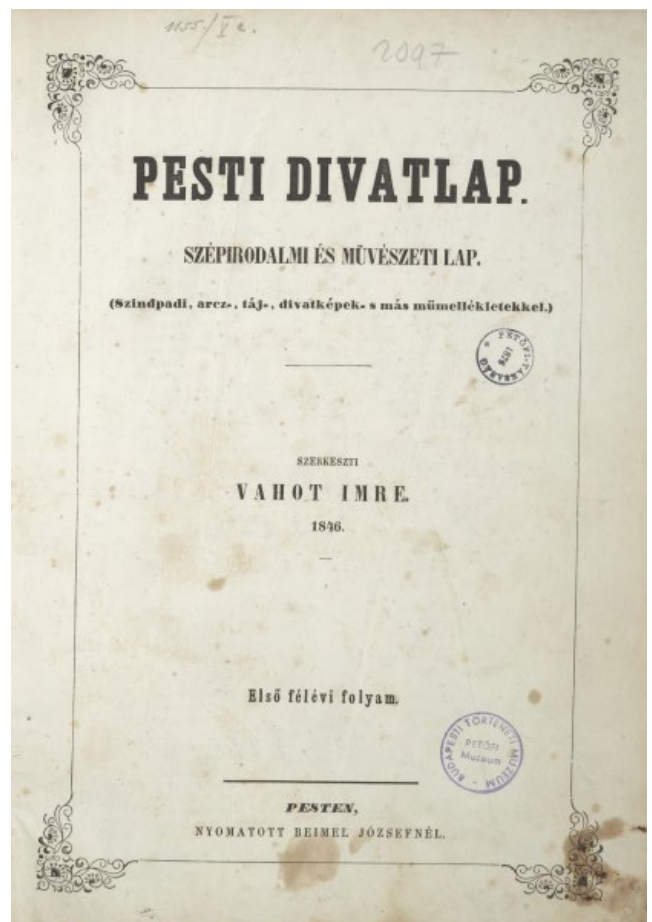
Hogyan és miként ismerkedett meg Petőfi Sándor költészetével? Milyen hatással volt Önre?

Mint mindenki más, én is az iskolában találkoztam először Petőfi Sándor költészetével. Elvárás volt, amikor róla tanultunk, hogy minden órán ott legyen nálunk a Petőfi-összes, és ha jól emlékszem, a legfontosabb verseit mind megismertük. Körülbelül tíz Petőfi-versemet memoriterként meg kellett tanulnunk, amelyeket a tanárnő rendre kikérdezett. Szerintem nagyon jó oktatásban részesültem Petőfivel kapcsolatban, ennek ellenére nem mondanám, hogy gimnazista koromban közel került volna hozzám a költészete.

Petőfi nagyon sok verset írt, amelyek között találunk erősebbet-gyengébbet, és tagadhatatlan, hogy időben minél távolabbi egy költői nyelv, annál nehezebb igazán észrevennünk az újszerűségét. Később szisztematikusabban újraolvastam a verseit. Akkor viszont megannyi nagyszerű megoldást fedeztem fel a költeményeiben. Rájöttem, milyen sokrú költő, s hogy azok a klisék, amelyek a költészetéről élnek – gondolok itt a romantikus vagy a forradalmi jelzőkre –, valójában sematikus fogalmak, és gyakorta elfedik a poézist. Idén a Petőfi Irodalmi Múzeum felkérésére Petőfi politikai költészetéről előadást, illetve egy rendhagyó tárlatvezetést tartottam, így alkalmam nyílt továbbgondolni, hogy miről érdemes beszélünk a sémák helyett.

Kiket és hogyan szólított meg Petőfi Sándor a verseivel? Milyen társadalmi rétegeket tudott elérni, és miben mutatkozott meg ennek jelentősége?

A kamaszok pimaszságával, nagyvonalúságával és kivagyiságával együtt Petőfi egy kamasz zseni volt, ezért feltűnő az ellentmondás, hogy a mai kamaszokhoz nagyon nehéz közel vinni a költészetét. Pedig úgy

Pesti Divatlap – 1846-os évfolyam
(forrás: Petőfi Irodalmi Múzeum)

hihetnének, hogy az a pimaszság és hajthatatlan kitar-
tás, ami Petőfit jellemzi, bizonyára megszólítja a mai
tizenéveseket is. Amikor azt mondjuk, hogy ő az a bi-
zonyos vátesz költő, *Vörösmarty* után a nemzeti költő
archetípusa, elégtelennek bizonyul. Habár valóban
vátesz is volt mindenféleképpen, ne feledjük, hogy ez
csupán alkatának az egyik vonása. A poéta naponta írta
verseit. Állandóan dolgozott, egy-egy versének hírérté-
ke formálta a közvéleményt, nem mellesleg a politikai
gondolkodást és a politikai identitást is. Ezáltal pedig
Petőfi olyan költői szerepet, mondhatni maszkot vett fel
a nyilvánosság előtt, amire korábban nem volt példa.

Petőfi tehát egy társadalmilag is elfogadott szerepet
játszott. A művész és a polgár kettőssége őt még egyál-
talan nem feszítette belülről. Polgárként a civil társa-
dalmi létezését jelenítette meg, egyúttal a politikai aktor
szerepét is magára vette, és a nyelvben, beszédaktusai-
ban költői forradalmat robbantott ki. Olyan nyelven
szólt meg, amilyen nyelven korábban senki, és ehhez
hozzásegítette őt az is, hogy számos műnemben és
műfajban alkotott.

Miben mutatkozott meg Petőfi népszerűsége? Hogyan látták őt a későbbi generációk költői? Manapság miként vélekednek róla a kortársak?

Megszaporodtak a nyilvánosság fórumai abban az idő-
szakban, egyre gazdagodtak, amivel Petőfi tudott is
élni. Úttörőnek számít többek között abban is, hogy
ügyesen tudta menedzselni magát. Nagy népszerűséget
hozott neki számos újság, amelyek közismertté tették,
mint például az *Életképek* vagy a *Pesti Divatlap*. A napi
versközléseivel Petőfi jócskán kivette részét annak
a politikai és kulturális nyilvánosságnak a kialakításá-
ban, amely akkoriban szélesedett ki.

Manapság kevésbé vélekednek a kortársak Petőfiről.
Egyfelől nagyon nehéz hozzákapcsolni őt a kortárs
lírához, másfelől viszont túlságosan könnyű, hiszen
megkerülhetetlen. Akinek a költészetére közvetlenül és
elemi módon hatott Petőfié, az elsősorban *Ady Endre*,
Illyés Gyula, *Juhász Ferenc* és *Petri György*. A husza-
dik században ennek a négy költőnek a lírai és epikai
alkotásaiban közvetlenül is tetten érhető a Petőfi-ha-
tás. Illyés foglalkozott Petőfivel a legtöbbit, gondoljunk
például a Petőfi-monográfiájára vagy a negyvennyolcas
témájú drámáira és verseire, míg Ady Endre elsősorban
a forradalmár költőt elevenítette föl. Juhász Ferenc
a nagy, látomásos verseiben rengeteg figyelmet szen-
telt Petőfi személyének, és azt a verses epikai formát
újította meg, amellyel Petőfi és *Arany János* a népiesség
jegyében – részben a naiv eposzt pótolva, részben a nyu-
gat-európai nagyregényt helyettesítve – formálták
a magyar nemzeti identitást. Juhász – *Nagy László*val
együtt – az ötvenes-hatvanas évektől a 19. századi
verses epikai hagyomány megújítása révén, a hosz-
szúversekben szintén a magyar kulturális identitást
kereste. Érdekes fejlemény, hogy *Térey János* fellépése
is az elbeszélő költészet elsajátításához kötődik. Petri
György politikai lírája – ugyancsak a magyar kulturális
identitás megújítására való törekvés jegyében – rend-
szeresen rájátszik Petőfi számos versére, valamint
republikánizmus-felfogására.

Előszeretettel nevezzük forradalmi vagy szerel- mi verseknek Petőfi Sándor költeményeit. Milyen célja van ennek a besorolásnak, illetve jó-e egyál- talan, ha egy költő verseit valamilyen szempontok szerint határozzuk meg?

Érdekes kérdés ez; a magam költészetét nem tudnám
így felcímkézni, és ugyanez a helyzet még nagyon sok
költői világnézettel. Habár többségében ezek a címkék
didaktikai megfontolásból születnek – mert a nagy
életműveket valahogyan taníthatóvá, megragadhatóvá
kell tennie az irodalomtörténetnek –, mégsem érzem
erőltetettnek ezt a Petőfi-költészet esetében. A felvilá-
gosodás egyik nagy politikai vívmánya, hogy a politikai
állam és a polgári társadalom elkülönültek egymástól,
amiből az adódott, hogy a személyes identitás kettévált
a polgári-magánéleti és a politikai-közéleti oldalra.
Petőfinél valójában ezt a kettősséget képezi le a szerel-
mi és a közéleti költészet. Kettősségről beszélek, ám ez
a két szféra összefonódott, ami a szabadságharc idején
írott verseknél kifejezetten szembetűnő. 1848 októ-
berében, Erdődön megszületnek az *Élet vagy halál!* és
a *Búcsú* című darabok. Ez a jelentős hitvesi líra egye-
dülálló képződménye irodalomtörténetünknek.

Milyen viszony fűzte Petőfit Arany Jánoshoz? Fel- tud eleveníteni még hasonló barátságot az iroda- lomtörténetből?

Petőfi és Arany barátsága jól dokumentált. Sok levelet
és verset írtak egymáshoz, de a rövidre szabott idő
alatt kevésszer találkozhattak személyesen. Petőfi
több ízben vendégeskedett Aranyéknál Nagyszalontán,
először 1847-ben, a lánykérése után. Kihagyhatatlan
momentum, amikor Petőfi és *Szendrey Júlia* fiáról,
a forradalom kitörésekor fogant *Zoltán*ról a szabadság-
harc során Aranyék, a keresztzsülők gondoskodtak.
Arany János felesége, *Ercsey Julianna* is lelki társra ta-
lált Petőfi hitvesében. Petőfi és Arany szoros barátsága
annyiban meglepő, hogy határozottan másféle jellemek.
Petőfi jóval temperamentumosabb, gyakran összeve-
szett másokkal, például – egy közjogi csapdahelyzet
miatt – *Vörösmarty Mihállyal* is. Arany egyáltalán nem
ilyen lobbanékony. Levelezésükben Arany igyekezett
békíteni Petőfit, csillapítani a mások iránti haragját;
ám Petőfit nem annyira az indulatai vitték, inkább
a nemzetgyűlés külső ellenzékének tanúsított aktív
politikai szerepvállalása motiválta. Talán ez mentette
meg az ő barátságukat: noha különböztek egymástól,
végső céljaikban mégis egyetértettek. A népnek a költé-
szetben és a politikában is uralomra kell jutnia. A napi
politika színterén más platformon mozogtak, hiszen
Arany jobban vonzódott *Széchenyi* eszméihez, mint
a forradalmi átalakuláshoz; azt a mérsékelt politikai
bázist támogatta, amely a törvényes úthoz ragaszko-
dott. De még ez sem okozott különösebb zavart barátsá-
gukban, sőt Arany élete végéig őrizte annak emlékét.

Ez a fajta írói barátság visszaköszönt máskor is.
A világirodalom eklatáns példája *Goethe* és *Schiller*
barátsága, a magyar irodalomból *Ady Endre* és *Móricz*
Zsigmond kapcsolatát emelhetjük ki. Régebben egy-egy
költő- vagy művészbarátságot a poétikai programok és
a költői világnézetek rokon vonásai támogattak. Szem-

Fotó: Magyar Művészeti Akadémia

léletmódok ütköztek össze vagy találkoztak. Manapság a népszerűséget mindenek fölé helyező médiában az alkotó emberek is hajlamosak vetélytársként tekinteni egymásra, elvégre mindnyájan a figyelemért vetélkednek, amely szűkös jószág.

Petőfit ma akképpen is aposztrofálhatjuk, mint a „sztárköltő”. A maga korában is sztár volt Petőfi, vagy az utókor tette bálvánnyá a poétát?

Mai fogalommal élve Petőfi sztárnak mondható, bár manapság a sztárok nem képviselnek valódi humán értékeket úgy, mint a költő a maga korában. Sztárköltőnek nevezhető mégis, hiszen minden kortársa ismerte, és ma is mindannyian ismerjük. Noha a nyilvánosság mostani szerkezetéhez képest az akkoriban jóval szűkebb nyilvánosság alapozta meg, hogy hamar hírnévre tegyen szert. Persze nagyobb volt az írástudatlanok aránya is a társadalomban. Az idő tájt az olvasás is nagy dolognak számított, ma már azok is előszeretettel írnak könyvet, akik nem szívesen olvasnak.

Petőfi irodalmi-művészi kvalitásainak jogán lett közismert, ami viszont mára ritkaságszámba megy. A mai nyilvánosságban nem mindennapi jelenség, hogy aki közismert, egyúttal kiváló művész is; többségükről alig hallunk. Jellemző, hogy országosan népszerű íróink, akik az élvonalhoz is tartoznak, a rendszerváltás előtt futottak be, amikor egyetlen tévé- vagy rádióinterjú, sőt egyetlen kedvező kritika is elhozhatta a sikert. Általában az ismertség és a minőség nem feltételei egymásnak. Ami miatt mégis irigylésre méltó Petőfi helyzete, hogy nem a minőségtől független népszerűséget kellett hajszolnia, hanem az akkori közhangulat, a közösségi

szellem keltette életre a maga énekesét. Illyés Gyula írja Petőfi Sándorról szóló könyvének bevezetőjében, hogy a nagy költők nem váratlanul lépnek be a népek történelmébe, mert a nemzet készülődik az eseményre; a kollektív szubjektum és a költői alkat egymásra ismernek. Ez ma már idejétmúltnak hangzik, de föl is tesszük újra és újra az irodalom hasznára vonatkozó kérdést.

Egy kortárs fiatal poéta milyen ujjgyakorlatokat tud eltanulni a Petőfi-költészettől?

Petőfi nagyon sokféle formában írt verset. A szabálytalanul áradó, szabadversszerű költeményeitől (*Az Apostol*) az időmértékes formavilágig (*Szeptember végén*, *Forradalom*, *Az ítélet*), a frappánsan rövid (*Felhők-ciklus*) versektől a verses epikai nagyformákig (*A táblabíró*, *János vitéz*) széles a spektrum. Az a rímtechnika, amit ő alkalmazott, a mai fülnek már talán túlságosan tiszta, ugyanakkor a retorikai alakzatokat nagyon jól meg lehet tanulni Petőfi költészetéből. Még akkor is, ha a kortárs költő programszerűen írja szét vagy dekonstruálja, netán egyszerűen mellőzi azokat. És persze nem szabad azt sem elfelejteni, hogy Petőfinek számos szállóigét köszönhetünk, amelyek megkerülhetetlenek a mai költői köznyelvben. Tehát Petőfi életművével kezdődik a költői ábécé.

Hogyan tanítható Petőfi költészete?

Petőfi Sándor művei kapcsán mindenkinek más emléke van arról, mit tanult az iskolában. Van, akinek a *János vitéz* jut eszébe, vagy *Az alföld* című verse, míg megint másnak *A helység kalapácsa* vagy épp Petőfi szerelmi költészete. Ráadásul ma még szélesebb körűen ismerkedhetnek meg a diákok a költővel, ugyanis a Nemzeti Köznevelési Portálon (NKP) több száz interaktív feladat, videó ugrik elő, ha beütjük a keresőbe a nevét. Az Oktatási Hivatal (OH) szakembereit kérdeztük meg arról, mit és hogyan tanulnak ma a gyerekek Petőfi Sándorról.

Szöveg: Vágóné Ugró Szilvia

Petőfi szelleme a tankönyvekben

Petőfi Sándor művei az általános iskolás gyerekek számára is érthetőek és aktuálisak mind a mai napig. Verseivel és a forradalomban betöltött szerepével is megismerkednek az alsó tagozatos tanulók. A felső tagozaton több fejezeten át foglalkoznak a diákok a *János vitézzel* és a költő más verseivel. **Miskolci Szilvia** tankönyvszerkesztővel beszélgettünk a Petőfi-életmű általános iskolai tankönyvekbe kerüléséről.

A gyerekek általános iskolában ismerkednek meg Petőfi Sándor műveivel. Milyen elvek szerint kerül a tankönyvekbe a költő életműve? Milyen szempontokat vettek figyelembe a tananyagfejlesztők?

Petőfi aktualitását mi sem bizonyítja jobban, minthogy az alsó tagozatos gyerekek számára is befogadható több verse is. Ilyen az *Anyám tyúkja*, az *Arany Lacinak*, az *Itt van az ősz, itt van újra* és a *Nemzeti dal*. Sőt az *Ünnepkörök, hagyományok, mesterségek* témakörön belül Petőfivel mint jeles történelmi személlyel is megismerkednek a tanulók. Felső tagozaton elsősorban a kulturális hagyományaink alapvető műveit ismerik meg a diákok, ami segíti őket annak felismerésében is, hogy az irodalmi művek nem csupán távoli történetek, hanem a saját életük kérdéseihöz is kapcsolódnak. Így ismerik meg a saját kultúrájukat, annak gondolati, erkölcsi tartalmait, esztétikai értékeit. A tananyagfejlesztők fontos célja volt a tartalmak összeállításakor, hogy a tanulókat felkészítse arra, hogy ennek a kulturális hagyománynak értői és később formálói legyenek. 5–6. évfolyamon a kerettanterv olyan témaköröket jelöl meg, amelyekben Petőfi munkásságának több alkotása is kiemelt helyet kap. Ehhez igazodva történt meg a tankönyvek fejlesztése is, így például a *Család, otthon, nemzet* fejezetben dolgozzuk fel az *Egy estém otthon* és a *Honfidal* című verseit.

A *János vitéz* című elbeszélő költemény mindig is az irodalmi kánon része volt, már szüleink is ezen a művön nőttek fel, így most is az 5. évfolyamos tananyag

Nemzeti ünnepünk

1848. március 15-e jelképpé vált számunkra. Nemzeti ünnepünkön, ezen a napon, országszerte megemlékezünk a „márciusi ifjakról”. Petőfi Sándorról, Jókai Mórról, Vasvári Pálról és társaikról, akik a népet maguk mellé állítva szembeszálltak az osztrák elnyomással. A magyar nemzet függetlenségéért, szabadságáért harcoltak.

Ezen a napon kokárdát tűzünk a ruhánkra, hogy ily módon is megmutassuk összetartozásunkat.

Barabás Miklós:
Petőfi Sándor

ILLEMKOCKÁK Az ünnepi viselkedés és öltözködés

- ▶ Az ünnepnapokon valamilyen jelentős történelmi, egyházi eseményre, nevezetes személyiségre emlékezünk.
- ▶ Az ünnepi alkalomra már előre készülődünk. Öltözünkkel és viselkedésünkkel is kifejezzük az ünnepelt iránti érzéseinket.
- ▶ A nemzeti ünnepünkön rendezett megemlékezéseken öltözz az alkalomhoz illő ünnepi ruhába!
- ▶ Vigyázzban állva énekelj a *Himnusz*t és a *Szózat*ot!
- ▶ Hallgasd végig fegyelmезetten az ünnepi műsort!

1. Keresdtek ki a lexikonból a *kokárda* címszót! Olvasátok fel a szócikket! Hasonlítsátok össze az olvasottakat a tankönyv képnél lévővel!
2. Mit jelent a piros-fehér-zöld szín a magyar zászlón? Nézz utána az interneten!
3. Párban dolgozzatok! Felváltva válaszoljatok a kérdésekre!
a) Ki a *Nemzeti dal* költője? d) Hova helyezjük a kokárdát?
b) Mely sorok ismétlődnek a versben? e) Kik a „márciusi ifjak”?
c) Mely napon tűzzük ki a kokárdát? f) Miért harcoltak?
4. Miért szükségesek az olvasott illemszabályok? Mondd el a véleményed!

Itt van az ősz, itt van újra... (részlet)

Itt van az ősz, itt van újra,
S szép, mint mindig, énnekem.
Tudja isten, hogy mi okból
Szeretem? de szeretem.

Aludjál hát, szép természet,
Csak aludjál reggelig,
S álmodj olyakat, amikben
Legnagyobb kedved telik.

Petőfi Sándor

Kiülök a dombtetőre,
Innen nézek szertesztét,
S hallgatom a fák lehulló
Levelének lágy nesztét.

Mosolyogva néz a földre
A szelíd nap sugara,
Mint elalvó gyermekére
Néz a szerető anyja.

És valóban, ősszel a föld
Csak elalszik, nem hal meg;
Szeméből is látszik, hogy csak
Álmos ő, de nem beteg.

Levetette szép ruháit,
Csendesen levetkezett;
Majd felöltözik, ha virrad
Reggele, a kikelet.

Jön az ősz, megy a nyár.

1. Szereted vagy nem szereted az őszt? Miért? Indokold meg!
2. Szerinted miért ült ki a vers **beszélője** a **dombtetőre**? Meséld el! Mit látott? Mit hallott? Mit érzett? **Beszéljétek** meg!
3. Rajzold le a **füzetedbe** a **képzeletbeli** táját a vers alapján!
4. Gyűjtsetek össze **kapcsolatos** szavakat, **szókapcsolatokat**! Írjátok fel lapokra! **Helyeztéték** el a táblán **fürtábraként**!
5. Miről szól a harmadik versszak? Benned milyen **érzéseket** kelt? Mondd el!
6. Miért **emlékezteti** a költőt a lenyugvó nap egy gyermekét altató **édesanyára**?

22

» Szerelem a költészetben

Motívumok a versben

Mindhárom versszak egy-egy motívum köré épül föl. A költő a népdalokból jól ismert madár metaforával kezdi versét, melynek azonosítottja a lírai én szerelme.

A második versszakban a lírai én önmagát állítja középpontba. A mű értelmezését segíti, és a korabeli olvasók versmegértéséhez juthatunk közelebb, ha tudjuk: a **széles folyó** vagy a **folyón való átkelés** a népdalokban mindig egy jelentős, sorsfordító élethelyzetnek a metaforája.

A harmadik versszak központi motívuma a **tél és a nyár**, ezek szembenállása. Az **évszakok képei egyben a lírai én lelkiállapotát is tükrözik.** A **nyár a boldogság, a reményteli szerelem képe, míg a tél az elmúlás, a szerelem elmúlásának képe.**

Végül még egy érdekesség az utolsó versszakkal kapcsolatban. Az biztosan egyértelmű minden olvasó számára, hogy ez egy különösen nehéz, feszültséggel teli élethelyzet lehetett a lírai én számára. Kiderül, hogy ő összekötne életét szíve választottjával, de teljes bizonytalanságban van: nem tudja, hogy viszonsszereti-e őt a lány. Mégis, nem szítja, nem kesereg, elfogadja azt is, ha a lány nem mellette dönt. Isten áldását kéri az életére abban az esetben is, ha elutasítja őt.

Júlia válasza: *Ezerszer, Júlia*

Kérdések, feladatok

1. Fogalmazzatok meg állításokat, amellyel igazoljátok, hogy a vers műfaja dal!
2. Milyen természeti képek érzékeltetik a lírai én érzéseit a szeretett nő iránt?
3. Hol (melyik szerkezeti egységben), hogyan változik a vers hangulata?
4. Milyen választási lehetőség jelenik meg a mű 3. versszakában?
5. Milyen műfaji hagyományokat követ a vers? A műből vett idézetekkel támaszd alá állításaidat!
6. Motívumok nem csak az irodalmi alkotásokban vannak jelen. Milyen motívumokat ismersz fel az alábbi képeken?

185

jelentős részét képezi, külön fejezetként. A *Szülőföld, táj* fejezetben is helyet kapnak Petőfi alkotásai: *Szülőföldemen; Az alföld; Űti levelek*. Majd 6. évfolyamon a népdalok világát idéző *Reszket a bokor, mert...* kezdetű lírai alkotása ad lehetőséget a tanulóknak irodalomtudományi fogalmak elsajátítására. Kiemelném, hogy a kerettanterv szellemiségének megfelelően a tananyagfejlesztésben is követtük azt az elvet, hogy ebben az életszakaszban az irodalomtudomány fogalmait csupán olyan mértékben játszanak szerepet, amennyire a szövegek megértéséhez, feldolgozásához és művészi befogadásához szükségesek. A 7–8. évfolyamon a tanulók már képessé válnak arra, hogy megismerjék a magyar kultúra nagy korszakait, azoknak kiemelkedő alkotásait, így Petőfi versei ebben a felosztásban is helyet kaptak: *Szabadság, szerelem, Nemzeti dal, Szeptember végén*. Petőfi azért aktuális ma is, mert a nyelvezete közel 200 év elteltével is érthető. A költő bejárta egész Magyarországot, beszélgetett a vidékenként különböző nyelvjárásokban beszélő emberekkel, így szintetizálni tudta az akkortájt kialakulóban lévő köznyelvben is használatos szavakat, szófordulatokat. Az a nyelv, amelyen Petőfi megszólal, tulajdonképpen már a mai modern nyelvállapotot vetíti előre.

A felső tagozatos tankönyvekben Petőfi munkássága ábrákkal, képekkel, feladatokkal gazdagon tűzdelve jelenik meg. Hogyan segíti ez a jobb befogadást?

Célunk, hogy a tanulók az alpműveletektől (ismeret, megértés, alkalmazás) eljussanak a magasabb műveleti szintekig (elemzés, szintézis, értékelés). Ezért a tanítási és tanulási apparátust úgy kell összeállítani, hogy ne csupán az olvasás és a magyarázó szövegek segítsék a tanulókat, hiszen kutatások kimutatták, hogy az így szerzett ismeretekre alig 10-20%-ban emlékszünk. Ha azonban ehhez képi információkat (ábrákat) is nyújtunk, akkor együttesen már 50% fölé emelkedik a rögzült ismeretek aránya. Minél többféleképpen, több érzékszervre ható módon közvetítünk ismereteket, annál jobban rögzülnek. Különösen igaz ez a vizuális elemek esetében, amik nagyban növelik a befogadás sikerességét, Petőfi alkotásainak minél mélyebb megértését és megszerettetését. Ezért alkalmazták a tananyagfejlesztők nagy számban az értelmező ábrákat, a színes illusztrációkat, képzőművészeti alkotásokat.

Milyen feladattípusok segítik a gyerekeket a tanulásban?

Mind a tankönyvek, mind a munkafüzetek esetében igyekeztek a tananyagfejlesztők arra törekedni, hogy minél változatosabb feladatokkal és munkaformákkal segítsék a feldolgozást. Természetesen fontos szempont volt az is, hogy a tanulók életkori sajátosságaihoz illeszkedjenek, fejlesszék a kreativitásukat, és gondolkodásra ösztönözzenek. Alkalmazott feladattípusok például a feleletválasztó feladat, az egymáshoz rendelt feladat, a rendezési feladat, az igaz-hamis feladat, a kiegészítendő feladat és a rövid vagy hosszabb választ igénylő kérdések, projektfeladatok.

Cél, hogy olvassák Petőfi verseit

Középiskolában is kiemelt fontosságú cél, hogy a fiatalok megismerjék Petőfi Sándort. De nemcsak azon van a hangsúly, hogy tudják, mikor, hol született és milyen verseket írt, hanem azon is, hogy lássák, életének történései hogyan alakították munkásságát, hogy megtalálják műveiben az embert is. **Sándor Csilla** tankönyvszerkesztővel beszélgettünk arról, milyen keretek mentén jelenik meg Petőfi Sándor a középiskolai tankönyvekben.

A gyerekek 10. osztályban újra tanulnak Petőfi Sándorról. Mennyiben tér el a tizedikes tananyag az ötödikestől?

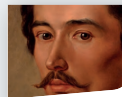
Tizedik évfolyamon kibővül a tananyag Petőfi Sándorról, az életmű sokszínűségét mutatják be a tankönyveink. Felső tagozaton újra és újra szóba kerül Petőfi, az életrajzán kívül több költeményével is megismerkednek a tanulók. Ötödikben a *János vitézre* jut a legtöbb óra, de olyan művek is szóba kerülnek, mint a *Füstbement terv*, *Egy estém otthon*, *István öcsémhez*, *Magyar vagyok*, *Szülföldemen*, *Az alföld*, az *Úti levelek Kerényi Frigyeshez* néhány részlete, de szóba kerül a költő *levelezése is Arany Jánossal*. Ezek a művek tematikus blokkokban kapnak helyet a tankönyvekben. A tizedikes könyv építeni tud a meglévő ismeretekre, de a korosztály életkori sajátosságaihoz igazodva jóval komplexebben mutatja be a költeményeket. A középiskolában a tanulók a történet- és létfilozófiai kérdésekkel is számot vető Petőfivel ismerkedhetnek meg *Az apostol* elemzésével, ars poeticiái tanulmányozásával a költészetről vallott nézeteinek alakulását figyelhetik meg, de tanulnak eposzparódiájáról, *A helység kalapácsáról* is. Így egy sokkal összetettebb Petőfi-életművel ismerkedhetnek meg.

Petőfi Sándor élete és költészete milyen elvek szerint került a tankönyvekbe? Milyen szempontokat vettek figyelembe a tananyagfejlesztők?

A *Nat* a nemzeti kánon klasszikusaként értelmezi Petőfit és költészetét, ezért az életművek között, azaz kiemelkedő helyen tárgyalja. Az életmű poétikai és irodalomtörténeti, sőt, történelmi jelentősége határozza meg a tananyagban elfoglalt helyét. A kerettanterv 10 órát javasol, ebben az időkeretben kell a műveket az órákon elemezni. Összesen tíz, törzsanyaghoz tartozó verset, és két epikus művből részleteket kell a tanulóknak elolvasniuk. Ha marad idő, további tizenkét költeményt ajánl a kerettanterv. Fontos cél, hogy a tanulók Petőfi életművének főbb sajátosságairól képet kapjanak, miközben megismerik, elemzik, értelmezik a verseket.

A 10. osztályos tankönyvben a tananyag a költő korszakai szerint tagolt. Mi alapján választották ki az adott korszakokhoz a Petőfi-műveket?

A rövid életpályát átfedésekkel, de mégis szakaszokra lehet bontani, ezeken belül jól kirajzolódnak azok a nagy témák, amelyek köré csoportosíthatók a költe-

Petőfi Sándor szerelmi lírájából és hitvesi költészetéből

Petőfi legszebb szerelmes verseit hitvese, Szendrey Júlia (1828–1868) ihlette. 1846 szeptemberében a nagykirályi megyebíráln ismerkedtek meg, s éppen egy évre rá tartották az esküvőt annak ellenére, hogy Júlia apja, Károlyi gróf erdődi jószágigazgató hallani sem akart a házasságról. Júlia határozott, lázadó karaktere is közrejátszott abban, hogy a házasság mégis létrejött.

► Petőfi Sándor a hitvesi költészet megteremtője. Foglald össze néhány kulcsfogalom segítségével, hogy miben különbözhet a hitvesi költészet az epedő szerelmi költészetétől, amelyről például Balassinál vagy Csokonainál tanultunk!

Reszket a bokor, mert...

Petőfi *Reszket a bokor, mert...* kezdetű verse a költő Szendrey Juliának írt, 1846-os keltezésű szakitőverse. A költői szándékot Júlia határozatlansága, döntésének halogtatása indokolta. Az egymástól Júlia születésén eltöltött szerelmesek boldognak induló kapcsolata többször is megkezdte a majdnem szakitás bizonytalanságában. A fiatal lány ugyanis maga sem volt tisztában saját szándékaival, így érzelmeit mindvégig rejtgette a költő előtt. 1846-ban Petőfi úgy érezte, érzelmeinek viszonzottsága illúzió csupán. Ekkor fogalmazta meg *Reszket a bokor, mert...* című versét, amelyet levélként a szülői tiltás miatt nem küldhetett el műzsiájának, így azt csak az *Életképek* című lap januári számában közölte. A költemény végül azonban a lap révén Júlia kezébe került, aki a határszél végül Petőfi mellett döntött és beleevezett a házasságba. Válaszát rejtjelesen, Sass Károly (Petőfi barátja) levelezés csatolva küldte el. A kis cédulán az „Ezerszer Júlia” felírat állt.

A három azonos szerkezetű versszakból álló, kettőmű hatos sorokból építkező, népies költemény műfajadat. A népies jellegét a szövegben az ütemhangulós verselés mellett a földlőről származó, jellegzetes kifejezések is felelnek. A költemény fő szervező ereje a párhuzam, ami a versszaknyitói természeti képek és a hozzájuk kapcsolt belső, lelki folyamatok között

mutakozik. A képi és gondolati párhuzam hangvétele nem fájdalmas, sokkal inkább beletörődő, lemondó és elfogadó. A nyitó kép madárkától megrezdülő ága a Júlia emlékére reszkető lélek kivételét, tárgyiasított megfélelője. Az észlelés, az emlékek idézés érzelmi hatása tehát finom, alig érzékelhető állapotváltozás. A képi

A Barabás Miklós: Szendrey Júlia arcképe (1848); Barabás Miklós: Petőfi Sándor arcképe (1845)

és gondolati párhuzam meglétét a mondatpár azonos szerkezete erősíti. A megidézett kedves képét a versszak a legfőbb anyagi értékkel, a gyémánttal azonosítja. Ez a romantikus túlzás Júlia figura etymologicalval kifejezett jelölőt (*kicsiny kis leányka*) ellenpontosítja. A középső versszak szerkezete az előző idézi: itt a vízzel teli Duna természeti képéből a gondolatpárhuzam útja az érzelmeivel teli versbeszélői szívhez vezet. A költői én szerelmi vállomása megerősítésre vár. Ez a tény a szakitővers különleges, nem várt fordulata, a verse-

223

mények. A költő korai időszakából népies költészetét mutatják meg a tankönyvek, ilyen *A négyökrös szekér* (az ajánlottak közül a *Hortobágyi kocsmárosné*, a *Szegett szeggel*. A kiválasztott versek alkalmasak arra is, hogy Petőfi ízlésváltozásaira rámutassanak. Ennek jó példája az új művészeteszményét feltáró ars poetica, *A természet vadvirága vagyok én*. Szintén fontos célja a tananyag, hogy Petőfi költészetében a népiesség és a romantika jegyeire felhívja a figyelmet. A romantikus individualizmus költőjét válságkorszakának időszakában született szerzeményein mutatják be a könyvek: a *Fa leszek, ha...*, a *Felhők* cikluson belül *A bánat: egy nagy óceán* versekkel.

Szerelmi lírájából, hitvesi költészetéből két mű szerepel a törzsanyagban: a korábban már megismert *Reszket a bokor, mert...*, illetve a *Minek nevezzelek*? Forradalmi látomásköltészetét a romantikus közösségi költészeti korszakhoz sorolt költemények bemutatásával ismerhetik meg a diákok: *Egy gondolat bánt engemet...*

A XIX. század költői és a *Fekete-piros dal* tartozik ide. Petőfi mindegyik korszakában írt tájleíró verset, az 1847–1848 között keletkezettek közül kiemelkedik *A puszta télen* és a *Kiskunság*. A versek sajátos szerkesztési technikáját, látomászerű metaforáit, látószögének kamerászerű mozgásait, a természeti világ és a társadalmi lét összekapcsolását figyelhetik meg a tanulók. Végül elbeszélő költeményei közül *Az apostol* szemelvényeinek olvasásával Petőfi epikájának sajátosságairól is többet tudhatnak meg a diákok.

Milyen praktikákkal lehet közelebb hozni a költőt a fiatalokhoz?

Nagyon sok múlik a tanár személyiségén, hogyan, milyen módszerrel kívánja felkelteni a tanulók érdek-

lődését Petőfi költészete iránt. A művek befogadását segítheti a *Vers neked* című videósorozatunk a Nemzeti Köznevelési Portálon, ahol kortárs művészek előadásában hallgathatók meg a tankönyvben szereplő költemények. A következő tanévtől ezek a videók még könyvnyelven elérhetőek lesznek, ugyanis az adott leckéhez illesztettük a QR-kódokat, így a tanulók egy kattintással mobiltelefonjaikon hallgathatják meg a verseket. Az interneten ma már nem nehéz megtalálni a sokféle feldolgozást, amelyek Petőfit szeretnék közelebb hozni hozzánk, erre az idei 200 éves évforduló szintén jó alkalom. Ám fontos az is, hogy végül ne úgy és ne olyan képet alkossanak majd Petőfiről a tanulók, amelynek nincs sok köze a műveihez. A versek, költemények olvasása lenne a végső célunk, minden eszköz ennek kellene, hogy megfeleljen, ehhez kell, hogy elvezessen.

Petőfi másként

A papíralapú tankönyvek kiegészítéseként az okostankönyvek több száz feladatnak is helyet biztosítanak. Jelenleg 264 okosfeladat található a Nemzeti Köznevelési Portál (NKP) felületén, melyek Petőfi Sándorhoz kapcsolódnak, és egyedi módon mutatják be a költő életét és munkásságát. **Dani-Pallósi Ágnessel**, az OH Digitális Tananyagfejlesztési Osztály témavezetőjével beszélgettünk a Petőfi-tananyag okostankönyvi megjelenéséről.

The screenshot shows the NKP interface. On the left, a digital book page is displayed with the title "Egy gondolat bánt engemet" and the author "PETŐFI SÁNDOR". The text on the page reads: "Legyek kőszirt, mit a hegyről a völgybe / Eget-földet rázó mennydörgés dönt le... / Ha majd minden rabszolga-nép / Jármát megunva síkra lép / Pirosuló arccal és piros zászlókkal / És a zászlókon eme szent jelszóval: / „Világsszabadság!” / S ezt elharsogják, / Elharsogják kelettől nyugatig, / S a zsarnokság velők megütözik:". Below the page, there are navigation icons and a "Megnézem a hozzá tartozó lecke-t" button. On the right, a "Ajánlott:" section displays a grid of video thumbnails with titles like "A magánosság", "Himnusz", "Köszönöm, köszönöm, köszönöm", "Osztályrészem", "Magyar vagyok", and "Minek nevezzetek". Each thumbnail includes a duration, a category, and a grade level.

Vers neked a Nemzeti Köznevelési Portálon

Miben tér el egy okostankönyv a tankönyvektől?

A Tananyagfejlesztési Főosztály először elkészíti a hagyományos tankönyveket, ezt követően kiválasztják azokat, melyeket okostankönyvvé kell fejlesztenünk. A papíralapú tankönyv szövege teljes mértékben felkerül a Nemzeti Köznevelési Portálra, de nem pdf-, hanem html-formátumban. Ez azért fontos, mert ezáltal reszponzív lesz a tananyag, tehát bármilyen készüléken jól nézhető, igazodik a számítógéphez és az okostelefonhoz is. A Digitális Tananyagfejlesztési Osztály ezeket a tartalmakat egészíti ki videókkal, interaktív feladatokkal, animációkkal attól függően, hogy melyik tantárgyról van szó. A természettudományos tantárgyaknál gyakran animációk vannak, történelmi interaktív térképek, irodalomnál videók, 3D animációk, illetve okosfeladatok. Ezek egyrészt segítik a megértést és a memorizálást, másrészt kiegészítik a tananyagot, mint Petőfi Sándornál is, mert a papíralapú tankönyvekbe nem fér bele minden a véges lapszámok miatt, de az információk, feladatok elférnek a digitális felületen. Ezeket a feladatokat írjuk meg mi, majd lektorálás után felkerülnek az NKP-ra okostankönyvek formájában, így egy több soron ellenőrzött tartalom jön létre, melyet diákok és tanárok is tudnak használni.

A gyerekek több osztályban is tanulnak Petőfiről. Milyen elvek mentén választottak feladatokat Petőfi Sándor műveihez az okostankönyvekbe?

Petőfi Sándor jelentős részét képezi a tananyag, a gyerekek tanulnak róla ötödik osztályban, hatodik osztályban, hetedikben és tizedikben. Ezzel párhuzamosan az okostankönyvekben is megjelenik úgy, hogy a tananyag elején található a tankönyvi lecke, majd ezt követi valamilyen interaktív feladat, ami a témához kapcsolódik. Elvünk, hogy ha megtalálja a tanuló a személyes kapcsolódási pontjait az adott költővel, jobban meg tudja érteni, ezáltal jobban rögzül a tananyag is, ebben segítenek a portál feladatai. Nemcsak Petőfinél fontos ez az elv, hanem más tantárgyak esetében is.

Milyen típusú feladatok vannak ezen téma kapcsán az okostankönyvekben?

Petőfi kapcsán mindenféle típusú feladat megtalálható az okostankönyvekben. Jelenleg, ha az NKP felületén a *Feladattárba* beírjuk azt a kulcsszót, hogy „Petőfi”, 264 okosfeladat jelenik meg. Ezek között van keresztrejtvény, kvíz, mondatkiegészítés, párosítás és még sorolhatnám. Emellett a *Médiatárban* a Vers neked projekt keretében készült videók is megtalálhatók, ezek között szerepelnek Petőfi-versek is, amelyeket híres színészek szavalnak. Olyan feladatok is vannak a portálon, melyek Petőfihez kapcsolódnak, de nem tartoznak egyetlen tananyaghoz sem.

Melyek azok az információk a költő életéről és életművéről, amelyek a tankönyvekben nem jelennek meg, de az okostankönyvekben igen?

Az okostankönyv több kiegészítő információt tud adni a papíralapú tankönyvhöz képest, hiszen nincs terje-

delmi korlátja. Például vannak olyan feladatok, melyek *Illyés Gyula* Petőfiről írt tanulmányát használják fel, ezáltal egy másik művön keresztül kaphatnak a diákok információt a költő életéről, mintegy külső kitekintésként. Közelebb kerül hozzájuk a költő mint ember. A papírtankönyv Petőfi Sándor feleségét, *Szendrey Júliát* is csak megemlíteni tudja, míg az okostankönyvben található kérdéssoron végighaladva a diákok megtudhatják, Petőfi szerelme milyen ruhákat viselt, milyen szokásai voltak, vagy azt, hogy milyen volt családjának az anyagi helyzete. Ezek a feladatok segítenek megérteni a költő életkörülményeit is, melyek természetesen kihatással voltak költészetére is.

The screenshot shows a digital book interface. At the top, it says "77. Petőfi Sándor szerelmi tirajbót és hívesi költészetéből". The main content is a quiz question: "Milyen lány volt Szendrey Júlia?". Below the question is a small image of a woman. The user has selected "Válaszd ki az igaz állításokat: Szendrey Júliára vonatkozóan!". There are two answer options: "Jómódi újszülött, aki jószágigazgató volt, nagy hozományt kapott." and "Apja akaratára ellenére, hozomány nélkül ment feleségül Petőfíhez." The interface includes navigation buttons like "Ujrakezdés", "Ellenőrzés", "Kedvenc", "Tetszik (6)", and "Mentés gyűjteménybe". On the right, there is a table of contents for the book, listing chapters like "Vers neked - Reszket a bokor", "Vers neked - Minek nevezzelek", etc.

The screenshot shows a digital book interface for the poem "Ciprus, gyöngy és felhő - Petőfi versciklusainak szimbolikája". The main content is a quiz question: "Petőfi válságkorszakában írott ciklusainak címei mind szimbolikus tartalommal bírnak. A feladat segítségével válogasd szét a címek mögött meghúzódó lehetséges jelentéseket!". Below the question are three images: a cloud, a pearl, and a cypress tree. The user has selected "Átmeneti állapot fény és sötétség között." for the cloud, "Gömb alakja folytán a tökéletességet reprezentálja a legjobb kultúráiban." for the pearl, and "Életfának is ábrázolják." for the cypress tree. The interface includes navigation buttons like "Ujrakezdés", "Ellenőrzés", "Kedvenc", "Tetszik", and "Mentés gyűjteménybe". At the bottom, there are buttons for "Vissza a feladattárhoz", "Szorkésztes", and "Mentés másolatként". Below the main content, there is a section "Ehhez a leckéhez ajánljuk:" with a list of related books and a section "Hasonló feladatok" with five book covers.

Látnivalók Petőfi nyomában

Amikor általános iskolásként először megismerhettük Petőfi Sándor életútját, az bizony feladta a leckét, hiszen a költő rövid élete alatt számos városban élt, tanult, alkotott. A sok település közül többet már ismerünk, mert nagyvárosok, tele kirándulási lehetőségekkel. Van azonban néhány kisebb város, melyek felkeresése szintén remek program lehet családi vagy osztálykirándulásokhoz.

Szöveg: Vágóné Ugró Szilvia

Petőfi Sándor-emlékmű (Szabadszállás)
forrás: <https://kirandulastervezo.hu/latnivalo/szabadszallas/petofisandor-emlekmu>

Dörmögő ház (Szabadszállás)
forrás: <http://www.strazsatanya.hu/index.php/ajanlott-programok-2/dormogo-haz-szabadszallas>

Szabadszállás

Szabadszállás egy 6 ezer fős város Bács-Kiskun vármegyében, Kecskeméttől harminckilenc kilométerre. A Duna-völgye természeti táján belül elterülő Soltisíkhöz, a szikes pusztához és a turjános Kiskunsági Homokhátságához tartozik, így nemcsak maga a város, hanem a környezete is látnivalókban gazdag. Petőfi szülei 1818-ban házasságkötésük után érkeztek Szabadszállásra az ottani mézárszék bérletébe. Bár Petőfi születése előtt Kiskőrösre költöztek, a költő aszódi évei után 1838-ban visszatért Szabadszállásra a szülei házába. Ez a ház sokáig adott otthont a költőnek, azonban az 1838-as dunai árvízben elpusztult, de helyét Szabadszállás városa ma is őrzi.

A Petrovics család egykori lakhelyét a mostani Petőfi utcában álló emlékmű jelöli, melynek felállítására 1948-ban került sor lakossági adományokból.

A város másik nevezetessége a *Dörmögő ház*, egy csőzház, mely *József Attila* nagyapjának, *Pőcze Imréné* a tulajdona volt, ahol a költő gyerekként sokszor megfordult testvéreivel, hiszen József Attila édesanyja is Szabadszálláson született. A csőzház előzetes bejelentkezéssel a mai napig látogatható.

Szintén a település érdekessége a Fülöpszállás-Szabadszállás és Szabadszállás-Kunszentmiklós határában található kunhalom, kun szoborral, melyet 2009. szeptember 18-án avattak, az összetartozás és összefogás jelképeként.

Pápa

Pápa a Kisalföldön található, közel 30.000 lélekszámú történelmi város Veszprém vármegyében. Petőfi Sándor többször is visszatért ebbe a városba. 1841 februárjában kapta meg elbocsátó levelét a hadseregből, ezután érkezett Páparra, ahol beiratkozott a református főiskolára. Szegénysége és nyughatatlan természete miatt akkor nem maradt sokáig a városban, de 1841 októberében ismét visszatért. Fölvették a református főiskola logikai osztályába. *Tarczy Lajos* tanár beajánlotta házitánítónak egy ügyvédhez, tanításáért ellátást s pár forint havi fizetést kapott. Az iskolai évet eredménye-

sen végezte, barátaival, *Jókai Mórral* és *Orlay Petrich Somával* együtt. Itt érte az az öröm, hogy *A borozó* című költeménye 1842 május 22-én megjelent az *Athenaeumban*, a főiskolai képzőtársaság irodalmi pályázatán pedig jutalmat és dicséretet nyert verseivel. A nyári szünetet követve ugyan visszatért Párára, de tanulmányait már nem folytathatta, mert nem akadt semmiféle mellékkeresete, szülei pedig olyan szegénységben éltek, hogy támogatásukra nem számíthatott.

A forradalom 125 éves évfordulóján egész alakos álló szobrot állított a város a költőnek. A szobrot nem más, mint a szintén pápai diák Somogyi József készítette el, bronzból.

A város egyik nevezetessége az ország egyetlen Kékfestő Múzeuma, amely még európai viszonylatban is egyedülálló ipartörténeti emlékek számát. A tárlat bemutatja a kékfestés teljes munkafázisát, így betekintést enged a ma is virágzó mesterség, valamint a bonyolult eljárás rejtelmébe. 2018 novemberétől a magyarországi kékfestés hagyománya az UNESCO emberiség szellemi kulturális örökségek listáján szerepel. A kiállításon igazi régi vásári hangulatban mutatják be a magyarországi aktív műhelyek kollekcioit, amivel emléket állítanak az egykori mestereknek.

A múzeum mellett szintén kiváló kikapcsolódás a pápai Esterházy-kastély is, mely barokk stílusban épült és 1784-ben készült el. A kastélyban több program közül válogathatnak az odalátogatók. A gyerekeket interaktív programokon keresztül ismertetik meg a barokk korról és az Esterházy családdal. Emellett készíthetnek bombont és egy legókiállítás is várja őket. A felnőttek közben megtekinthetik az időszaki kiállításokat, részt vehetnek élő tárlatvezetésen, és akár még barokk stílusú ruhákat is felpróbálhatnak egy fotó erejéig.

Segesvár

Románia területén található az a város, ahol Petőfi Sándor eltűnt. A költő az orosz sereg közeledésének hírére, 1849 július elején, Pestről a békésmegyei Mezőbénybe menekült Orlay Petrich Somához, majd innen is továbbkocsizott, s nejét Tordán hátrahagyva, július 25-én Berecken csatlakozott Bem tábornok seregéhez. Hat nap múlva, 1849 július 31-én történt a segesvári csata. Az orosz ezredek szétszórták Bem seregét, és ekkor veszett nyoma a költőnek is ebben a véres ütközetben.

Segesvár UNESCO-védelem alatt álló erdélyi város, mely a Nagy-Küküllő partján fekszik festői környezetben, 45 km-re Marosvásárhelytől. A település lélekszáma huszonötezer körüli. Segesvár a középkorban egyike volt Erdély legfontosabb városainak, mind gazdasági, mind egyházi szempontból. A város történelmi központja 1999-ben vált a világörökség részévé. A segesvári vár valamikor 14 toronnyal büszkélkedhetett, ebből ma 9 látható. A tornyokat 930 méter hosszú várfal köti össze, és valamennyi torony a védelmére kijelölt céh nevét viseli.

A város látnivalói közül mindenképpen említésre méltó az Óratorony, amely a város minden részéből

Kékfestő Múzeum (Pápa)

forrás: <https://szallas.hu/programok/kekfesto-muzeum-papa-p2846>

Esterházy-kastély (Pápa)

forrás: <https://www.programturizmus.hu/partner-eszterhazy-kastely-papa.html>

Segesvár

forrás: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Sighisoara_Centrul_istoric_%288%29.JPG

Diáklépcső (Segesvár)

forrás: https://www.welcometoromania.eu/Sighisoara/Sighisoara_Scara_acoperita_m.htm

látható. Az Óratorony kapuja vezet be a várba a látogatót, és ez a város szimbóluma is. A torony 64 méter magas. Feljegyzések szerint a 14. században emelték, és az 1676-ban történt nagy tűzvész után 1677-ben újjáépítették tirolai és salzburgi építőmesterek vezetésével.

Segesvár egy másik nevezetessége, mely kihívás egyben, a 17. században épült *Diáklépcső*. Több mint százhetven lépcsőfokát fedett fa ácsolat védi. Felsővárost köti össze a város legmagasabb pontjával, az evangélikus templom mellett álló iskolával. Ez a lépcsősor jó módszer a meredek domboldal megmászására is, főleg, ha esik az eső.

Ha folytatnánk a költő életútjának megismerését, érdemes ellátogatni Aszódra, ahol Petőfi tanult, vagy Kecskemétre, ahol színész volt, Sopronba, ahol katonának állt és az újonckiképzésen vett részt. Ha pedig elhagyjuk az országhatárt, hogy Segesvárt lássuk, nem hagyhatjuk ki Nagykárolyt sem, ahol 1846. szeptember 8-án először találkozott a költő *Szendrey Júliával*.

Felhasznált irodalom:

<https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/MagyarIrodalom-magyar-irodalomtortenet-1/magyar-irodalomtortenet-pinter-jeno-5116/6-a-magyar-irodalom-a-xix-szazad-masodik-harmadaban-1C05/petofi-sandor-1E30/petofi-sandor-elete-1E31/>

<https://www.utazzitthon.hu/latnivalo/szabadszallas/dormogo-haz-18889>

<https://kirandulastervezo.hu/>

<https://szallas.hu/programok/kekfesto-muzeum-papa-p2846>

<https://esterhazykastely.papa.hu/>

<https://utazasielmenyek.hu/utazasi-magazin-hirek/ajanlo/1674-kozepekori-latnivalok-segesvar-kanyargos-utcain>

<https://www.biztoskezdet.hu/a-segesvari-var-rovid-tortenete/>

<https://muemlekem.hu/hatareset/Diaklepcso-Segesvar-860>

SPORI!

A medence szélétől a medence széléig

Rovatunkban hónapról hónapra olyan fiatal sportolókat szólaltatunk meg, akik az évek során kitartó munkával egyre feljebb és feljebb jutottak választott sportágukban. Spori! című rovatunkban ez alkalommal egy 17 éves lánnyal volt alkalmunk beszélgetni, aki óvodáskora óta úszik a medence szélétől a medence széléig. Mindösszesen 15 éves volt, amikor az országos úszóbajnokságon a 200 méteres gyorsúszást megnyerte, megelőzve többek között *Hosszú Katinkát* és *Verrasztó Evelyn*t is. 2021 júniusában bekerült az olimpiai úszóválogatottba, később az Újpesti Torna Egylet (UTE) versenyzője lett. **Veres Laura** úszót – akinek vidámsága és motiváltsága sok örömet tartogat még a későbbiekre nézve – az úszás imádatáról, a hétköznapi nehézségeiről és a leendő terveiről kérdeztük.

Szöveg: Karkó Ádám

Fotó: Lázár Andrea

Laura öt éves volt, amikor először megtapasztalta az úszás szépségét a Gyulai Várfürdőben. Ahogy mesélte, az óvodai csoportok számára szervezett úszás keretében találkozott a medencével, ahol a későbbi gyulai edzője, *Tóth András* már akkor nagyon nagy tehetséget látott benne. „Beszéltem a szüleimmel, akik támogatták András ötletét, nekem pedig megtetszett az egész, szóval otthagadtam. És persze azóta is imádom” – mondta a fiatal sportoló. Az úszás mellett Laura kipróbálta magát a teniszben, olykor néptáncolni és modern táncolni is eljárt, de megülte a lovat is a lovassiskolában – mégis a víz volt az, ami mindig igazán vonzotta, ahol otthon érezte magát, ahol valóban megélhette a tehetségét. És ez eredményeiben is tükröződik.

Laura korábban a Gyulai Erkel Ferenc Gimnázium és Kollégium tanulója volt (az iskoláról egy korábbi cikkünkben a **2022/8-as lapszámunkban** már írtunk), jelenleg az Újpesti Bródy Imre Gimnázium magántanulója. Szerinte az iskolában teljesíteni és sportolóként tartani – és feljebb tornázni – a szintet egyszerre nehéz, de persze mindennek több aspektusa van. Úgy gondolja, ha egy kemény edzésnap után bemenne az iskolába, nem sok minden maradna meg a fejében, ezért inkább ki szokta hagyni azokat a napokat, amikor túl fáradtnak érzi magát. „Ilyen szempontból nagy segítség, hogy magántanuló lehetek, mert nem írják a hiányzásaimat, amiket én sem tudnék számontartani. [...] Ha be tudok menni, mert nem vagyok annyira fáradt, akkor viszont szerzek jegyet, amivel le tudnak félévkor és év végén zárni a tanárok, és nem kell külön osztályozóvizsgákat

tennem” – mesélte. Hozzátette, gyakran érzi, hogy nem olyan szorgalmas a tanulás terén, ezért sokszor presszionálja magát, hogy bemenjen az iskolába, és ott szerezzen motivációt a tanuláshoz. Többségében egyébként szeret az iskolapadban ülni, de amikor teheti, akkor a rekreációra is szán időt.

„Az Erkelben nagyon megértőek voltak a pedagógusaim. Tudták, hogy a tanulás mellett élsportoló is vagyok, amire mindig tekintettel voltak” – magyarázta. Elmondása szerint a gimnázium első éveiben a világjárvány miatt a digitális munkarend sokat segített neki, hiszen nem kellett az iskolába utazgatnia, a kemény edzések után – hiszen akkoriban volt az Európa-bajnokság – le tudott ülni otthon, meghallgathatta az órákat, majd pihentetett. Pesti iskolájában ugyan nem mindig örülnek, ha nem jelenik meg az órákon, mégis elnézőek vele. Az olimpiai kvalifikáció is ez idő tájt zajlott. Laura kiváltképp örült, hogy bekerült a keretbe, ahogy mesélte, „fantasztikus élmény volt kint lenni a válogatottal, és képviselni az országot. Elképesztő volt elmenni azok mellett a sportolók mellett, akiket egészen addig csak a tévében láttam.”

A fiatal sportoló kiemelte azt is, hogy *Kapás Boglárka* úszót tartja a példaképének. Már két éve együtt edzenek, s nap nap után láthatja edzőmunkáját, ami hatalmas motivációt ad neki. „Abszolút inspiratív személy, és látni, ahogy küzd, az számomra nagyon-nagyon sokat jelent” – magyarázta Laura.

Manapság főként edzéssel tarkítottak a napjai. Egy nap két úszóedzése, valamint még aznap egy erőnléti edzése is van. Reggel hatkor kezdődik a reggeli edzése, ezért hamarabb kel, mint a Nap. Hattól nyolcig tart a reggeli edzés, majd azt követően még egyórás kondiedzést is beiktat, ezért általában a harmadik órára érkezik meg az iskolába. Többségében végigüli az óráit, és azután megy csak haza a kollégiumba, majd este újra vissza a medencébe. Napjai láthatóan elég feszesek, sok energiát igényelnek, ezért van, amikor azt érzi, hogy némi képp kifáradt. Amikor több kilométert kell leúszni, azt elég monotonnak éli meg, elég egysíkúak az ilyen pillanatok, de – ahogy fogalmazott – szerencsére nagyon jó a csapatmoralé, és mindig jókedv uralkodik a többiekben is, akiktől tud inspirálódni.

Laurának egyébként nagy ambíciója van a továbbtanulásra, ugyanis – bár még csak 11. osztályos tanuló – több olyan szakma is tetszik neki, amivel szívesen foglalkozna – akár a sportkarrierén kívül. „Ha továbbtanulok, mindenképpen szeretnék a sport körül maradni, de edző biztos nem lennék. Ha mégis ebbe az irányba fordulna az utam, akkor inkább a kisebbeket tanítanám. Nagyon tetszik a pszichológia vagy a diétetika – valószínűleg ez a kettő lesz a befutó valamilyen formában” – mesélte lelkesedve.

A fiatal úszó ugyan a Gyulai Várfürdő színeiben kezdett el úszni, de régóta dédelgetett álma volt, hogy az UTE-be igazoljon. Viszont amikor váltott, nem

Fotó: Gyulai Várfürdő

a csapat volt az elsődleges, hanem leginkább a számá-
ra legjobb edző kiválasztására koncentrált. Így esett
a választása *Virth Balázs* úszóedzőre, és mivel Virth
az Újpest edzője, egyértelmű volt, hogy oda igazol át
a fiatal sportoló. Érdekes, hogy az úszásban szintén
jelen van a csapatmorál, ami annyiban eltér a csapat-
sportoktól, hogy az embernek egyedül kell teljesítenie
a versenyeken, azonban az edzéseken – ahogy Laura
fogalmazott – elképesztően sokat segít az a tudat, hogy
egy csapat részeként, egy csapatért úszik. „Egy csapat
nagyon sokat számít az egyéni sportban is. Lelket önte-
nek az emberbe a többiek.”

Számos interjúban számoltak be sportolók arról, hogy
valamilyen magánéleti helyzetben nem tudtak úgy
helytállni, ahogyan szerettek volna, és olyannyira
csalódottá váltak, hogy nehezen tudtak teljesíteni,
vagyis kihatással volt a teljesítményükre. Laura sze-
rencsére még nem élt át különösebb megrázkódtatást,
ahogy mondta, még ráérnek az ilyen dolgok az életében,
elvégre még nagyon fiatal, de mindenesetre figye-
li a környezetét, és ahogyan tudja, felkészíti magát
az ilyen eshetőségekre is. „Vannak persze nekem is
rossz napjaim. Akkor nem szoktam hatalmas vigyorral
lesétálni az uszodába, de ezeket a pillanatokat szeren-
csére észre szokta venni az edzőm. Tudja jól, hogy a sulit
mellett nehéz itt is, ott is mindig százszázalékosnak
lenni. Ilyenkor el szokta mondani, hogy megérti, ha
valami nincs rendben, vagy éppen fáradt vagyok, de
amikor csak tudom, hozzam ki magamból a legjobbat,
mert csakis úgy lehet fejlődni.” Laura elmondta, hogy
vannak esetek, ahol az edző az ember pszichológusa is.
Bár ő maga jár terápiára, mert a testi mellett fontos-
nak tartja a lelki egészségét is, mégis edzőjével tudnak
olyan problémákról beszélni, amiket Virth Balázs már
megtapasztalt. Virth ugyanis több éve Kapás Boglárka
edzője is, akihez Veres Laurát előszeretettel hasonlítja,
mert a két úszónő személyiségében igen hasonló – leg-
alábbis Laura elmondása szerint mindenképpen –, hi-
szen mindkettejük tűrőképessége nagyon magasan van,
addig edzenek, amíg bírnak. „Nagyon jól szokott esni,
amikor Bogihoz hasonlít engem Balázs, mert – ahogy
mondtam – ő az egyik legnagyobb példaképem.”

A fiatal úszó áprilisban részt vesz az országos bajnok-
ságon, ahol szeretné kihozni magából a maximumot,
mert ott dől el, hogy bekerül-e a nyári világbajnoki
keretbe vagy sem. Szerinte ez nem a legizgalmasabb
év lesz számára – persze a világbajnokságot leszámít-
va –, mert 2023 többségében inkább a felkészülésről,
az edzésről és a fejlődésről fog szólni. Ugyanakkor
a távolabbi jövőre vonatkozó tervei igen izgalmasnak
ígérkeznek, hiszen már kapott megkereséseket ameri-
kai egyetemektől. Persze még nem döntött arról, hogy
elutazik-e az Államokba, vagy itthon marad. „Szívem
szerint, ha mennem kellene, akkor az edzőmet min-
denképpen magammal vinném. Persze addig még van
másfél évem, de igyekszem a legjobb döntést meg-
hozni” – mondta Laura.

Kulturális ajánló

Összeállította:
Vágóné Ugró Szilvia

► KIÁLLÍTÁS

Petőfi Sándor születésének 200. évfordulója alkalmából

Petőfi Sándor születésének 200. évfordulója tiszteletére új állandó kiállítás tekinthető meg a Petőfi Irodalmi Múzeum Károlyi-palota felújított tereiben. A tárlat különlegessége, hogy az életrajz helyett a költő szövegeire épít, kilép a kultikus Petőfi-értelmezésekből, jól körülírható, az életmű ma is könnyen értelmezhető problémakörein keresztül vezet végig a látogatót. A színházi, filmes díszlet, az interaktív videóinstallációk egy-egy terem központi elemeiként a korabeli képzőművészeti alkotásokkal együtt összművészeti, performansz jellegű adnak a tárlatnak, mellyel az erősen eltér egy hagyományos kiállítás látványától.

A kiállítás célja, hogy Petőfi szoborrá merevedett alakja helyett a csaknem feledésbe merült, sokhangú életműre irányítsa a figyelmet, amelynek kivételes gazdagságát általában nincs módja az oktatásnak kellően hangsúlyozni, és ezzel új megvilágításba helyezze magát a történeti személyt. A tárlat Petőfi olyan szövegeit idézi, melyek találkozási pontokat nyújtanak a mai kor látogatójának. A nyitótérben, a palota egyik egykori szalonjában, a kiállítás egyik szenzációjaként, Petőfi eredeti kéziratai, könyvei és a korszak grafikái, valamint a költő relikviái folyamatosan forgó rendszerben tekinthetők meg, melyekkel eddig csak kivételes alkalmon találkozhatott a közönség.

További információ: <https://pim.hu/hu/kiallitas/kolto-lenni-vagy-nem-lenni>

► ANIMÁCIÓ

János Vitéz

Színes magyar animációs film, 1973,
rendező: Jankovics Marcell

Kalandos tündérmese, amelyben a címszereplő főhős egy falusi juhászbojtárból lett daliás huszár, akinek temérdek evilági hőstettet kell végrehajtania és számos túlvilági próbatételt kell kiállnia, hogy viszontagságos világjáró útja végén fiatalon elhunyt szerelmével, Iluskával újra találkozhasson Tündérországba.

A film különlegessége, hogy ez volt az első egész estés magyar rajzfilm, mely Petőfi Sándor születésének 150. évfordulójára készült. A film látványvilágában a szecesszió, a pop art, valamint a magyar népi díszítőművészet sajátos ötvözete. A folklór ornamentális formai jegyeiből is következik, hogy a két főhős, Jancsi és Iluska képi ábrázolásmódja jelképes: például arcuk elnagyolt, maszkyszerű. Jancsi testének szabálytalan arányai szintén jelentéshordozók. Hősiességét hangsúlyozza, hogy anatómiai megjelenítése torz, mintha alulnézetből látnánk: felsőteste sokkal kisebbnek tűnik, mint szélteben és hosszában is megnyújtott lábai, melyeken a film során bejárja a földkerekséget. Mintha mindig két lábbal a földön járna, miközben folyton az égbolt felé törekedne, és feje egy lenne az égitestek közül. A főszereplő alaki megformáltsága a mesék időtlen jelrendszerébe is illeszkedik, miszerint a mesebeli hősök „naphéroszokként” a Napot személyesítik meg. A film cselekménye speciális színdramaturgia mentén bontakozik ki, színvilágát összesen 600 színből állították össze (a film színtervezője *Richly Zsolt* volt).

► MÚZEUM

Petőfi Szülőháza és Emlékmúzeum – Kiskőrös

Kiskőrösön Petőfi Sándor szülőháza máig eredeti állapotában tárja a látogatók elé azt a miliőt, amelyben a költő megszületett, a 19. század első harmadának jellegzetes berendezési tárgyait, szokásait. A szülőházban az évtizedek során olyan ismert látogatók fordultak meg, mint *Liszt Ferenc, Teleki Sándor, Feszty Árpád, Babits Mihály, Kosztolányi Dezső és Móricz Zsigmond*. Az ő véleményük is hozzájárult ahhoz, hogy a házat az odaillo bútorokkal rendezzék be. Az emlékmúzeum földszinti tereiben pedig megtekinthető a *7 év* című állandó kiállítás, mely Petőfi 1842–1849 közé eső rövid, 7 éves alkotói időszakát mutatja be művein, a kapcsolódó személyiségeken és történelmi eseményeken keresztül. A tárlat a modern technika eszközeivel, animációk, vetítések és hanganyag segítségével ad áttekintést Petőfi költői pályájának ívéről.

További információ: <https://petofimuzeum.hu/>

► FILM

Most vagy Soha!

Magyar történelmi kalandfilm, 2024

A *Most vagy Soha* egy készülő magyar történelmi kalandfilm, melynek témája Petőfi Sándor és a márciusi ifjak a pesti forradalomban, 1848. március 15-én. A forgatókönyvet *Kis-Szabó Márk* írta *Rákay Philip* és *Szente Vajk* közreműködésével, a rendező *Lóth Balázs*. Petőfi Sándort *Berettyán Nándor*, a Karinthy Színház művészeti vezetője alakítja. A filmet várhatóan 2024 tavaszán mutatják be.

Bővebb információ: <https://bit.ly/3J7w95C>

► SZÍNHÁZ

János Vitéz – Budapesti Operettszínház

A Petőfi Sándor elbeszélő költeménye alapján született daljáték 1904-es, Király színházbéli ősbemutatóján a darab elsöprő sikere még az alkotókat is meglepte. A színpad hol felpeszsdült, hol megnyugtató vidámságot árasztott, a közönség derült, nevetett, majd Bagó meghatóan szép dala alatt már a sírás kerülgette a nézőket. A dal befejeztével újrázást követeltek, de az ismétlés egy kicsit váratott magára, mert a Bagót alakító *Papp Mihálynak* is könnyek peregtek az arcán. Kukorica Jancsi és Iluska megindító szerelmi története, a csodás magyar népmesei motívumokban bővelkedő daljáték, mely híven követi az eredeti művet – és amely több mint száz éve visszatérő sikerdarabja a hazai és határon túli színpadoknak, 2023 áprilisától ismét látható lesz a Budapesti Operettszínházban.

További információ: <https://operett.hu/repertoar/janos-vitez-eid35283>

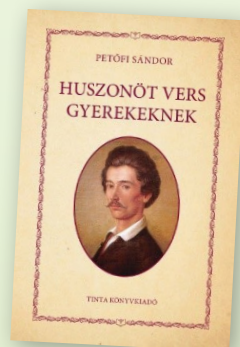

► KÖNYV

Petőfi Sándor: Huszonöt vers gyerekeknek

Tinta Könyvkiadó, 2021

Aki magyarul azt mondja: költő – mindenekelőtt Petőfi Sándorra gondol. Attól kezdve, hogy belépett az irodalomba, máig hatóan szüntelenül jelen van. Példakép és mérce. Verseinek egy része nemcsak közismert, hanem olyan népdallá vált, amelyről sokan azt sem tudják, hogy Petőfi írta. Nem lehet úgy magyarként élni, hogy az ember ne tudja kívülről a Petőfi-versek számos sorát.

Nagy kincsekkel lesz gazdagabb, aki az oly sokat idézett, kívülről ismert Petőfit fel tudja fedezni magának. Aki a sokszor hallott sorokban egyszerre frissen hallja meg a vers zenéjét, a betéve tudott szakaszokból kihallja az érzelm forrását. Nehéz felfedezőút ez, de aki így tud eljutni a Petőfi-költészet egészéhez, az egyszeriben új távlatokat kap az egész magyar irodalom különböző tájai felé. A kis kötetben a végtelenül gazdag életműből huszonöt költeményt kínálunk a huszonegyedik század gyermekeinek. E verseken keresztül vezet az út Petőfi többi munkájához és a magyar költészet kincsestarában található további csodás költeményekhez.

Iránytű

Összeállította:
Vágóné Ugró Szilvia

Elindult az eTwinning 2023-as tavaszi kampánya

Az eTwinning program idei témája az *Innováció és Oktatás – kreatívan az eTwinninggel*. A kampány keretében olyan tevékenységeket és webináriumokat rendeznek, amelyek az oktatás és innováció, illetve az eTwinning segítségével megvalósított tantermi innováció tágabb témájának négy fő pillérével foglalkozik majd. 2023. március 1. és április 7. között arra ösztönzik az eTwinning program résztvevőit, hogy változatos online tevékenységek keretében gondolkodjanak el a kampány témáin. A kampányhoz csatlakozók számára inspiráló forrásokat is elérhetővé tesznek, amelyekből megtudhatják, hogyan támogatják az oktatás és az innováció közötti szinergiát. A kampánytevékenységek keretében a résztvevők az alábbi altémák feldolgozására kapnak majd lehetőséget:

- *közösségi innováció az iskolákban;*
- *a mentális és érzelmi jóllét az iskolákban;*
- *pedagógiai innováció;*
- *a mesterséges intelligencia*

A kampánytevékenységeket egy, a European School Education Platformon (ESEP) kifejezetten ebből a célból létrehozott új **eTwinning Csoport** munkafelületén rendezik meg. A csoporttagok itt találhatnak majd egy interaktív könyvespolcot, amelyen az altémákhoz kapcsolódó számos ajánlott tevékenység, cikk és inspiráló anyag között böngészhetnek.

Részletek: <https://www.etwinning.hu/post/elindult-az-etwinning-2023-as-tavaszi-kampanya>

Több mint 126 ezren jelentkeztek a felsőoktatásba

Az előző évhez képest mintegy 27%-kal többen, közel 126 500-an jelentkeztek 2023-ban a felsőoktatásba, többségük állami ösztöndíjas képzésekre. A legtöbben, a jelentkezők több mint 69 százaléka alapképzést jelölt meg első helyen, osztatlan képzést közel 10 százalékuk, felsőoktatási szakképzést 4 százalékuk, 17 százalékuk pedig mesterképzést. A tavalyi évhez képest erősödött a vidéki egyetemek iránti érdeklődés. Szintén az átlagnál jobban

nőtt az érdeklődés az MTMI-képzések, azaz a műszaki, informatikai, természettudományi képzési területek szakjai iránt, valamint az agrár-, a pedagógusképzés, az orvos- és egészség tudomány képzési területekre is. Az alapképzések közül gazdálkodási és menedzsment, pszichológia, ápolás és betegellátás, kereskedelem és marketing, mérnökinformatikus, illetve óvodapedagógus képzésre jelentkeztek legtöbben első helyen.

Legkésőbb 2023. április 20-ig elindul az e-ügyintézési időszak, a felvételizők az E-felvételiben nyomon követhetik a rögzített adataikat, ellenőrizhetik a feltöltött dokumentumaikat, illetve azok feldolgozottságát, elbírálását, valamint láthatják a rögzített/átvett eredményeiket és a felvételi pontszámokat is. 2023. július 12-ig van lehetőségük a felvételi kérelem benyújtását követően megszerzett dokumentumaik, eredményeik feltöltésére, valamint egyetlen alkalommal módosíthatják a jelentkezési helyek sorrendjét. A ponthatárok, a felvételi eredmények kihirdetésére várhatóan 2023. július 26-án kerül sor. (Oktatási Hivatal)

Huszonkétezer tabletet kap a közoktatás

A kérdezőbiztosok által a 2022. évi őszi népszámláláskor használt táblagépeket kapják meg a közoktatási intézmények – jelentette be a Belügyminisztérium köznevelési államtitkára. Az iskolák 22 ezer táblagépet kapnak, az eszközök a következő hetekben jutnak el az intézményekhez. *Maruzsa Zoltán* hangsúlyozta: a modern oktatás egyik kulcskérdése a digitalizáció, a kormány által elfogadott, a 2021–2030. közötti időszakra vonatkozó köznevelési stratégia kiemelt célként kezelte ezt a területet. Ismertetése szerint eddig százezer pedagógus vett részt a digitális kompetenciát támogató továbbképzésen, az iskolákban pedig bevezették a digitális kultúra tantárgyat. A népszámlálásban részt vevők 34 ezer táblagépet használtak, ebből most 22 ezer jut a közoktatási intézményeknek. A kormány célja, hogy a fennmaradó eszközök eljussanak az egyéb, kiemelt szektorokban tevékenykedő civil és érdekvédelmi szervezetekhez. (MTI)

A márciusi ifjak az 1848-as forradalomban

Szöveg: **Tóth Márk**, történelemtanár

Az 1848. március 15-ei események megértéséhez elengedhetetlen röviden áttekintenünk az 1789-es évtől Párizsban zajló eseményeket, hiszen a korábbi évszázadokban néhány „parasztlázádtól” és szabadságharcától eltekintve nem volt jellemző Európára a forradalmi hangulat. 1789-re ez gyökeresen megváltozott, köszönhetően többek között a nyomtatás elterjedésének és az analfabetizmus egyre erőteljesebb visszaszorításának. Megjelentek ugyanis a tömegtájékoztató vívmányai, az egyre szabadabb hangvételű sajtóorgánumok gombamód szaporodtak és mind nagyobb példányszámokat produkáltak. A média – bár akkor nem így hívták – fontosságát *Napóleont* követően minden nagyobb uralkodó, illetve uralkodásra vágyó kör elismerte, sőt saját céljai mentén igyekezett befolyásolni azt. Az információátadás által egyre gyorsabban, jóval messzebbre és sokkal több emberhez juthatott el a világ legfontosabbnak vélt eseményeinek híre. Ez segítette az 1820-as, majd a még jelentősebb '30-as, végül a '48-as európai forradalmi hullámok terjedését is. Az újságok mellett jelentős tudatformáló hatása volt továbbá az irodalomnak is.

A bökkenő csupán az volt, hogy a korszak irodalmi életét meghatározó és az újságok hasábjain publikáló, formálódó értelmiségi réteg nagyrészt városi polgárokból és más, alsóbb sorból származó egyének közül került ki. Ez többek között azt az el nem hanyagolható tényezőt is magában hordozta, hogy olyan személyek alkottak véleményt a politikáról, akik teljesen kívül estek annak gépezetén. A nagy francia írók és gondolkodók, mint *Rousseau*, *Voltaire*, *Montesquieu*, *Marat* vagy *Robespierre* egytől egyig olyan személyek voltak, akik – bár rendkívül tájékozottak voltak a világ dolgaival kapcsolatosan, és olvasottságuk, műveltségük tovább gyarapította Istentől kapott tehetségüket, de – nem szívhatták magukba a „politikacsinálás” illatát.

Ugyanez hatványozottan jellemezte mintegy hatvan esztendővel később a márciusi ifjakat a Magyar Királyságban. A franciaországi, intendánsokra épülő központosított hatalomhoz képest a magyar késő feudalizmus még annál is jobban bebetonozta a régi rendet, illetve a nemeseken kívül csupán küldöttség révén kerülhetett közel a törvényhozás folyamatához. E küldöttségek azonban fontos ismérve volt, hogy csupán a követutasításoknak megfelelően, nem saját nevében vehetett részt az országgyűlésen. A márciusi ifjaknak már egy jóval olajozottabb forradalmi gépezettel kellett megbirkóznuk, s megannyi hátrányuk mellett a korábbi események tanulságai is – részben – a birtokukban voltak.

Szintén hasonló fontosságú az a tény is, hogy a magyar nemesség egyre nagyobb része állt a modernizáció pártjára, köszönhetően a reformkor úttörő személyiségeinek, valamint a megvalósult beruházásoknak. A fiatal magyar értelmiség törekvései ezek nélkül a nemesek nélkül valószínűleg hamvába haltak volna már rögtön az események kezdetén. Ez a két egymást erősítő jelenség hívta életre az alsóbb társadalmi csoportokhoz tartozó népszerű ébredését is, így hozva létre egy olyan konszenzust, amely talán azóta is példanélküli. Az események megtervezéséhez és főleg a lebonyolításához nem lett volna elég ekkoriban egy kis létszámú csoport, ezért érdemes egy pillantást vetni a kibővített tagságra, amiből jól látszik az is, hogy egyikük sem volt aktívan részese a korszak politikai életének.

A teljesség igénye nélkül, az 1848. március 15-ei korukkal, foglalkozásukkal:

Ágai Adolf (12, diák); *Bérczy Károly* (27, író); *Bozzai Pál* (19, költő); *Bulyovszky Gyula* (21, újságíró, ügyvéd); *Degré Alajos* (28, ügyvéd, író); *Dobsa Lajos* (24, színész, jogász); *Emődy Dániel* (29, ügyvéd); *Hamary Dániel* (22, orvos, író); *Hatala Péter* (16, diák); *Irányi Dániel* (26, ügyvéd); *Irinyi József* (26, újságíró); *Jókai Mór* (23, író); *Kléh István* (22, ügyvéd, újságíró); *Korányi Frigyes* (20, orvos); *Nyári Albert* (19, történész); *Oroszhegyi Józsa* (26, orvos); *Pálffy Albert* (28, író); *Petőfi Sándor* (25, költő); *Sebő Antal* (18, jogász); *Sükei Károly* (25, költő); *Szathmáry Pál* (24, költő); *Szegfi Mór* (23, író); *Szikra Ferenc* (24, számvevő); *Telepy Károly* (19, festőművész); *Vajda János* (21, költő); *Vasvári Pál* (22, író, történész); *Vidats János* (22, gyáripáros). Hiányos információk vannak még továbbá a következőkről: *Gaal Ernő* (?; ?); *Hermann Rosenfeld* (?; ?); *Koplánszki Károly* (18, ?); *Lehotzky Pál* (27, ?). Illetve jelenlegi tudásunk szerint az egyetlen nő *Szathmáryné Farkas Lujza* (29, színész), aki a Budára tartó tömeg élén, egy szűzmáriás zászlóval a kezében kelt át a pontonhídon.

Felhasznált irodalom:

Alexis de Tocqueville (1994): *A régi rend és a forradalom*. Atlantisz Kiadó, Budapest.

A márciusi ifjak nemzedéke; szerk. Körmöczi Katalin; Magyar Nemzeti Múzeum, Budapest, 2000.

Petőfi Sándor: *A márciusi ifjak*. In *Petőfi Sándor összes versei* (szerk. Kerényi Ferenc) Osiris Kiadó, 2019.

Pályázatok

Összeállította: **Vágóné Ugró Szilvia**

XVIII. Janikovszky Éva Meseíró Pályázat

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár és a Móra Kiadó hagyományaihoz híven 2023-ban ismét meghirdeti a Janikovszky Éva Meseíró Pályázatát.

A pályázók három korcsoportban indulhatnak:

- I. korcsoport:* 7–9 évesek;
- II. korcsoport:* 10–13 évesek;
- III. korcsoport:* 14–16 évesek.

Pályaművek benyújtása:

- Terjedelmi korlát: maximum 15 000 karakter (5 darab A/4-es oldal) lehet a pályamű.
- Kizárólag e-mailben, a **janikovszky@fszek.hu** címre várják a pályamunkákat.
- A pályamunkákat Word-dokumentumként vagy PDF-fájlként kérjük az elektronikus levélhez csatolni!

Beküldési határidő: 2023. április 12.

A díjazottak értékes Pagony könyvcsoportot, Klassz program ajándékcsoportot és Filmio előfizetést kapnak, valamint a legjobb filmek a nagyközönség számára is láthatóvá válnak majd.

További információ: <https://bit.ly/3YtYJmd>

Hangzó Petőfi – vers- és prózamondó verseny

Petőfi Sándor születésének 200. évfordulója alkalmából a győri Dr. Kovács Pál Könyvtár és Közösségi Tér magyarországi és határon túli magyar diákok és felnőttek számára vers- és prózamondó versenyt hirdet. A versenyre 11. életévüket betöltött, nem hivatásos versmondók jelentkezhetnek Magyarországról és a Kárpát-medencéből.

Három korcsoportban várják a jelentkezéseket:

- I. korcsoport:* 6–9. osztályos diák
- II. korcsoport:* 10–13. osztályos diák
- III. korcsoport:* felnőtt

Nevezni Petőfi Sándor két különböző karakterű versével vagy prózájával lehet.

A jelentkezőknek az első fordulóban videót kell beküldeniük saját, rögzített versmondásukról. Az első forduló (elődöntő) során minden versenyzőnek az általa nevezett egyik mű elmondását telefonnal

vagy kamerával rögzített, vágatlan videó formájában kell beküldeni (elérhetővé tenni) a versenyszervezők számára.

A verseny második fordulója élőben, a zsűri részvételével zajlik.

Nevezési határidő: 2023. április 6.

Díjazás: Díjakat a döntő versenyzői kapnak. A zsűri korcsoportonként 1., 2. és 3. helyezéssel minősítheti a produkciókat, ezenkívül különdíjakat is adhat.

További információ: <https://bit.ly/3YtYjPq>

Pécsi Eszter Tanári Díj

A 2023. évi Pécsi Eszter Tanári Díj elnyerésére gimnáziumok és szakgimnáziumok tanárai pályázhatnak, azaz olyan matematika, fizika, biológia, kémia, informatika szakos tanárok, akik közreműködnek a diákok motivációjának erősítését szolgáló rendezvények szervezésében, akiknek tanítványai közül többen tettek emelt szintű érettségit, és/vagy sikerrel szerepeltek megyei, országos és nemzetközi középiskolai tanulmányi versenyeken, az Ifjúsági Tudományos és Innovációs Versenyen – 2022-től kezdődően az Országos Tudományos és Innovációs Olimpián –, és 2018–2022 között több diákjuk is volt, akik érettség után a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemen folytatták tanulmányaikat. Ha középiskolás lányoknak is szerveznek pályaeorientációs programokat, azt kérjük külön kiemelni.

A pályázatok tartalma:

A max. 3 oldalas pályázatokat és az iskola igazgatójának javaslatát a **ppai@proprogressio.hu** címre kérjük eljuttatni egy pdf fájlban. A 2023. évi Pro Progressio tanári díjra olyan pedagógusok pályázatát várják, akik az elmúlt öt évben nem részesültek sem az alapítvány, sem más hasonló célú elismerésben, illetve nem töltötték be 56. életévüket. A pályázatok érvényességéhez kérjük kitölteni a <http://proprogressio.hu/kozepiskola> címen elérhető online adatlapot is.

Nevezési határidő: 2023. április 23.

Díjazás: bruttó 500.000 Ft/fő

További információ: www.proprogressio.hu

Petőfi Sándor diákkori kanala

Petőfi Sándor pipája

Petőfi Sándor Szendrey Júlia által hímzett házisapkája

Petőfi Sándor sakk-készlete

Petőfi Sándor utazóládája

Régebbi lapszámainkat, cikkeinket megtalálják a

folyoiratok.oh.gov.hu
weboldalon

OKTATÁSI
HIVATAL